

Fredagen den 5 Mars.

K. 10 f. m.

§ 1.

Upplästes och godkändes protokollet för den 25 sistlidne Februari och protokollsutdrag angående de under §§ 12—18 i protokollet för sista sammanträdet omförmälda ärenden.

§ 2.

Herr Lithner, som på begäran erhöll ordet, anförde skriftligen: Det är troligen för de aldra fleste ledamöter af Kammaren känt, hurusom Rikens Ständer förut under en lång följd af år egnat en liffig och varm uppmärksamhet åt frågan om den medicinska undervisningens ändamålsenliga ordnande. Denna uppmärksamhet, ursprungligen väckt af den meningsskiljaktighet, som rådt emellan det här i hufvudstaden förlagda Carolinska mediko-kirurgiska institutet å ena och de medicinska fakulteterna vid rikets universiteter å andra sidan, samt af dessa undervisningsverks inbördes ställning, har gifvit sig tillkänna uti gång efter annan hos Kongl. Maj:t gjorda underdåniga framställningar, och likväl har Representationen icke ännu kunnat uppnå sina i denna fråga oförtydligt uttalade afsigter.

För att nu ej upptaga tiden med en vidlyftig historik, må här endast nämnas, att, sedan det Carolinska mediko-kirurgiska institutet, som stiftades 1810 för danande af läkare för arméen och flottorna, men redan 1822 ansågs hafva fyllt denna sin första bestämmelse och därför erhöll nytt reglemente, hvaruti bestämdes, att institutet skulle dana pålitlige och tillvande praktiska läkare för alla delar af medicinalverket till Statens tjänst, för hvilket ändamål en för den tiden fullständig medicinsk undervisningskurs med trenne examina blef åt institutet anförtrord, dock utan att dess elever finge sig tillerkänd samma kompetensrätt som tillkom fakulteternas elever; så kom naturligen detta institut i en säregen ställning till universitetsfakulteterna, hvilkas alumner dock institutet hade sig ålagdt både att delvis undervisa och att i den sista pröfningen, hvarmed den medicinska studiikursen afslutades, examinera. Dess läge i hufvudstaden, de vidsträckta kliniker och samlingar, som här stode detsamma till buds i och för både vetenskaplig forskning och undervisning, de lärarekrafter, hvarmed Ständernas frikostiga anslag satte institutet i tillfälle att förse sig, den vetenskapliga verksamhet, som der utvecklades af män sådana som Berzelius, Anders Retzius, Magnus Huss m. fl., den lifliga håg för sin kallelse, som denna institution alltid ådagalagt, borde berättiga institutet till den sjelftillförsigten att det kunde uppfylla

den bestämmelse, som det 1822 erhållit. Men härifrån hindrades institutet af den ofvan angifna ställningen till universitetsfakulteterna, hvilka icke ville betrakta det annorlunda än såsom en ur vetenskapernas organiska förening ryckt special- och routinière-skola, hvars utexaminerade elever icke borde tillerkännas samma rättigheter, som det tillkom en uti akademiskt quadrivium inordnad fakultet att meddela. Jag skall här förbigå alla de strider, förslag och motförslag, betänkanden och reservationer, som i denna sak levererats.

Slutligen ansågo Rikets Ständer sig böra ingripa för att bringa frågan till en praktisk och ändamålsenlig lösning. Då Kongl. Maj:t år 1840 åskat ett förhöjdt anslag till Carolinska institutets stat, så beviljade Ständerna hvad Kongl. Maj:t åskat, men, såsom orden lyda, "under vilkor likväl att institutet i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts för detsamma utfärdade nådiga reglemente den 11 December 1822 erhöle en sådan organisation, att pålitliga och tillvande läkare för alla grenar af medicinalverket till Statens tjänst kunde vid samma institut danas". Man kan icke misstaga sig om den mening, som i dessa ord ligger uttryckt. Emellertid utgick det förhöjda anslaget, utan att något afseende gjordes på det vidfogade villkoret. Då ställningen ännu 1848 var oförändrad, valde Ständerna den utvägen att hos Kongl. Maj:t begära nedsättande af en komité af sakkunnige män att utarbete förslag till medicinska undervisningens ordnande. Denna underdåniga anhållan lemnades också utan allt afseende, men förnyades den 10 December 1857 jemte en bestämdt uttalad anhållan, att institutets fullständigt utexaminerade elever måtte tillerkännas lika befordringsrätt med de läkare, som efter aflagd medicine licentiat-examen vid ettdera universitetet undergått den s. k. operations-examen och erhållit kirurgie magisterdiplom.

Nu fann Kongl. Maj:t skäligt att i nåder nedsätta en komité, som den 30 Juni 1859 afgaf sitt betänkande med förslag till den medicinska undervisningens ordnande. För vidlyftigt blifver att här nu utförligt redogöra för detta betänkandes innehåll. Hufvudtanken i det afgifna förslaget var emellertid den, att, med indragning af såväl de vid Lunds och Upsala universitet befintliga medicinska fakulteter som af Carolinska mediko-kirurgiska institutet, ett enda medicinskt läroverk borde inrättas i Stockholm. Dock hade komiterade, med afseende på de möjliga svårigheter eller oförutsedda hinder, som kunde komma att verka fördröjande på verkställigheten af detta förslag, ansett sig böra framställa ett interimförslag, hvilket skulle för den närmaste framtiden afhjelpa de mest kännbara och öfverklagade bristerna i undervisningen. Sedan de medicinska fakulteterna, Carolinska institutets professorer, akademikanalaren och Sundhets-kollegium öfver allt detta afgifvit sina underdåniga utlåtanden fattade Kongl. Maj:t beslut i ärendet och meddelade detsamma i nådigt Bref till Sundhets-kollegium den 26 April 1861, hvarjemte "Stadgar för Carolinska mediko-kirurgiska institutet" samma dag utfärdades.

Genom dessa stadgar, som frångingo både komiterades och ett af Kongl. Sundhets-kollegium framställt särskildt förslag, förordnades bland annat i 1 §, att institutet "skulle med medicinska fakulteterna i Upsala och Lund deltaga i läkarebildningen, vid hufvudstadens kliniska inrätt-

ningar bestrida den hufvudsakligaste delen af den praktiska undervisningen, så i medicin som kirurgi, samt lika med nämnda fakulteter ega att anställa praktisk medicinsk eller medicine licentiat-examen“. Det låter sig icke bestridas, att genom detta Kongl. beslut fråntogs det Carolinska institutet, åt hvars utrustning med lärarekrafter på sednare tiden så mycken omsorg egnats och hvars öfverlägsna styrka i afseende på materiella hjälpmedel är allmänt känd, allt annat inflytande på den theoretiska delen af läkarebildningen, än som kan utöfvas under den företrädesvis praktiska undervisning, som bereder medicine kandidaten till licentiat-examen.

Näst sammanträdande Ständer tvekade också icke att genast "såsom en väsendtlig brist i denna anordning och såsom icke öfverensstämmande med de afsigter Rikets Ständer vid särskilda tillfällen tillkännagifvit i frågan om Carolinska Institutet anmärka det förhållande, att den theoretiska och praktiska undervisningen vid detta läroverk blifvit åtskiljda“. Den 16 maj 1863 afgävo derför Ständerna åter en underdånig skrifvelse med bestämd anhållan, "det Kongl. Maj:t täcktes medgifva Carolinska mediko-kirurgiska institutet rätt att i likhet med universitetens medicinska fakulteter anställa såväl den theoretiskt medicinska eller s. k. medicine kandidat-examen, som den praktiskt medicinska eller medicine licentiat-examen, samt att Kongl. stadgarne för bemälda institut af den 26 April 1861 måtte i öfverensstämmelse härmed varda ändrade och de åtgärder i öfrigt vidtagas, som för befordrande till verkställighet häraf må finnas nödiga“.

Sedan dess äro nu i det närmaste sex år gångna, utan att denna skrifvelse blifvit ens inför Kongl. Maj:t föredragen till nådig pröfning och afgörande. Af Justitie-ombudsmannens embetsberättelse synes endast, att kanslersembetet för Upsala universitet den 11 September 1863 blifvit anbefaldt att i ämnet afgifva utlåtande, som den 4 April 1865, d. v. s. 1½ år efter den nådiga befallningen och nu för snart 4 år sedan, inkommit.

Om man än i följd af den stora reform af statsskicket, som genomfördes vid riksdagen näst efter den, då nyssnämnda underdåniga skrifvelse afgafs, icke vid de tvänne första riksdagarne efter denna reform ansett sig böra påkalla den nya Riksdagens uppmärksamhet på detta förhållande, utan i stället velat helt grannlaga vänta, att ärendet dock skulle erhålla behandling i konseljen; så synes det dock nu böra vara Riksdagens både rätt och pligt att göra sig underrättad om de skäl, som kunnat vålla det nog långa dröjsmålet med den underdåniga skrifvelsens föredragande, helst derigenom uppstått någon farhåga, att denna skrifvelse skulle hafva att vänta samma öde, som de underdåniga framställningarne 1840 och 1848, om hvilka ofvan är nämndt. Ett talande skäl för frågans slutliga afgörande synes och ligga uti det förhållandet, att vid institutet en lärostol nu i tvänne år hållits och ännu hålles obesatt, förmodligen i afvaktan på Kongl. Maj:ts beslut, och att i allmänhet institutets lärarekrafter äro betagna tillfälle att utveckla den verksamhet till allmänt gagn, som samhället med hänsyn till dess uppoffringar har rätt att kräva och väl äfven afsett.

Öfvertygad, att Herr Chefen för Ecclesiastik-departementet gerna och välvilligt skall meddela så beskaffade upplysningar, som äro egnade att

skingra allt missförstånd i detta afseende, vågar jag därför i enlighet med § 21 i Kammarens arbetsordning anhålla, att Kammaren ville besluta, att till sagde Herr Statsråd och Departements-chef, till hvars föredragning ifrågavarande ärende hörer, spörsmål må framställas angående de skäl, som föranlett att ofvanberörda Rikens Ständers underdåniga skrifvelse af den 16 Maj 1863 ännu icke blifvit inför Kongl. Maj:t till slutlig pröfning och afgörande föredragen.

Herr Talmannen hemställde härefter till Kammaren, huruvida Kammaren medgäfvde, att Herr Lithners spörsmål finge framställas. Kammaren lemnade härtill sitt bifall; och skulle alltså Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Ecclesiastik-departementet ofördröjligen af spörsmålet undfå del.

§ 3.

Vid nu skedd föredragning hänvisades till Stats-Utskottet Riksdagens år 1868 församlade Revisorers berättelse om af dem verkställd granskning af Statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1866 jemte de i anledning af samma berättelse infordrade och till Kongl. Maj:t afgifna underdåniga utlåtanden.

§ 4.

Föredrogs och blef för andra gången bordlagdt:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 36, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Femte Hufvudtitel.

Herr Talmannen tillkännagaf, att vid sednast hållna talmanssammanträde beslutits för Kamrarne föreslå, att detta Utlåtande skulle föredragas till slutligt afgörande i sammanträde nästa Tisdag; och lemnade Kammaren till detta förslag sitt bifall.

§ 5.

Föredrogs Stats-Utskottets Memorial N:o 41, med förslag till voteringsproposition, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om upphörande af det till Handels- och Sjöfartsfonden å Riks-statens Sjetta Hufvudtitel uppförda förslagsanslag m. m.

Förslaget till voteringsproposition upplästes och godkändes. I sammanhang härmed beslöts, uppå framställning af Herr Talmannen och i öfverensstämmelse med hvad vid sednast hållna talmanssammanträde derom blifvit föreslaget, att omröstningen öfver denna voteringsproposition skulle företagas vid början af sammanträdet nästa Tisdag.

§ 6.

Vid föredragning blefvo för andra gången bordlagda:
Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 5—8 och

Andra

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 19).

§ 7.

Härefter öfvergicks till behandling af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 32, angående regleringen af utgifterna under Riksdagens Första Hufvudtitel, och uppstod då följande öfverläggning:

Herr Jöns Pehrsson: Ehuru jag af Utlåtandet kan finna, att det för denna gång icke lärer finnas någon utsigt att erhålla någon förändring eller nedsättning i anslagen under denna Hufvudtitel, så kan jag ändock icke låta detta Utlåtande passera Kammaren oanmärkt, då jag med synnerlig lägnad ser, att en stor del af Regeringens ledamöter här finnas närvarande, och således all förhoppning är för handen, att hvad här uttalar må komma att nå Hans Maj:t Konungens öra. Orsaken hvarföre jag både vid den föregående och vid innevarande riksdag framkommit med mitt förslag om nedsättning i Första Hufvudtitelns anslag är och har uteslutande varit, att jag anser det välgörande, att Kongl. Maj:t får veta verkliga tänkesättet i landet, och att folket, att de djupa lederna anse detta anslag alltför högt. Jag sade, att folket anser detta anslag alltför högt, och folket kan icke inse annat, än att anslagets höge innehafvare bör kunna uppföra något deraf. Jag hyser den öfvertygelsen att, i fall Kongl. Maj:t får veta denna opinion, han då skall rätta sig derefter och se till, huruvida icke, för framtiden åtminstone, någon nedsättning i dessa anslag skulle kunna ega rum. Af denna anledning har jag hos Riksdagen anhållit om en underdånig skrifvelse i denna syftning, och jag fortsätter nu detta yrkande så mycket heldre, som jag under denna Hufvudtitel upptäcker åtskilliga poster, som icke kunna sägas beröra, om jag så må säga, Konungens dagliga hofhållning. Sålunda finnes t. ex. en post lydande å 56,400 R:dr för underhåll och vård af möbler och andra Staten tillhöriga inventarier i de Kongl. slotten; jag vet icke huruvida det kan vara nödvändigt att till detta ändamål använda en så stor summa. Vidare förekommer en post å 45,000 R:dr till Kongl. hofstallets utfodring, men man skulle vara frestad att tro, det någon mindre summa skulle härför vara tillräcklig. Ytterligare äro för anskaffande af ved och kol för de Kongl. hofven anvisade 50,000 R:dr; efter af mig gjorda beräkningar anser jag detta vara mycket mer än som för detta ändamål behöfs. Härefter komma anslagen för de Kongl. slottens underhåll. Till reparationer å Stockholms slott med flera för de Kongl. hofven upplåtna byggnader äro anslagna icke mindre än 63,000 R:dr. Visserligen är det sannt, att dessa slott och byggnader böra underhållas, men icke erfordras väl för hvarje år en så oerhördt stor summa. För underhåll af Drottningholms och Svartsjö Kongl. lustslott äro anslagna 24,600 R:dr, hvilka likaledes synas vara temligen rundligt tilltagna. Derefter förekomma mindre anslag af 8,000, 5,000 och 3,000 R:dr för åtskilliga af de andra lustslotten. Nu skulle man dock kunna tänka sig, att icke alla dessa slotten äro behöfliga för den Kongl.

familjen, och att äfven fördenskull nedsättning i anslagen under denna Hufvudtitel skulle kunna ega rum. Detta allt sammanlagdt synes väl kunna utgöra skäl nog till en underdånig skrifvelse till Regeringen med hemställan att tillse, huruvida icke en dylik nedsättning skulle för framtiden kunna beredas.

Jag upprepar ännu en gång, att det vore det olyckligaste som kunde hända vårt land, i fall den meningen skulle allmänt utbilda sig, att nu ifrågavarande anslag äro alltför stora, hvarigenom den popularitet Regeringen hittills åtnjutit skulle kunna i väsendtlig mån förminska. Detta är den första och förnämsta anledningen, hvarföre jag, om jag så får uttrycka mig, envisats att hålla denna fråga vid lif. Dertill kommer den juridiska rätten i betraktande, och jag förmår icke inse att den ej skulle finnas på Representationens sida; ty då Representationen, såsom vid flera tillfällen skett, kunnat höja anslagen till denna hufvudtitel, så måste den äfven ega rätt att förminska dem, om de skulle anses för öfverflödiga, och jag tror att vid bedömandet häraf vi endast behöfva svara inför Gud och våra egna samveten.

Vi veta alla, att Hans Maj:t Konungen med rätta benämnes "Landets fader"; det vore ock godt att landets fader såge till att landets barn, d. v. s. undersåtarne i hans rike, blifva tillmötesgångne med välvilja och beredvillighet, när billigheten sådant fordrar, och det vore godt, om landets fader ville medverka dertill, att ställningen snart nog icke må blifva sådan, att barnen omöjligen kunna utgöra allt hvad man af dem fordrar. Detta har varit det tredje skälet, som förmått mig att ånyo framlägga mitt förslag. Jag har redan förut sagt, det jag hyser den öfvertygelsen att, i fall Regeringen finge tillförlitlig kännedom om huru bekymmersam ställningen i landet verkligen är, den med nöje skulle rätta sig efter de billiga fordringar på besparingar man kunde framställa, och vi hafva för icke särdeles längesedan sett härpå glädjande bevis. Vidare kommer här till en omständighet, nemligen den, att då omständigheterna voro jemförelsevis goda, landets ombud med stor frikostighet gingo Regeringens uttalade önskan om förhöjning i de personliga anslagen för Hans Maj:t Konungen till mötes, hvarföre det torde vara skäl att nu kunna med all säkerhet antaga, det äfven nu, då ställningen inom landet så väsendtligen försämrats, Regeringen med lika beredvillighet skall gå våra önskningar i detta fall till mötes. Man har sagt, att det icke skulle gå an att aflåta en sådan skrifvelse jag tillstyrkt, emedan en sådan skulle se ut alldeles som om Kongl. Maj:t skulle aflåta en dylik till oss angående afstående af en del utaf vår förmögenhet; men jag vill härvid erinra, att Kongl. Maj:t många gånger aflåtit sådana skrivelser till Representationen, hvarigenom folket fått uppoffra ganska betydliga summor till hvarjehanda behof, och jag kan således icke finna annat, än att skrifvelsen skulle utgöra det djupaste uttryck af opinionen inom landet, sådan jag erfarit den och sådan jag vill uttala densamma. Jag vill nu icke uppehålla Kammaren längre. Mitt yrkande blir, att den af mig omnämnda skrifvelsen måtte af Kammaren beslutas, så att Regeringen må blifva underrättad om allmänna meningen i landet, och deraf kunna hemta stöd för att till näst sammanträdande Riksdag aflåta nådig Proposition i ämnet samt förbereda de åtgärder, som till följd af en sådan måhända böra vidtagas. För den händelse någon af Kammarens ledamöter icke tagit kännedom om min motion, vill jag uppläsa sista delen

deraf så lydande: att, för den händelse Riksdagen ej ens skulle finna tillbörligt besluta berörda nedsättning, Riksdagen då ville aflåta underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, att han nådigst ville taga i öfvervägande, om icke för framtiden nedsättning i anslagen under Första Hufvudtiteln kunde ega rum samt till näst sammanträdande Riksdag derom aflåta nådig Proposition.

Herr Ahlgren: Ordet har af mig blifvit begärdt i anledning af den ofullständighet, som jag trott mig finna uti Stats-Utskottets nu föredragna Utlåtande. På samma gång Utskottet tillstyrkte, att anslagen under denna Hufvudtitel må till oförändrade belopp fastställas, hade, enligt min åsigt, Utskottet bort yttra sig om hvad Herr Jöns Pehrsson påyrkat uti den i ämnet väckta motionen, hvilken innefattar, hvad Utskottet tyckes hafva förbisett, tvänne särskilda alternativ, nemligen: *antingen* att Riksdagen måtte, med nedsättande af vissa angifna hofstats-anslag, minska utgifterna under Hufvudtiteln till ett visst bestämdt belopp, *eller ock* att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om icke för framtiden nedsättning i anslagen under Första Hufvudtiteln kunde ega rum och derom till näst sammanträdande Riksdag aflåta nådig Proposition. — Hvad nu första alternativet angår, så har Utskottet onekligen derom utlåtut sig, då Utskottet tillstyrker, att Riksdagen, "utan afseende å Herr Jöns Pehrssons motion", må till oförändrade belopp fastställa ifrågavarande anslag. Men man kan emellertid vid denna riksdag till oförändradt belopp fastställa anslagen under denna Hufvudtitel, utan att denna fastställelse innebär ens någon uttryckt tanke om eller bevis för lämpligheten eller olämpligheten att, genom aflåtande af underdånig skrifvelse, hemställa om nedsättning af anslagen för framtiden, och särdeles intressant skulle det förefallit mig, om Stats-Utskottet jemväl ingått i någon pröfning af den föreslagna skrifvelsens lämplighet eller icke, hvilket Utskottet likväl nu uraktlåtut samt sålunda icke heller något yttrande meddelat öfver det ena alternativet uti Herr Jöns Pehrssons motion.

Under läsningen af Regeringens vid denna riksdag aflåtne Proposition har jag, hvad angår Statens finansiella ställning, börjat hysa åtskilliga farhågor och misstankar, som förut hos mig icke funnits. Så t. ex. har Regeringen, vid öfverlemnande af sin, under N:o 17 intagna, Proposition angående beviljande af medel till undsättning för de i följd af 1868 års missväxt nödlidande delar af riket, nödgats betydligt nedsätta de summor, som vederbörande Länsstyrelser ansett nödigt att erhålla till förekommande af hungersnöd. De undsättningsanslag, om hvilkas anvisande Länsstyrelserna gjort framställningar, uppgå till omkring 480,000 Riksdaler, förutom anslag af gåfvomedel, som från tvänne län blifvit utan uppgifvet belopp begärda, men Kongl. Maj:t har under åberopande af åtskilliga skäl funnit, att ifrågavarande anslag böra nedsättas till en summa af 340,000 R:dr, hvilket belopp är betydligt lägre, än hvad som vederbörande anse vara behöfligt för afhjelpande af svårigheterna. Kongl. Maj:t yttrar härom bland annat, att det icke lär böra betvivlas, att den enskilda välgörenheten, som i fråga om de af 1867 års missväxt hemsökta orter af landet så kraftigt och storartadt bidrog till nödens lindrande, skall visa sig icke mindre verksam, då det gäller att bispringa de län, som nu af enahanda anledning kommit i

behof af hjelp. Detta, eller att Kongl. Maj:t finner sig nödgad att, om icke hänvisa till, åtminstone repliera på den enskilda välgörenheten i fall af beskaffenhet som det förevarande gäller åtminstone för mig såsom ett slags fattigdomsbevis på Statsverkets närvarande tillstånd. Vidare finner man å pag. 30 i Bilagan N:o 5 till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof, hurusom vid sednast förflutna riksdagar, såsom understöd för sådana utdikningar och aftappningar i Norrbottens, Westerbottens, Wester-Norrlands, Jemtlands, Gefleborgs och Stora Kopparbergs län, samt Elfdals, Fryksdals, Jösse och Nordmarks härader af Wermlands län, hvarigenom frostländighet inom orterna skulle småningom kunna afledas, en särskild fond af 120,000 R:dr för år blifvit ställd till Kongl. Maj:ts disposition. Ehuru hos vederbörande styrelse hvila ansökningar om bidrag till utdikningar af förevarande beskaffenhet för en sammanräknad kostnad af utöfver en million Riksdaler, har ändock Regeringen icke för detta ändamål äskat mer än 60,000 R:dr, eller jemnt hälften af hvad härtill förut varit anslaget, och detta af icke något annat skäl, än att Herr Föredraganden anser, att "under närvarande förhållanden" icke mer bör utgå. Mig synes dock, att, om ändamålet är nyttigt, 60,000 R:dr är en alltför ringa summa att derpå använda, hvaremot, om ändamålet befinnes vara onyttigt, alldeles ingenting dertill borde anslås. Då emellertid Regeringen vill använda 60,000 R:dr, anser Regeringen otvifvelaktigt ändamålet nyttigt, men hindras af "de närvarande förhållandena" att begära hvad under föregående åren utgått i och för ifrågavarande nyttiga ändamål. Under genomläsandet af Kongl. Maj:ts till Riksdagen aflättna Propositioner tror jag, att man på mer än ett ställe blir erinrad om Statsverkets betryckta finansiella ställning, hvarom vi jemväl alltsomoftast erhålla påminnelse genom klagolåten från Smålandsbanken. Männe icke Riksdagen, just med hänseende till från Regeringens sida uttalade åsigtter om den finansiella ställningen bör försöka minska Statens utgifter?

Slutsumman för *Första* Hufvudtiteln uppgår nu till ett belopp af 1,417,000 R:dr R:mt, och det vill synas, som det icke borde anses omöjligt att hos Kongl. Maj:t utverka någon nedsättning häruti; åtminstone synes väl en underdånig förfrågan härom, med åberopande af "de närvarande förhållandena", utan att sådant onådigt upptages, kunna till Kongl. Maj:t framställas. Jemlikt Statsråds-protokollet finner man, att vid föredragningen af denna Hufvudtitel föredragande Departements-chefen anmält att på nådig pröfning nu icke vore beroende någon fråga, som kunde för nästa statsreglering föranleda vare sig till förändring af de under denna Hufvudtitel för närvarande uppförda ordinarie anslag eller till framställning om nya sådana eller om extra anslag. Om nu en sådan skrifvelse afginge, som den motionären föreslagit, så föreställer jag mig, att vid nästa riksdag ett Statsråds-protokoll i detta ämne af helt annat innehåll skulle åtfölja den Kongl. Propositionen, deruti man måhända finge se förslag till nedsättning uti anslagen. Jag vågar visserligen icke ingå i något bestämdt omdöme derom, buruvida anslagens nedsättande är möjligt, men jag hyser åtminstone förhoppningar derom, och jag tror att underrättelsen härom skulle emottagas med lika glädje af landet och Riksdagen, som af Herr Finansministern. Man säger visserligen, att en sådan skrifvelse icke är lämplig, och det är möjligt, att befogade betänkligheter mot aflåtande af

en sådan förefinnes; men för vinnande af nödig utredning, huruvida för Riksdagen må vara lämpligt att ifrågavarande skrivelse aflåta eller icke, skulle jag önska att Stats-Utskottet i denna del af frågan sig utlåte, hvilket ännu icke skett; hvarefter Riksdagen, med ledning af Stats-Utskottets utredning, bättre och säkrare än hvad nu är händelsen kunde bedöma skrivelsens lämplighet eller olämplighet. Jag tager mig därför friheten hemställa, det Herr Talmannen behagade framställa proposition på återremiss af ifrågavarande Utlåtande.

Herr Siljeström: Medan vi ännu befinna oss vid sjelfva tröskeln af budgeten tillåter jag mig att förutskicka en generel anmärkning. Anspråket på iakttagande af sparsamhet vid beviljande af statsanslagen hafva verkligen nått en sådan höjd, att representanten må råka i förtviflan, då han med dessa anspråk jemför hvad som synes vara möjligt att åstadkomma. Man hör ofta i tidningarne äfvensom man och man emellan den meningen uttalas, att det likasom skulle ligga i Representationens skön att genom indragningar och besparingar i väsendtlig mån lindra den närvarande finansiella förlägenheten och den allmänna nöden; men huru litet man i det afseendet tyvärr förmår uträtta, visar den enklaste aritmetiska beräkning. Äfven om man lyckades åstadkomma alla de indragningar och nedsättningar den ärade representanten från Sunnerbo föreslagit, så finner man, att alla dessa — så betydliga de än äro — ändock skulle komma att utöfva en alltför obetydlig effekt vid sidan af skattebördorna till stat och kommun i det stora hela tagne; ännu mera försvinner verkan af de *möjliga* indragningarne, vid sidan af den allmänna förlägenhet man åtminstone i någon mån ville afhjelpa. Också har den nämnde motionären icke sett frågan från denna synpunkt, utan egentligen ur budgetens egen synpunkt; och de skäl han ur den synpunkten anför och till hvilka flera lika viktiga skulle kunna läggas, äro sådana, att de onekligen förtjena den största uppmärksamhet, och ingen kan annat än beklaga att Stats-Utskottet icke förmått skänka dem större uppmärksamhet än som skett. Men i detta afseende tillåter jag mig en förutsägelse af något, som troligen kommer att hända den värde motionären, lika väl som det händt mången annan före honom. Jag tror nemligen, att det skall inträffa att, sedan han länge förgäfves klappat på de nio portarne till statsbudgetens tempel för att finna något altare åt sparsamhetens gudinna, så skall han omsider, möjligen vid nästa riksdag, träffa på en tionde port, som direkte leder till Stats-Utskottet. Då skall det visa sig huruvida det icke går med honom, som med många andra, hvilka dit inträdt med de bästa förhoppningar och allvarligaste vilja att göra indragningar, men vid utträdet funnit att de bedragit sig, under det de till sin häpnad öfver ingången läsa — hvad som endast är läsligt för den som i Utskottet arbetat — samma inskrift som enligt Dante skall stå inristad på porten till afgrunden: "Lemnen alla förhoppningar, I, som här inträden!" — I sjelfva verket tror jag, att man mången gång gör Stats-Utskottet orätt, då man fordrar, att det skall kunna än på den ena, än på den andra hufvudtiteln föreslå besparingar. Utskottet måste nemligen ej blott tänka på möjligheten af besparingar, utan ock derpå att statsmaskinen måste hafva sin gång, och att rubbningen af ett enda hjul kan hafva till nödvändig följd en omgestaltning af hela maski-

neriet. För min del tror jag, att besparingar, i någon mån motsvarande de förhoppningar man i det afseendet gör sig, icke skola kunna beredas, utan motsvarande organisations-förändringar, som det icke står i Stats-Utskottets magt att åstadkomma. Denna fråga står i sjelfva verket i närmaste samband med frågan om embetsverkens organisation, med den afsedda förenklingen af administrationen; och jag tror att det är först på denna väg som man kan vinna det förutnämnda ändamålet. Men här vid lag äro, efter mitt förmenande, Stats-Utskott och Riksdag magtlösa. Det är endast en Regering, stödd på Representationens förtroende och lifvad af dess tänkesätt, som med tillbörlig enhet och kraft skall kunna genomdriva ett så ofantligt arbete.

Efter denna allmänna betraktelse öfvergår jag till den ifrågavarande Hufvudtiteln. Jag måste tillstå, det jag icke finner Stats-Utskottets framställning i alla hänseenden fullt tillfredsställande. Jag delar fullkomligt Stats-Utskottets åsigt om önskvärdheten deraf, att anslagen på denna Hufvudtitel måtte, så vidt möjligt, förblifva orubbade; men då Utskottet häntydtt på möjligheten eller lämpligheten af förändringar vid timande personalombyten, så förefaller mig, såsom hade man icke träffat det rätta, emedan vid ett sådant tillfälle man bör närmast kunna vänta, att grannlagenheten å ena och andra sidan skall hindra lika mycket från att föreslå förhöjning som afkortning. Deremot tror jag för min del, att det vore af högsta intresse, att anslagen på denna Hufvudtitel, så att säga, uppfördes på ordinarie stat. I sjelfva verket kan man säga, att de för närvarande stå endast på extra stat, alldenstund åtminstone de personliga anslagen, enär de icke äro beviljade för lifstid, måste anses beviljade blott för en statsregleringsperiod i sender — ett förhållande egendomligt nog i en urgammal monarki såsom Sverige. Genom en en gång för alla uppgjord normalstat skulle man kunna, såsom önskvärdt vore, undvika dessa debatter vid hvarje riksdag; och om äfven fråga i det hänseendet väcktes, skulle de förlora allt det personliga, och dermed allt det obehagliga som nu är dermed förenadt. Kunde man finna en lösning af frågan i denna riktning, skulle jag gerna ansluta mig till ett sådant förslag.

Herr Östman: När man betraktar den allmänna ställningen inom landet och när man dertill har närmare kännedom om det egentliga folket, de närande klassernas verkliga bekymmersamma belägenhet, så kan man sanningsenligt intyga, att, ifall ej skattebördorna förminskas, folkets utarmande står alldeles för dörren, och att afseende förr eller sednare måste fästas på de rop om nedsättningar, som litet emellan förspörjas. Det lider intet tvifvel, att ju icke motionären har ganska rätt i många hänseenden, och att de anslag, han till siffran nyss uppgifvit, kunna tåla en betydlig nedprutning. Stats-Utskottet har dock icke brytt sig om att anställa någon undersökning om dylika förhållanden utau nöjt sig med desamma sådana de äro, och utan att granska luruvida de äskade anslagen äro mer eller mindre behöfliga. — Jag har allt hitintills föreställt mig och tror fortfarande, att, när Riksdagen eger rätt att förhöja ett anslag, något som vi nästan hvarje dag hafva tillfälle att se gå ganska väl för sig, samma rätt äfven bör tillkomma Riksdagen att nedsätta anslagen, så länge den håller sig inom billighetens gränser. Af denna anledning har

jag ock trott, att Herr Jöns Pehrssons motion bort förtjena något afseende, och att Stats-Utskottet åtminstone bort förorda aflåtande af den underdåniga skrifvelse, han påyrkat. Att för denna riksdag erhålla någon nedsättning i de ifrågavarande anslagen anser jag visserligen vara omöjligt, men jag tror att frågan bör hållas öppen till en kommande riksdag medelst en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och för åstadkommande af en sådan yrkar jag, att ifrågavarande Utlåtande må till Stats-Utskottet återmitteras.

Herr Björck: Det är en egenhet hos vår grundlag, att den föreskrifver, att hvarje fråga, som vid riksdagar väckes, skall undergå förberedande behandling af Utskott, men deraf följer ej, att icke frågor kunna finnas, som äro af sådan beskaffenhet att någon verklig utredning deraf icke kan af ett Utskott åstadkommas.

Jag tror, att den nu förevarande frågan är af sådan beskaffenhet. Det kan visserligen ej nekas, att en utredning uti frågor rörande Första Hufvudtiteln skall kunna vara erforderlig och nyttig. Men då frågan tager den form, som motionären nu gifvit åt densamma, så kan i sanning någon utredning icke ega rum, och icke heller erfordras den. Frågan om nedsättning af anslaget till Första Hufvudtiteln på de af motionären anförda skäl måste nemligen bero på hvarje enskild riksdagsmans subjektiva uppfattning af alla de derpå inverkan förhållanden och den föreställning man hyser om hvad som utgör landets mening i saken.

Jag föreställer mig derföre, att man ej bort af Utskottet begära någon utredning i detta ämne. Utskottet anser sig emellertid hafva till alla delar besvarat motionen, då det åberopat de skäl, hvarpå förra Riksdagens beslut i saken grundade sig. Nu kan man visserligen säga, att olika tydingar kunna gifvas åt detta beslut. Men att det kan tydas så, att Riksdagen ansåg någon nedsättning i anslagen under denna Hufvudtitel icke böra ega rum eller ens af Representationen ifrågasättas under vår nuvarande monarks regeringstid, torde ej kunna bestridas, och på detta sätt har Utskottet också uppfattat förra Riksdagens beslut. I följd häraf har Utskottet, hvars ledamöter för sin del ansett en nedsättning i anslaget icke lämpligen böra ega rum, inskränkt sig till att endast åberopa detta beslut.

Man kan visserligen också säga, att ställningen är sådan, att besparingar måste göras hvarhelst sådana möjligen kunna ske, och att häruti skulle finnas ett skäl till den ifrågasatta nedsättningen i detta anslag. Men jag tror icke det vara riksdagsmännens skyldighet att uttala sig på sådant sätt, att folkets tankar derigenom kunna ledas derhän, att den nuvarande betryckta ställningen i landet skulle med likgiltighet betraktas på högre ort. Det måste väl tvärtom vara hvarje riksdagsmans skyldighet att, såvidt på honom beror, söka bibehålla det goda förståndet emellan Konungen och Folket, och om man antager detta, så måste det väl äfven vara Riksdagens skyldighet att antaga, att andra motiver än likgiltighet för landets trångmål afhålla Regeringen att i det ifrågavarande anslaget göra nedsättningar till lättnad i skattebördorna. Vi hafva ock förbindelse att icke tillsluta ögonen för hvad vi i detta afseende kunna erfara, liksom företrädesvis tillfälle att inhemta upplysningar.

Jag kan åtminstone föreställa mig, att denna Hufvudtitel kan vara belastad med anspråk af moralisk och juridisk eller åtminstone quasi juridisk natur, hvika skulle kunna konkurrera med anspråket på iakttagandet af den största nedsättning i anslaget och med den moraliska förbindelsen att tillmötesgå detta anspråk, och att detta sednare anspråk dervid kan visa sig böra stå tillbaka kan jag fatta såsom en möjlighet. Om nu förhållandet kan vara sådant, så tror jag ej att det är riktigt att framställa saken så, som om det endast skulle bero på likgiltighet hos vederbörande, att förslag om nedsättning i anslaget uteblifver.

Dessa äro de skäl, på grund af hvilka jag anser att någon skrifvelse icke bör, såsom här blifvit ifrågasatt, af Riksdagen aflåtas.

Hvad beträffar frågan om möjligheten af att i allmänhet göra besparingar i statsutgifterna, så vill jag ej vara vidlyftig, då Herr Siljeström redan riktigt angifvit huru det härmed förhåller sig. I gamla samhällen är det ej möjligt att göra några egentliga besparingar i de ordinarie statsutgifterna annorledes än i förening med genomgripande förändringar i administrationen. Jag har förut uttalat denna mening och sökt visa den väg, hvilken jag anser vara den rätta härutinnan. Man kan emellertid ej vänta, att dylika förändringar skola verkställas samma dag, som de ifrågasättas. För deras genomförande fordras tid, men, jag medgifver det, framför allt god vilja.

Hvad vidare angår det påstående, som här blifvit framställt, att anslagen till Första Hufvudtiteln skulle stå på extra stat, så förstår jag ej hvad man härmed menar. Denna Hufvudtitel står nemligen på samma grund som alla de andra. Anslagen under de andra Hufvudtitlarne kunna väl af Riksdagen höjas, men minskas endast, såvidt de icke beröra enskilda personers rättigheter, och jag tror att anslagen under Första Hufvudtiteln deri ega fullkomlig likhet med anslagen under de andra Hufvudtitlarne. Det är just öfver denna likhet man beklagar sig, då man yrkar, att civilistan skall bestämmas för Stats-chefens regeringstid. Men jag bör fatta mig så kort som möjligt och jag slutar därför med att yrka bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr Hierta: Af sjukdom hindrad att deltaga i Utskottets öfverläggningar i denna fråga, anser jag mig dock både befogad och pliktig att yttra min öfvertygelse om den ledsamma ställning, som Utskottet intager till frågan om Statens utgifter och möjligheten af att göra besparingar deri.

Vi veta alla, att riksdagsmännen kommit till denna riksdag med allvarlig föresats att, i anledning af den nu rådande betryckta ställningen i landet, göra indragningar i statsutgifterna, och jag vill tillägga, att de ledamöter, som denna Kammare i Stats-Utskottet insatt, icke äro de, som äro minst böjde för dylika indragningar.

Då man nu ser, att detta Utlåtande icke blifvit beledsagadt af någon reservation mot det svar, som motionären på sitt förslag deri erhållit, och tillika tager i betraktande, att motionen grundar sig på den allmänt erkända principen om nödvändigheten af att under närvarande förhållanden den största möjliga sparsamhet bör iakttagas vid bestämmandet af Statens utgifter, så tror jag, att man deraf bör draga den slutsatsen, att ett särskildt skäl gjort sig gällande hos Utskottet i fråga om utgifterna under

denna Hufvudtitel, och jag har trott det vara af vigt, att man gör sig klar reda härför.

Det är bekant, att ända till 1862 års riksdag utgifterna på denna Hufvudtitel uppgingo till allenast 630,000 R:dr, och det är väl ej någon, som ej anser att det ju skulle vara en möjlighet för Regenten att med denna summa samt öfriga densamma tillkommande herrligheter och emolumenter bestrida sin hofhållning, isynnerhet då, såsom bekant är, Hans Maj:t Konungen tillika, i Sin egenskap af arfvinge till Stammafadern för vårt nuvarande Konungahus, från Riksgälds-kontoret uppbär en årlig summa af 300,000 R:dr. Emellertid vet man, att vid riksdagen 1862—1863 ett särskildt anslag för en gång af en million riksdaler beviljades under denna Hufvudtitel, och att vid riksdagen 1865—1866 anslagen derå ökades med 170,000 R:dr för år. Att så betydliga tillökningar kunnat beviljas under en så kort tid och utan att någon märkbar opposition deremot egt rum, på grund af hvilket sistnämnda förhållande man väl äfven måste antaga, att dessa tillökningar stått i öfverensstämmelse med den allmänna meningen i landet, synes visa att dessa tillökningar betingats af några särskilda kända förhållanden, dem grannlagenheten dock bjuder att nu icke vidröra, men som vid de nämnda tillfällena gjort, att Representationen ansett tillökningen vara nödvändig.

Den fråga, som nu föreligger, blir då, huruvida man kan anse, att dessa kända förhållanden förändrat sig derhän, att man skulle kunna nedsätta anslaget på hela Hufvudtiteln från 1,417,000 riksdaler till jemnt en million riksdaler och således derifrån afskära till och med mer än den tillökning af 170,000 R:dr, som vid 1865—1866 årens riksdag beviljades. Jag tror ej, att detta skulle kunna låta sig göra utan ett intrång på Hans Maj:t Konungens eget anslag, och jag tror att det varit denna föreställning, som gjort sig gällande hos Utskottets ledamöter, då icke någon reserverat sig emot Utskottets beslut. För egen del får jag förklara, att, om jag varit närvarande i Utskottet vid frågans behandling derstädes, skulle jag delat denna åsigt, likasom jag nu delar den.

Emellertid ber jag att få reservera mig emot den åsigt, som här blifvit uttalad, att icke någon nedsättning i anslagen under denna Hufvudtitel borde ifrågasättas. Enligt mitt förmenande låta nemligen dessa anslag dela sig i två afdelningar, innefattande den ena rent personliga anslag och den andra anslag för åtskilliga icke personliga utgifter, såsom för underhåll och vård af inventarier vid de Kongl. slotten m. m., hvilka utgifter, om jag ej misstager mig, uppgå till ungefär 119,000 R:dr. Hade jag närvarit i Utskottet vid frågans behandling, så skulle jag troligen anhållit om frågans återremitterande till utgiftsafdelningen för att utredning måtte ske, huruvida för de Kongl. slottens och der befintliga inventariers underhåll verkligen kan erfordras så stora belopp, som den nuvarande staten upptager. Vi se t. ex. att för underhåll af möbler på Stockholms slott bestås 56,000 R:dr årligen, och att för Drottningholms och Svartsjö slott finnes uppfördt ett belopp af 24,600 R:dr. Detta sistnämnda slott eger emellertid en ganska stor laudtegendom, och jag föreställer mig, att denna borde kunna lemna en inkomst tillräcklig för slottets underhåll. Läger man tillsammans dessa anslag för de Kongl. slottens underhåll och det belopp af 45,000 R:dr, som utgår för Kongl. hofstallets utfodring, så får man,

såsom förut nämnt är, en icke obetydlig summa, och jag anser det ej alldeles osannolikt att i denna summa skulle kunna ske en nedsättning af ungefär 40,000 R:dr. Denna åsigt stöder jag på det kända förhållande, att det Kongl. slottet här i Stockholm och der förvarade möbler helt nyligen blifvit på ett särdeles praktfullt sätt restaurerade, och att till följd deraf någon vidare reparation af Stockholms slott och inventarierna derstädes ej på en ganska lång tid torde erfordras, hvadan de medel, som för dessa ändamål kunde anslås, skulle kunna kumuleras.

Jag hade derföre trott, att Utskottet egt både möjlighet och skyldighet att göra sig underrättadt härom, äfvensom om huruvida icke genom realisation af den stora mängd inventarier, som finnas på de Kongl. slotten, någon inkomst skulle kunna beredas.

På dessa grunder har jag äfven ansett, att det icke skulle vara olämpligt, om Riksdagen till Kongl. Maj:t afläte en skrifvelse i den syftning, jag nu antydt, och jag förenar mig derföre i det yrkande Herr Ahlgren framställt om ärendets återremitterande till Utskottet.

Herr Jonas Jonasson från Calmar län: Jag skall ej länge upptaga Kammarrens tid, då jag vid förra riksdagen sjelf väckte motion i denna ömtåliga fråga i enahanda syfte som den nu förevarande motionen. Mitt förslag rönt då samma öde, som nu kommit Herr Jöns Pehrssons motion till del.

Men då man kastar en blick på de höga siffror, hvartill anslagen på Första Hufvudtiteln uppgå och tillika nu fäster afseende å landets ekonomiska ställning, så tror jag att flera med mig skola vara af den åsigten, att dessa anslag kunde tåla någon nedprutning, helst om man vill, att den sparsamhet, hvarom man ordat så mycket, skall göra sig gällande i handling.

Man yrkar alltid på sparsamhet hos dem, som icke hafva något att spara. Man fordrar sparsamhet snarare af den, som lider nöd, än af den som lefver i den öfverflödige lyx. Emellertid tror jag, att vi alla äro ense om, att en reglering af tjänstemännens löner måste vidtagas och nedsättningar deri ske.

Då nu så är, tror jag att det skulle vara på sin plats, om man började uppifrån och ej nedifrån, och om så bör ske, tror jag att en skrifvelse af den beskaffenhet motionären åsyftat icke vore skadlig utan tvärtom. Man tager ju derigenom ej bort någon del af anslaget; man vet ej hvad för resultat, som kunde följa af en sådan skrifvelse. Men friheten finge då göra sig gällande härutinnan, och resultatet deraf kunde ju blifva det bästa, ty exempel är bättre än offer.

Herr Hedlund: Innan jag uttalar mig om Stats-Utskottets nu förevarande Utlåtande, ber jag att få göra en erinran i anledning af de många anmärkningar, som blifvit framställda mot representanterna af Andra Kammarren, särdeles dem från landsbygden, för den njugghet de skulle i allmänhet ådagalägga. Man bör dervid ej förbise, att dessa ombud äro underkastade stor påtryckning från sina hembygder. Vid samtal med representanter angående detta ämne, har jag erhållit det slående svar att "kunna vi ej göra några besparingar vid denna riksdag, så kan följden

lätteligen blifva den, att vid de nya valen blifva valde allenast representanter af de mest extrema åsigtar". Jag tror, att reflexionen är sann och att man bör behjerta denna påtryckning, som är betingad af det för närvarande i åtskilliga delar af vårt land rådande ekonomiska betrycket.

Det är naturligt, att till följd af detta betryck ett visst missmod skall göra sig gällande, och att, då man söker efter orsaken till det onda och något botemedel därför, man lätt skall komma på den tanken, att den åtgärd, som ligger närmast till hands, är att inskränka Statens utgifter och derigenom minska skatterna. Detta rop på skatternas minskande förnimmes i vår historia vid alla de tillfällen, då nöd, vare sig till följd af missväxt eller andra orsaker, varit rådande i landet. Jag tror att det är skäl, att man behjertar detta förhållande, och att man icke i det bemödande att minska Statens utgifter, som nu söker göra sig gällande, ser ett missnöje med eller mistroende mot Regeringen.

Hvad beträffar Första Hufvudtiteln, så bör man ej förundra sig att vårt folk med dess enkla vanor skall finna det ofattligt, att en så stor summa, som den hvartill anslagen till Första Hufvudtiteln uppgå, skall erfordras för ett antal familjers underhåll, dessa familjer må nu äfven tillhöra vårt konungahus. Detta förhållande är så mycket naturligare, då vårt folk icke vid monarken fäster och ej heller någonsin fästade den Asiatiske föreställningen att monarken skall vara omgifven af en lysande och imponerande prakt. Deremot har monarkens personlighet haft en stor betydelse för Svenska folket, hvilket såsom det käraste och dyrbaraste minnet af sina furstar bevarar sådana drag af deras uppträdande bland menigheten, som t. ex. Karl XI:s resor genom landet på bondkärran, eller hans besök i allmogens hem. Dessa äro *sådana* minnen af sina konungar som folket helst och längst bevarar.

Härtill kommer, att folket ej är främmande för förhållandet i andra stater, der regeringsmaktens chef står på medborgerlighetens grund och för sitt underhåll uppbär ganska obetydligt anslag, utan att statsförvaltningen deraf lider; man ser den tvärtom vara stark och väl ordnad. Men på samma gång jag sålunda finner naturligt, att en nedsättning i anslagen under denna Hufvudtitel ifrågasättes, ber jag få fästa uppmärksamheten på de betydliga utgifter, som drabba en konungafamilj, äfven för andra ändamål än upprätthållandet af kronans glans. Här framträda nemligen stora anspråk på utöfvande af barmhertighet, och man vet att dylika anspråk i vårt land tillfredsställas i en sådan grad, att man sannerligen måste häpna deröfver, att icke tala om den, om jag så må uttrycka mig, officiella barmhertighet, som vid vissa högtidliga tillfällen, såsom kungliga namns- och födelsedagar m. m., måste utöfas.

Vidare ingå i dessa utgifter löner till en mängd tjenare, då, efter hvad jag hört sägas, den tradition lär förefinnas, att samma tjenare ej kan tjena mer än en konung, hvarför äfven en ny konung pensionerar sin företrädares tjenare, och dylika pensioner lära tynga civillistan hos oss med högst betydliga belopp.

Man bör ej heller glömma de utgifter, som en konungafamilj får vidkännas för konsternas och vetenskapernas uppmuntrande och understödande. I ett land som vårt, der mecenaterna blifva alltmer fåtaliga, är det ju naturligt, att konstnären skall, för erhållande af uppmuntran och un-

derstöd, vända sig till konsternas högste beskyddare. Likadant är förhållandet med vetenskapernas idkare. Så kommer ock en man, som gjort en vigtig uppfinning, och Konungen uppmuntrar honom med frivillig hand.

Det är naturligt, att, då en Konung så uppfattar sin ställning, betydliga summor skola utgå för utgifter, sådana som de nu nämnda, hvarigenom det höga anslaget belopp i viss mån motiveras. Men, kan man invända, tiderna äro ej längre sådana som förut, och folket vill sjelft lemna konster och vetenskaper det understöd hvaraf de kunna vara i behof. Ja, mine Herrar! jag hoppas vi skola komma derhän, men vi äro icke der ännu.

Man anmärker nu vidare, att i det nuvarande höga anslaget skall ligga en stark frestelse till flärd och yppighet, och jag erkänner att, om denna farhåga är grundad, om en god del af anslaget bortslösas på ovärdiga ändamål, eller användes på ett sätt, som kan gifva skäl till ändå skarpare anmärkingar, då blifva anspråken på nedsättning deri berättigade. Kan man ej säga, att detta anslag användes väl, då måste äfven den varmaste vän till vårt Konungahus stå förstummad inför dessa anspråk. Men jag vill återkomma till det, hvarifrån jag utgick, nemligen att det är önskvärdt, att de som hafva Statens roder i sina händer, måtte inse och behjerta, att det ifrande efter besparingar, som här låter höra sig, härleder sig från det i landet rådande trångmålet, men ej från någon njugghet. Det Svenska folket är ett sparsamt, men icke ett girigt folk, och jag är öfvertygad derom, att om vi blott finge ett enda godt år, så skulle förhållandena härutinnan äfven förändra sig.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Siljeström: I anledning af en värd talares på Göteborgsbänkens yttrande, att icke någon skiljaktighet skulle förefinnas i sättet för beviljande af anslag på denna och öfriga Hufvudtitlar, ber jag få erinra, att dock en sådan skiljaktighet, och en ganska stor, i detta fall existerar, i det att anslagen å Första Hufvudtiteln i allmänhet äro *personliga*. Det är just på grund af denna omständighet som jag tror det vore lyckligt, om man kunde erhålla en normalstat, som icke skulle utöfva någon retroaktiv verkan, men kunde inträda, i den mån personela ombyten inträffa, utan att några debatter af denna art behöfde ifrågakomma.

Herr Grefve Posse: Vid behandlingen af denna fråga tror jag, att Stats-Utskottet ställt sig på en sannt konstitutionel grundsats, då Utskottet såsom skäl för sitt tillstyrkande af till Första Hufvudtiteln hörande anslag har åberopat den åsigten, att förhållandena mellan de båda Statsmagternas ömsesidiga rättigheter och skyldigheter böra en gång på det noggrannaste regleras och sedan, såvidt möjligt, lemnas orubbade. Denna grundsats får väl ega tillämpning äfven på den andra Statsmagten, på Konungen, för såvidt det rör anslagen till hans s. k. civillista. Att det nemligen icke kan vara af gagnande inflytande på förhållandena mellan Konungen och Folket, att ständiga ryckningar i en fråga af så ömtålig natur som denna dem emellan förekomma, denna åsigt uttalades af

Stats-Utskottet redan vid förlidne riksdag och blef då såväl af denna Kammare som Medkammaren godkändt. Enligt mitt förmenande hade det således varit Kammaren mera värdigt, om Kammaren, på grund af sitt då fattade beslut, nu kunde hafva blifvit befriad från en diskussion i denna ömtåliga fråga — en diskussion som emellertid, jag medgifver det, sedan frågan ånyo bragts på tal, det icke legat i Kammarens skön att undvika. Erkänner man likväl, mine Herrar, sanningen af den grundsatsen, att denna fråga icke vidare bör här återkomma, att hvad som är regleradt, bör orubbadt kvarstå, så tror jag, att man å andra sidan icke kan förneka, att den här af åtskillige talare förordade skrifvelsen till Kongl. Maj:t är en långt olämpligare åtgärd än en direkt indragning af eller nedsättning i vissa anslag under Första Hufvudtiteln. Beslutar Kammaren nemligen en sådan indragning eller nedsättning, handlar den öppet och lojalt, då Kammaren deremot, om den beslutar sig för en underdånig framställning hos Hans Maj:t Konungen, med förfrågan huruvida icke civillistan kan minskas, ställer saken på en ännu obehagligare ståndpunkt än den nu är.

Äfven ett annat skäl synes mig gifva stöd åt Stats-Utskottets hemställan — på hvilket skäl ock en annan talare redan fästat uppmärksamheten — och det är, att för icke längre tid tillbaka än vid 1865—1866 års riksdag Representationen — sedan anslagen till civillistan efter en sorgfällig granskning befunnits otillräckliga — voterade en förhöjning i desamma, hvilken dock icke inträdde förrän vid 1867 års statsregleringsperiod. Det sålunda förökade apanaget har följaktligen icke utgått mer än för åren 1867—1869, och under denna tid betviflar jag att någonting inträffat, som kan gifva Representationen anledning till den förmodan, att behofven å civillistan nu skulle vara mindre än de voro 1865. Af de skäl jag nu haft äran anföra, får jag yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Hvad beträffar de förebräelser man riktat mot Utskottet, för att det icke skulle hafva besvarat sista delen af Herr Jöns Pehrssons motion, vill jag påpeka, att Utskottet härutinnan i intet felat, utan verkligen besvarat motionen i sin helhet, då Utskottet i slutet af sitt Utlåtande tillstyrkt Riksdagen att, *utan afseende å Herr Jöns Pehrssons motion*, till oförändrade belopp fastställa de ifrågakommande anslagen.

Slutligen kunde jag måhända hafva ett och annat att tillägga angående den der förmodade öfverskriften öfver Stats-Utskottets dörr, men vill för tillfället inskränka mig till att nämna, att om denna öfverskrift kan vara tillämplig på dem, som kommit inom Stats-Utskottets dörr, så är det lika visst, att många af dem, som klappat på denna dörr, icke fått ett blekladgt nej till svar, utan sett sina förhoppningar krönas med framgång.

Herr Liss Olof Larsson: Jag skall icke yttra mig i sjelfva saken, då jag är förekommen af de tvänne första talarne, utan har mitt uppträdande föranledts af deras olika uppfattning af frågan, då den ena yrkat bifall till sin motion om en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, men den andre återremiss. För min del kan jag icke biträda yrkandet

om återremiss, helst som jag redan varit i tillfälle erfarra sanningen af den här omnämnda inskriptionen på Stats-Utskottets dörr, hvilken en talare här omnämmt, hvilken skulle visa sig för motionären, då han der ville söka inträde; utan vill jag förena mig med dem, som anhållit om bifall till det alternativ i Herr Jöns Pehrssons motion, hvori föreslås aflåtande af en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, att han täcktes taga i öfvervägande, om icke för framtiden nedsättning i anslagen under Första Hufvudtiteln kunde ega rum och derom till nästkommande Riksdag aflåta nådig Proposition.

Herr Friherre Gripenstedt: Utan att vilja ingå uti någon egentlig pröfning af möjligheten, huruvida icke anslagen på denna Hufvudtitel skulle kunna vara något mindre än de nu äro, utan att dermed något vore förloradt hvarken för Staten eller, rätt betraktadt, för de höga personligheter sjelfva, hvilkas intresse är med dessa anslag förbundet, tillåter jag mig endast fästa uppmärksamheten på, att denna möjlighet helt och hållet är beroende af förhållanden, hvilka icke så lätt kunna rubbas. Hvar och en bör af egen erfarenhet känna — fast naturligtvis i en helt annan skala — att hans utgifter i väsendtligaste mån betingas af den slags inrättning af sitt hushåll, som han funnit med sin ställning förenligt att införa, och att, när en gång på ett visst sätt hans hushållning blifvit ordnad, det är svårt att i denna ordning åstadkomma någon väsendtlig ändring. Nu kan man visserligen säga, att det gerna kunde vara något annorlunda stäldt med den hushållning, till hvilken ifrågavarande anslag utgå, men jag ber att få påminna Eder, mine Herrar, derom att denna fråga helt nyligen varit föremål för Representationens pröfning, då Representationen, utan förnärmande af några materiela intressen och äfven utan förnärmande af den grannligheten, som härvid aldrig får åsidosättas, varit i tillfälle att deröfver uttrycka sin tanke — gillande eller ogillande. Under de sednare åren hafva nemligen förslag om tillökning i anslagen under denna Hufvudtitel blifvit väckta tvänne gånger: först vid 1862—1863 års riksdag med anledning af ett särskildt tillfälligt behof, och sedermera vid 1865—1866 års riksdag, då det gällde en förhöjning i det stående anslaget. Vid båda dessa tillfällen har en så noggrann utredning af hithörande förhållanden, som man billigtvis kunnat begära, blifvit framlagd, och efter ompröfning deraf har Representationen i alla dess afdelningar funnit sig befogad och förbunden att bevilja de äskade anslagstillökningarne. Jag tror, mine Herrar, att uti detta beviljande måste ligga inbegripen en sanktion utaf den hushållsordning, i det stora hela betraktad, som är af anslagen under Första Hufvudtiteln beroende, och som vid oförmälda tillfällen blifvit inför Representationen framställd. Jag upprepar, att jag nu icke vill yttra mitt personliga omdöme om, huruvida icke en annan sådan ordning, utan skada för sjelfva saken, kunde hafva blifvit införd, men då nu en viss dylik ordning blifvit bestämd, är det tydligt — såsom äfven Herr Björck antydde — att i den utan jemförelse vigtigaste punkten angående anslagen af personlig beskaffenhet man billigtvis icke kan göra någon rubbning. Vidkommande åter de, så att säga, materiela, mindre betydande anslagen å Första Hufvudtiteln fruktar jag, att de exempel icke äro rätt lyckligt

valda, som här framhållits för att bevisa möjligheten af någon minskning i dessa hänseenden.

Med hänsyn till detta sistnämnda uttalade min värde granne här till höger, att han ansåge bland annat anslaget till underhållet af Stockholms slott vara väl högt tilltaget. Jag vågar hysa en motsatt åsigt, och jag tror, mine Herrar, att vi icke behöfva mer än kasta en blick på denna herrliga byggnad, för att vid åsynen deraf känna oss smärtsamt berörda af den tanken, att detta nationela monument, hvaröfver vi såsom Svenskar med rätta kunna vara stolta, icke skall befinna sig i ett skick, som är detsamma och vårt land värdigt.

Beträffande vidare samme ärade talares påstående, att till underhållet af Svartsjö slott något särskildt anslag vore obehöfligt, då med detta slott en betydlig landegendom vore förenad, som borde lemna god afkastning, vill jag endast erinra talaren derom, att han glömde det inkomsterna af denna egendom ingå till Statsverket och icke till Första Hufvudtiteln.

Af de skäl jag haft äran anföra tror jag således, att, lika litet som någon nedsättning i dessa anslag, enligt min tanke, nu bör göras, lika litet skulle man i detta hänseende vinna något genom en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om en utredning af hithörande förhållanden, helst då, såsom jag redan nämnt, en sådan utredning helt nyligen blifvit framlagd, på grund af hvilken de nu utgående anslagsbeloppen blifvit bestämda.

Men, mine Herrar, vida högre än dessa skäl, som tala för bibehållande af den nuvarande anslagssumman oförändrad, framställer sig för mig den politiska synpunkten af frågan. Det är sannt, att motiverna för ett beslut i en motsatt riktning, vare sig i den ena eller andra föreslagna formen, kunna vara helt enkel en uppriktig önskan och ett djupt känt behof af sparsamhet på alla områden, således äfven på detta. Dessa motiver *kunna* vara, säger jag — och de äro det utan tvifvel hos många — oblandade och ogrumlade, men de kunna äfven annorlunda tolkas. Jag vill icke, och jag behöfver icke ingå i någon närmare utveckling af den tolkning, hvartill ett sådant beslut kan leda; men jag är fullt öfvertygad om, att vi alla äro deruti ense, att en dylik tolkning bör undvikas, och jag får således äfven af detta skäl tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Olof Nilsson från Westerbottens län: Då nu för tiden från nästan alla landsorter förspörjes, hurusom den finansiela ställningen är ganska beklagansvärd, hurusom nöd och armod i alla trakter allt mera och mera tilltaga, tror jag, att folkets rättmätiga anspråk på sparsamhet äfven här bör göra sig gällande. Jag får dertill understödja Herr Ahlgrens förslag om återremiss till Utskottet, på det Utskottet måtte taga i öfvervägande lämpligheten af den föreslagna underdåniga skrifvelsen till Kongl. Maj:t.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: Jag är äfven af den tanke, att anslaget å denna Hufvudtitel skulle kunna nedsättas till någon del, och jag begagnar mig dervid af de gamla välbekanta orden "den största sparsamhet bör iakttagas". Jag tror, att denna princip borde komma

uppifrån och gå nedåt, men icke tvärtom, ty folket i det stora hela eger i sanning knappast medel att underhålla sig sjelf, synnerligen under en tid sådan som denna, då tusentals personer i vissa landsorter förgäfves söka efter det nödvändigaste vilkoret för lifsuppehälle, nemligen bröd. Våra fattigvårdsanstalter tilltaga i en oroväckande grad och hvad skall folket taga sig till? Endera måste de anlita barmhertiga människor eller också på annat sätt taga sig fram för att lifnära sig. Jag tror för min del, att en inskränkning i denna Första Hufvudtitel borde åvägabringas, och jag föreställer mig, att sådant icke skulle hos vår älskade Konung väcka den ovilja, som man synes antaga. Jag kommer för min del att rösta för den skrifvelse till Kongl. Maj:t, som här blifvit föreslagen.

Herr Jöns Pehrsson: Nu såsom alltid, då jag har ordet, skall jag söka yttra mig så kort som möjligt.

Det är endast med anledning af ett yttrande af f. d. Statsrådet Friherre Gripenstedt, jag begärt ordet, för att säga att, då han påstått, det frågan om anslag å denna Hufvudtitel blifvit vid 1865 års riksdag, då ökad anslag beviljades, fullkomligt utredd och att af denna anledning nu icke någon diskussion i ämnet vore behöflig, jag deremot är öfvertygad derom, att vid den nämnda riksdagen icke någon utredning af frågan förekom, utan att då endast beviljades hvad som begärdes. Ställningen i landet var då helt annorlunda än nu.

Då nu är fråga om att genom en skrifvelse till Kongl. Maj:t öfverlemna åt honom sjelf att pröfva, huruvida han icke för framtiden skulle kunna undvara någon del af det nuvarande anslaget, finner jag häri icke något oriktigt; och jag hemställer derföre till dem, som yrkat återremiss, om de icke skulle vilja återtaga detta yrkande och i stället förena sig i det af mig nu framställda. Jag tror vi derigenom skulle göra vår pligt, men ingalunda gå grannlagheten för nära.

Herr Fredrik Peterson: Det torde vara ganska ömtåligt för en och hvar att yttra sig i afseende på anslagen å denna Hufvudtitel, men såsom folkets representanter måste vi äfven uttala *deras* önskningsar, som äro, att vi skola söka göra alla de besparingar, man möjligen kan åstadkomma. Utan att borttaga eller förspilla tiden alltför mycket, anser jag mig dock skyldig yttra mig i denna fråga, och får jag dervid endast yrka, bifall till Herr Jöns Pehrssons förslag att till Kongl. Maj:t genom skrifvelse hemställa, huruvida icke några besparingar härutinnan kunna göras.

Herr Hierta: Jag anser mig föranlåten ännu en gång taga till ordet i anledning af Friherre Gripenstedts sednaste anförande. Jag erkänner, att jag gjort mig skyldig till ett litet misstag, då jag framställde min anmärkning derom, att inkomsterna af Svartsjö slott borde göra anslaget till samma slott obehöfligt. Friherre Gripenstedt har upplyst, att inkomsterna af Svartsjö ingå till Statsverket; men då man finner af den föreliggande Hufvudtiteln att 24,600 R:dr skulle anslås till underhåll af Drottningholms och Svartsjö slott, tror jag, då äfven Drottningholm utgör en ganska betydande egendom, det väl torde vara skäl att ifrågasätta, huruvida

vida nämnda egendomar skulle kunna skötas med mindre anslag än nu är fallet.

Jag instämmer för öfrigt med Friherre Gripenstedt, att det vore en obehaglig tolkning och att ställningen icke heller skulle blifva angenäm, om man nu tog sig för att göra några betydliga nedsättningar å denna Hufvudtitel i dess helhet; men jag tror icke, att en sådan tolkning eller en sådan ställning vore att befara af en undersökning, på sätt jag satt i fråga, huruvida icke en nedsättning kunde ske i anslagen till de materiela punkterna å denna Hufvudtitel.

Friherre Gripenstedt har vidare yttrat, att man vid 1862 och 1865 årens riksdagar haft både rätt och pligt att tillse, huruvida icke anslagen till denna Hufvudtitel kunde förminsкас, men att en fullständig utredning af detta förhållande då skett, samt att, då Rikets Ständer efter denna utredning lemnade sitt bifall till de begärda tillökningarne i anslagen, detta måste utgöra ett bevis för behovet af dessa anslag. Häremot måste jag, som vid båda dessa riksdagar var ledamot af Stats-Utskottet, i så måtto inlägga den reservation, att en sådan utredning så till vida förekom som en promemoria, upptagande under särskilda titlar de summor, som användts till Konungens handkassa, till resor och flera dylika ändamål, af Konungens hofmarskalk öfverlemnades till den afdelning inom Stats-Utskottet, som hade sig uppdraget den förberedande handläggningen af frågan. Men denna promemoria stadnade inom Utgiftsafdelningen och föredrogs icke ens vid frågans behandling i Stats-Utskottet, ännu mindre då den förevar i Stånden. Det var sålunda ett annat skäl, som föranledde det märkvärdiga förhållande, att dessa summor i samtliga Stånden beviljades, om jag minnes rätt, utan votering, det var icke med afseende på det ovilkorligen nödvändiga i sjelfva utgifterna utan fastmer i hänsyn till ställningen i dess helhet man då ansåg behof vara för handen. Huruvida häraf följer, att man bör anse detta behof för alltid fortfara, derom vill jag icke nu yttra mig, så mycket heldre som icke någon nedsättning af dessa anslag vid denna riksdag blifvit ifrågasatt.

I afseende å de af mig påpekade materiela behoven, ber jag att få fästa Friherre Gripenstedts uppmärksamhet på, att han i sitt anförande förbigick en anslagspunkt å denna Hufvudtitel, nemligen anslaget till underhåll och vård af möbler inom de Kongl. slotten. Det lär väl vara känt, att en ganska stor och praktfull restauration af rummen och möblerna i slottet nyligen föregått, och det synes verkligen sålunda, som om den härtill anslagna summan icke skulle vara behöflig. Är så förhållandet, borde väl äfven af Stats-Utskottet tagas i öfvervägande, om nedsättningar härutinnan kunde göras eller om man åtminstone icke kunde till Kongl. Maj:t ingå med en skrifvelse i detta ämne, utan att man derigenom trädde grannlagenheten för nära.

I afseende å den af Herr Jöns Pehrsson föreslagna skrifvelse får jag deremot förklara, att jag icke deri kan instämma; ty om något skulle gå grannlagenheten för nära, så vore det att af Kongl. Maj:t begära, det han skulle till nästa års Riksdag inkomma med uppgift, huruvida han icke kunde nöja sig med mindre anslag än han förut haft.

Jag inskränker mig sålunda till att yrka återremiss af de utaf mig berörda punkterna, enär jag anser för vinst hvarje besparing, som kan göras utan att förnärma någons rätt eller gå grannlagenheten för nära.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Det starka skäl, som man här anfört för att antingen göra eller ifrågasätta en rubbning i anslagen på denna Hufvudtitel, är den stora nöd, som nu mångenstädes i vårt land är rådande. Jag är äfven från en trakt, der man i denna stund mera än på de flesta ställen lider nöd, såsom följd af den missväxt, hvilken, svårare än någon kan minnas sig hafva upplefvat, under förlidet år der inträffade; men jag uppfattar denna i den trakten lyckligtvis högst sällsynta naturtilldragelse såsom en Försynens kraftiga maning till oss alla dernere, att vi hvar och en i sitt kall med så mycket större allvar skola bemöda oss, att alltid göra hvad rätt är; och om jag, lyssnande härtill, vill söka att såsom representant uppfylla min pligt, efter mitt samvetes bud, bjuder mig detta, att jag i afseende på den viktiga grannliga fråga, hvarom nu afhandlats, icke skall göra något, som, om ock i den ringaste mån, kan vara egnadt att nedsätta det Svenska konungadömet anseende, hvilket otvifvelaktigt fordrar att okränkthet upprätthållas, om vårt älskade fosterland fortfarande skall kunna bestå såsom fri och sjelfständig stat. Här har antydts på förhållanden i andra länder; men må man för mig tala så mycket man vill om exempel derifrån, jag tror ej, att de i detta fall ega någon tillämpning på hvad som fordras för vårt land och vårt folk, ty jag eger den djupt rotade öfvertygelse, som jag stödjer både på den förgångna tidens lärdomar och på min uppfattning af det närvarandes fordringar, att det för vårt inre lugn så väl som för vårt tryggade sjelfbestånd är en oundgänglig nödvändighet, att det Svenska konungadömet hålles i orubbad helgd bredvid den Svenska folkfriheten, och dertill hörer i främsta rummet, att icke någon rubbning försökes i de båda Statsmagternas jemnt afvägda förhållande till hvarandra, på sätt här dock sker, då man gång efter gång ifrågasätter en ändring, som med hänseende till begge Statsmagternas ömsesidiga oberoende ställning är af den mest ömtåliga natur, och derföre borde undvikas genom oförkränkt tillämpning af den grundsatsen, att Regenten under sin lifstid skall, utan nedsättning deri, bibehållas vid det anslag, som en gång blifvit honom af Representationen beviljadt.

Det behöfves icke mera än att anföra denna enda grundsats — såsom äfven Stats-Utskottet gjort de tvänne gånger det haft under sin behandling förevarande fråga — för att skjuta undan allt tal både om sparsamhet och andra grundsatser, hvilka, huru stor vikt än må kunna under vissa förhållanden tillmätas dem, i *detta* fall icke böra och icke kunna ega någon gällande kraft. Jag vill nämna, att i andra länder denna grundsats, som jag framhållit, finnes genom grundlag befastad, och är det, i min tanke, ett stort fel, att den icke är så äfven i våra grundlagar. När för några år sedan fråga förevar om införande af ett nytt representativt statsskick i vårt land, insågo också vännerna till detta statsskick, att en brist i detta hänseende förefanns i den föreslagna nya institutionen, men de beslöto sig för att, detta oaktadt, förorda och antaga det framlagda förslaget, emedan de hade den öfvertygelsen eller det förtroendet,

att det vid urgammal frihet vana Svenska folket väl skulle förstå att rätt begagna den stora magt, som blifvit lagd i dess händer. Jag är äfven förvissad, att denna högtärade Kammare skall bevisa, att Kammaren, ehuru fullt medveten om den ökade magt att föra folkets talan, som den erhållit, vet att vid *hvarje* tillfälle med förstånd och klok urskiljning bruka denna sin magt i enlighet med rättvisan och grannlagenhetens fordringar, och att Kammaren således både vid det beslut, som den nu går att fatta, och äfven framdeles, då samma fråga möjligen återkommer, alltid i afseende derå skall ställa den satsen i främsta rummet, att icke i någon form en nedsättning bör få göras i det Regenten beviljade anslag under hans lifstid eller utan hans begifvande. Beträffande den åsigt man här framkastat, att en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i den syftning en motionär påpekat skulle vara utan betydelse, behöfver jag ej spilla några ord, ty jag förmodar, att ingen, som har känsla för hvad skyldig aktning emot andra och synnerligast emot den höga personlighet, till hvilken framställningen nu skulle göras, måste bjuda, skall kunna med godt samvete instämma i en sådan åsigt.

Jag tillstyrker bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Carl Anders Larsson: Det fanns en tid, då äfven jag hyste sangviniska förhoppningar om nedsättning i anslaget till den Första Hufvudtiteln. Det var vid en tidpunkt, som efter Utskottets åsigt bort vara den rätta, nemligen vid 1859--1860 årens riksdag. Jag väckte då en motion i detta ämne, icke derföre att jag ville sätta Konungen på svältkur eller missunnade honom att lefva godt och praktfullt, men jag hoppades att på det sättet kunna aflägsna en del af de emblemer, som nu omgifva honom, på det Kongl. Maj:t ensam måtte få njuta fördelarne af det anslag, som Svenska folket bestod honom. Jag rönt dock det obehaget, att min motion icke vann större framgång ens i Bonde-Ståndet än att den förseglade sedeln här måste afgöra dess öde, ty vid voteringen stadnade 47 röster mot 47. Den förseglade sedeln afgjorde likväl saken till min förmån; sedan följde likväl, om jag minnes rätt, mera än 47 reservationer emot utgången. Jag tillät mig äfven sedan någon gång nagga på den skraddarlista som efterföljer de personliga anslagen, men utan någon vidare framgång, och numera har jag också öfvergifvit förhoppningarna i detta fall. Jag tror icke heller, att någon förändring nu låter sig göra, sedan vi vid de föregående riksdagarna, utan att någon röst höjt sig deremot, ökat anslaget till denna Hufvudtitel dels för en gång med 1,000,000 R:dr, dels ock sedermera med 170,000 R:dr årligen.

Svenska folket har dessutom för dessa anslag fått en ganska god valuta, då det genom vår nya representation blifvit satt i tillfälle att å de andra Hufvudtitlarne åstadkomma ganska många besparingar, och det vore nu icke rätt af oss att genom en indragning i detta fall återtaga hvad vi en gång gifvit och ställa Representationen och Regeringen i en obehaglig ställning till hvarandra. Derföre har äfven Stats-Utskottet nu låtit denna Hufvudtitel passera utan anmärkning. Jag hoppas äfven, att min vän Herr Jöns Pehrsson inser, att någon besparing icke nu står att vinna genom en sådan skrifvelse som han föreslagit, utan att detta endast skulle tjena till att ställa Kammaren i en icke riktigt fördelaktig ställning till

Regeringen, hvarförutan han nog torde medgifva att vi på bättre sätt kunna vinna önskade besparingar. Det skulle endast åstadkomma en viss skadeglädje hos personer, som stå utanför och skratta i mjugg åt de nya förhållandena, om vi skulle gifva Regeringen ett sådant qvitto för den nya representationsförändringen. Jag tror derfore, att vi bifalla Stats-Utskottets Betänkande, äfven om någon kan invända, att det icke räkat på de bästa skälen för sin slutsats.

Herr Magnus Svensson: Jag vill endast tillkännagifva, att jag instämmer med dem, som yrkat afsändande af en skrivelse till Kongl. Maj:t, för att erhålla upplysningar, huruvida icke några indragningar å denna Hufvudtitel stode att vinna.

Herr Ahlgren: Det är endast med anledning af Herr Jöns Pehrssons interpellation, om jag så får kalla den, som jag begärt ordet. Han har nemligen hemställt till dem som yrkat återremiss till Utskottet, till hvilkas antal jag hörer, att de skulle återtaga detta yrkande. Jag anser dock denna återremiss ganska nödvändig, ty i annat fall återstår icke annat än att antingen bifalla Stats-Utskottets Betänkande eller den af Herr Jöns Pehrsson föreslagna skrifvelsen. Men det torde väl vara nödigt att först göra klart för sig, huruvida en sådan skrivelse vore lämplig eller icke, och jag tror, oaktadt den diskussion här föregått, att man från Stats-Utskottet torde kunna erhålla den bästa utredning härutinnan. Jag hemställer derfore nu i min ordning till Herr Jöns Pehrsson, att han för sin del måtte förena sig i yrkandet af återremiss.

Herr Hedlund: Jag vill blott med anledning af föregående talares påstående anmärka, att jag tror den åsigten hvilat på missförstånd, att civillistan är bestämd endast för konungens lifstid, en åsigt som äfven tycks delas af Stats-Utskottet, då det säger att en förändring i anslagen under Första Hufvudtiteln icke torde böra annat än vid regentomyten ifrågakomma. Jag har nemligen antagit, att denna Hufvudtitel är bestämd både för Konungen och hans efterträdare, så att efterträdaren tillträder den föregående Regentens civillista alldeles oförändrad. Det torde vara angeläget, att denna fråga en gång blifver bragt på det klara, så att civil-listan här såsom i andra länder blefve fördragsmessigt bestämd för hvarje Konungs lifstid, då man skulle undvika att årligen pröfva och diskutera detsamma.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen upptog de yrkanden som förekommit och hemställde, att Herr Jöns Pehrssons förslag om aflåtande af en underdånig skrivelse måtte, såsom fristående från sjelfva anslagsfrågan, få göras till föremål för särskild proposition, sedan öfver nämnda fråga först beslutats. Detta förslag godkändes, hvarefter Herr Talmannen framställde proposition på bifall till Utskottets hemställan och förklarade denna proposition med ja besvarad. Sedan Kammaren alltså för sin del fastställt anslagen under denna Hufvudtitel till oförändrade belopp, afgafs proposition på Herr Jöns Pehrssons förslag och då Herr

Talmannen förklarade sig finna denna proposition med öfvervägande nej besvarad, åskades votering.

Följande proposition blef då uppsatt, justerad och anslagen för omröstningen:

Den, som bifaller Herr Jöns Pehrssons förslag att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande om icke för framtiden nedsättning i anslagen under Första Hufvudtiteln kunde ega rum och derom till näst sammanträdande Riksdag aflåta nådig Proposition,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är samma förslag af Kammaren afslaget.

Omröstningen utföll med 50 ja mot 126 nej och var följaktligen det ifrågasatta skrifvelseförslaget afslaget.

Slutligen föredrogs och godkändes den vid Utlåtandet fogade tabell.

§ 8.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets Utlåtande N:o 33, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Andra Hufvudtitel.

Punkten 1: mom. a) och b).

Herr Peter Peterson från Kronobergs län: På den punkt frågan om Krigshofrättens indragning befinner sig, måste jag känna mig tveksam om det yrkande jag bör framställa; dock kan jag ej underlåta uttrycka den tanke, att man måhända icke utan skäl väntat, att Regeringen skolat visa Representationens uttalade önskningsar större tillmötesgående än hvad som skett. När i en sådan fråga som denna ingen eftergift visas för Riksdagen, hvad kan man väl då vänta sig i andra af mera betydande vikt.

Jag skulle naturligtvis helst hafva önskat, att Representationens opinion i saken finge sitt tillbörliga eftertryck genom vägran af allt anslag till Krigshofrätten; men då genom den form, hvori Utskottet behandlat saken, någon utsigt icke finnes att för ett sådant yrkande vinna framgång, afstår jag för närvarande derifrån. Jag hoppas dock, att den tid ej skall vara alltför långt aflägsen, då man kan motse en fullt tillfredsställande lösning af detta önskningsmål.

Herr Key: Man kan icke ungå att med missmod erinra sig den förut begagnade bilden om statsutgifternas tempelbyggnad och om de dörrar, genom hvilka man inträder deri, då man gång på gång måste åskåda, huruledes alla de reformer till utveckling och till sparsamhet, för hvilka den nya Representationen öppnat dörren, der mötas och hindras af

den bredbenta slentrianen, hvilken ställer sig midt i deras väg och hindrar dem från att komma ut i det praktiska lifvet. Det kan verkligen vara förlåtligt, om man ej alltid med tålmod kan fördraga dessa hinder, och om man en smula otåligt yrkar, att betänkligheterna någongång ville maka åt sig och gifva rum för de efterlängtrade vännerna. Dock, det är nu en gång så, att idéerna mäta afståndet fogelvägen, under det att man för deras genomförande i samhällslifvet nödgas mödosamt klättra öfver formela gärdesgårdar och vika åt sidan för hela oxdriften af fördomar.

Jag finner dock för min del denna fråga så enkel. Den kan sammanfattas så här: äro militärer vanliga människor? Ja, svarar jag, men lagstiftningen säger nej; ty så länge undantagsdomstolar för militärståndet finnas, äro soldaterna antingen mer än medborgare eller mindre än medborgare, men helt enkelt människor äro de icke. Jag har i denna sak gjort så godt jag förmått. När samma motion om Krigshofrättens indragning väcktes i fjol, och då afstyrktes i Stats-Utskottet, reserverade jag mig, och lyckades få större delen af denna Kammares Utskottsledamöter att deri instämma. När Utlåtandet förekom här i Kammaren blef det återremitteradt med 109 röster mot 19, och Utskottets nya Utlåtande med förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t om sagda Hofrätts indragning antogs med 114 röster mot 38, men frågan om denna skrifvelse förföll genom Första Kammarens afslag. Tror man att ett nytt förslag till ny skrifvelse i ämnet skulle röna ett bättre öde, nu än då? Visst icke. Konungamagten kunde ju råka i fara, om icke soldaterna betraktades ömsevis såsom halfgudar eller som slafvar. Det var ju ej så länge sedan man ansåg, att fosterlandets försvar till stor del berodde på rättigheten att ge soldaten prygel, och Gud vet om icke en och annan ännu anser straffet att rida trämärren för ett icke olämpligt sätt att bilda en utmärkt kavallerist.

Vid sådant förhållande synes mig att man för närvarande icke kan komma längre än att bitruda Stats-Utskottets förslag, då uti detta likväl tydligt uttalas den princip, att inga undantagslagar böra finnas för militären mer än för andra medborgare, och att alltså krigareyrket ej är ett särskildt handverk, utan ett fritt åtagande af den frie medborgaren, hvarigenom han vill betrygga sitt fäderneslands sjelfständighet och sina egna medborgerliga rättigheter. Denna sanning kommer otvifvelaktigt, att förr eller sednare blifva allmänt erkänd och slutligen bana sig väg äfven till lagstiftningen. Men för närvarande torde man få nöjas med att instämma uti Stats-Utskottets Utlåtande.

Jag yrkar bifall till Betänkandet.

Herr Jöns Pehrsson: Den siste talaren har i det väsendtligaste sagt hvad jag i denna fråga ämnade yttra. Man vet sannerligen ej om man skall gråta eller le, då man ser en lagstiftning, som genom sin karakter af undantag från den allmänna lagens bestämmelser syftar att förstöra all medborgerlig anda. Krigshofrätten är i min tanke icke nödvändig annat än under krig, och kan under fredliga förhållanden alls icke behövas för att hålla vår indelta soldat i tygeln. Nu gör man honom till ett viljelöst verktyg utan tankeförmåga, men en sådan uppfattning kan jag ej godkänna, ty den enda tanke, som i detta hänseende bör vara ledande, är den af allas likställighet inför lagen. Ledd af denna tanke tror jag det

vara större skäl för Kammaren att endast för 1870 på extra stat uppföra detta statsanslag, ett yrkande på hvilket jag anhåller om proposition.

Herr Bergström: Vid sidan af de allmänna domstolarne stå i de flesta länder särskilda domstolar, hvilka man med ett tekniskt uttryck benämner "fora privilegiata". Dessa fora privilegiata äro af tvänne särskilda slag: de kunna nemligen efter den olika grunden för deras tillkomst indelas i *sådana*, som äro inrättade för vissa personers skull och *sådana*, som tillkommit för vissa sakers skull. I fråga om olämpligheten af de förra, eller personliga fora privilegiata lärer inom denna Kammare icke finnas mer än en åsigt, hvilket Kammaren vid föregående riksdag ock uttalat; och för egen del hoppas och väntar jag, att dessa fora snart nog skola ur lagstiftningen försvinna. Det är ej samma förhållande med fora privilegiata för sakens skull. Jag medgifver visserligen, att man i äldre tider gjorde en allt för vidsträckt tillämpning af grundsatsen, att dylika specialdomstolar vore behöfliga; och den nyare tidens lagstiftningsarbete har ock gått ut på att bortrensa öfverdrifterna härutinnan. Men vissa af dessa domstolar skola komma, derom är jag öfvertygad, att alltid finnas kvar, just emedan de alltid lära behövas. Ett sådant särskildt forum för sakens skull utgör Domkapitlet, som utöfvar domsrätt i fråga om underlydande presters och skolbetjentens embetsfel. Ingen har hittills ifrågasatt lämpligheten deraf. Vidare bildar Kammarrätten särskildt forum med hänseende till balansmål; och ändamålsenligheten af detta särskilda forum lärer ej heller kunna bestridas. Det samma gäller ock om åtal af underdomares embetsförseelser inför Hofrätten och af Hofrätts ledamöter inför Kongl. Maj:ts Högsta Domstol o. s. v.

I fråga, huruvida Krigsdomstolarne kunna anses lämpliga och behöfliga eller icke, har jag långt för detta haft tillfälle att såsom ledamot i Skånska Hofrätten afgifva yttrande med anledning af 1857 års Ständers hemställan om afskaffande af dessa specialdomstolar. Jag biträdde då Hofrättsens utlåtande, hvari afstyrktes nädigt bifall till Rikets Ständers förslag; och min åsigt i frågan har sedermera icke undergått någon förändring. Jag är verkligen glad öfver att kunna stödja mig på en förut vunnen fast öfvertygelse, då jag nu i egenskap af representant har att deltaga i frågans afgörande. Under den förutgående öfverläggningen hafva icke anförts några skäl, hvarigenom jag kunnat rubbas i min öfvertygelse. Krigarens kall, äfven om det grundas uteslutande å allmän värnpligt, innefattar så många speciela, tekniska detaljer, att det är i hög grad olämpligt att åt allmänna domstolarne uppdraga pröfningen af sådana mål, hvilka af detta yrkes utöfvande betingas. Atminstone måste jag för egen del tillstå min bristande förmåga härutinnan; ty hvarken mina studier eller min erfarenhet äro af den beskaffenhet, att jag i sådana frågor skulle på dem kunna grunda ett säkert omdöme.

Med afseende å den ståndpunkt, hvarpå frågan för närvarande befinner sig kan jag ej heller finna annat, än att Stats-Utskottets Utlåtande åtminstone i punkten A bör bifallas. Regeringen har ej kunnat ensidigt tillskapa ett särskildt forum för replacerande af Krigshofrätten. Men det är uppenbart, att, om denna indrages, en andra instans för krigsrätts-

mål likväl blefve nödvändig. Hvad i detta hänseende tillförene blifvit föreslaget eller öfverflyttande till Hofrätterna af alla de mål, hvilka för närvarande tillhöra Krigshofrättens handläggning, samt Hofrätternas förstärkande med militära ledamöter förtjenar i första rummet uppmärksamhet. Det är i sjelfva verket en helt annan organisation än den gamla. Den nuvarande Krigshofrätten är sammansatt af en civil och fyra militära ledamöter. Jag kan icke föreställa mig, att de, som vilja göra Hofrätterna till andra instansen, tänka sig dem så organiserade som Krigshofrätten. Meningen torde väl vara att bilda en domstol med fyra eller åtminstone tre civila samt två militära ledamöter. Det synes mig först och främst uppenbart, att en sådan organisation icke kan medföra den besparing man deraf väntar sig, ty de militära ledamöternas resekostnadsersättningar skola antagligen uppsluka ungefär lika belopp med det som för Krigshofrätten nu påkallas. Men den utan tvifvel viktigaste sidan af saken är dock den jag redan i det föregående antydt, nemligen att målens pröfning efter all anledning häraf skulle lida, ithy att de civila ledamöterna uti Hofrätterna icke kunna förutsättas hafva de omfattande och i detalj gående insigter i fråga om militärväsendets teknik, som uti den nuvarande organisationen otvifvelaktigt finnas representerade. Man kan härvid göra den invändning, att Högsta Domstolen, förstärkt med tvänne högre militärer, bildar Högsta instans i fråga äfven om krigsrättsmål, hvilket skulle visa, att de berörda tekniska insigterna icke äro nödvändiga för bedömandet af sådana mål, eller en sådan organisations nödvändighet betingas af den viktiga grundsatzen, att högsta domaremagten icke får splittras och dessutom måste antagas, att de tekniska omständigheterna genom den förberedande behandlingen i Krigshofrätten blifvit så fullständigt utredda, att för Högsta Domstolen nästan uteslutande återstår pröfningen af målets rättsliga sida. Jag känner också intet land, som saknar särskilda militära domstolar med undantag af England, der denna brist emellertid förklaras ur särskilda historiska förhållanden: England har nemligen icke en fast stående här, utan Parlamentet voterar hvarje år härens fortfarande tillvaro. Detta återigen härleder sig från det oerhörda förtryck, Engelska folket i en äldre tid fick uthärda af hären och hvars minne, förstärkt genom Jakob II:s tyranni, än i dag fortlevver hos samma folk.

En talare från Calmar län, Herr Key, har beklagat, att slentrianen städe sökt lägga hinder i vägen för genomförande af reformer och att samma slentrian äfven nu ville göra sig gällande. Jag fruktar högeligen att slentrianen mera vidlåder nutidens reformsträfvanden än motståndet deremot. Ingenting är lättare och beqvämare än att med en vacker fras eller en abstrakt princip förfäktat en reform; men frasen förklingar och principen befinnes ohållbar, då frågan blir att komma från ord till verklighet. Den fråga, som nu föreligger, är verkligen ej så enkel, att hon kan lösas genom svar på en annan fråga, som Herr Key uppställt, nemligen: Äro soldaterna människor eller äro de icke människor? Ingen, utom Herr Key, har ifrågasatt soldaternes egenskap af människor; men utan hinder af denna deras egenskap har Krigshofrätten hittills funnits och kan äfven hädanefter finnas. Stats-Rådets ledamöter såsom sådana hafva sin särskilda ansvarighetslag och åtalas vid särskild domstol, Riksrätten. Icke kan man nu ådagalägga olämpligheten af en sådan anordning genom att fråga: Äro

Stats-Rådets ledamöter människor eller äro de icke människor? Likaledes behöfver man icke ifrågasätta underdomares egenskap af människor derföre, att de för sina embetsförseelser stå till svars icke inför allmän Underrätt, utan inför Hofrätt, som i detta afseende utgör ett forum privilegium.

En ledamot från Småland, Herr Jöns Pehrsson, har åberopat *sitt* förnuft, såsom en afgörande instans i denna och alla andra frågor; men de som tänka olika med honom få väl också anses hafva förnuft; och möjligen skall deras finnas mera odladt och alltså mera upplyst, än den hedervärde ledamotens.

Jag yrkar bifall till BetänkanDET.

Herr Hierta: Allmänna meningen inom Kammaren synes visserligen vara för bifall till BetänkanDET, men jag kan dock ej underlåta att anhålla, att få till protokollet anföra en afvikande tanke. Jag ber att få återföra i Kammarens minne, att frågan om Krigshofrättens indragning varit å bane inom Representationen sedan ett fjerdedels sekel tillbaka, att under åtskilliga af de gamla Ståndsriksdagarne Borgare- och Bondestånden förenade sig i önskan om sådan indragning och att, såsom redan blifvit nämndt, vid sistlidne riksdag Andra Kammaren med betydlig öfvervigt beslutade först återremiss af Utskottets afstyrkande Utlåtande och sedermera skrifvelse till Kongl. Maj:t i syfte af Krigshofrättens framtida indragning. Ehuru saken afklippes genom Första Kammarens motstånd, finner jag dock i det föregående förloppet anledning att icke stadna vid den ståndpunkt, som af Herr Key intogs, att nemligen godkänna BetänkanDET, då man icke för närvarande kan ega någon utsigt till framgång, genom att framhärda i sin önskan. Det finnes många tillfällen, då ett reformarbete kan synas hopplöst, men enligt min tanke bör det icke derför öfvergifvas om det hvilat på en rättvis grund, utan fastheldre allt lifligare bearbetas. Det kan ej slå fel att på sådant sätt vattendroppen slutligen skall urhålla stenen, och jag kan i detta hänseende såsom ett efterföljansvärdt exempel åberopa Englands parlamentariska historia, hvaraf så ofta inhemtas, hurusom reformerna, från början understödda af ett ringa fåtal samt gång efter annan tillbakavisade, likväl småningom genom sina upphofsmäns eller tillhängares kraft och uthållighet vunnit allt större insteg och slutlig seger. Nu har visserligen i denna särskilda fråga tillkommit en faktor af betydighet, i det att en lagfaren ledamot af denna Kammare lagt sin tyngd i vågskålen emot hvarje indragning, på den grund att pröfningen af krigsrättsmål skulle erfordra särskilda tekniska insigter och således ej kunna öfverlåtas åt allmänna domstolarne, utan deras förstärkande med så stort antal militäre ledamöter att den med öfverflyttningen afsedda besparing alls icke skulle vinnas. Jag vill likväl förmoda, att vid bedömandet af denna fråga en synpunkt lika vigtig som sparsamhetens torde vara rättvisans, det medborgerliga intressets. Om än båda behjertansvärda, tror jag dock den sednare vara vigtigast, och att denna sednare genom krigsrättsmålens öfverflyttning på de allmänna domstolarne skulle blifva bättre tillgodosedd än nu är fallet. Till denna förmodan hemtar jag särskild anledning af det förhållande, som hvar och en känner, hvilken med sin uppmärksamhet följt Krigshofrättens förhandlingar under de sista

tre-tio åren, att nemligen ofta nog de civila och militära elementerna i denna domstol stått i opposition emot hvarandra och att vid de tillfällen, då någon meningsskilnad dem emellan uppkommit, militärerne merendels öfverröstat den civile ledamoten. Detta har ofta väckt sensation, och utgör, enligt min tanke, till ej ringa del orsaken hvarföre man önskat Krigshofrättens indragning. Äfven under medgifvande, att tekniska kunskaper ofta nog kunna erfordras för bedömandet af krigsrättsmål, hemställer jag, om ej detta behof kunde anses tillräckligt tillgodosedt, derest uti domstolen en militär meddelade erforderliga tekniska upplysningar till ledning för de öfriga, civila medlemmarnes pröfning af sjelfva rättsfrågan och lagens slutliga tillämpning. Det gifves ju många andra fall, der de allmänna domstolarnes utlåtanden måste grundas på en teknisk utredning; och de förskaffa sig äfven sådan genom anlåtande af sakkunnige mäns biträde och yttrande. Jag inser icke, hvarföre ej samma procedur kunde iakttagas äfven i militära mål, så mycket heldre som de flesta krigsrättsmål torde vara subordinationsmål, hvilkas pröfning icke afhänger af synnerliga tekniska insigter, utan blott af en temligen enkel utredning af vissa för hvar och en fattliga sakförhållanden.

En annan del af denna fråga rör förhållandet emellan civila och militära personer i allmänhet. Så snart en civil person råkar i konflikt med militär, så att kriminell talan deraf uppstår, måste detta mål dragas under militär domstol. I andra länder har varit lifligt omtvistadt, huruvida sådana mål skulle gå till dessa domstolar eller till de allmänna; och särskildt i Frankrike har man till de sednare öfverflyttat åtminstone en del af dem. En sådan åtgärd vore det, enligt min tanke, nyttigt att äfven härstädes vidtaga; och Krigshofrättens indragning vore tvifvelsutan ett viktigt steg i denna riktning.

På de skäl jag nu haft äran anföra, och ehuru jag medgifver, att ringa utsigt till framgång för mitt yrkande förefinnes, sedan en så erfaren och lärd ledamot som representanten från Christianstad deremot bestämdt yttrat sig, vågar jag hemställa om återremiss af Betänkandets första punkt.

Herr Statsrådet Berg: Jag har begärt ordet i anledning af den föregående talarens yttrande om den erfarenhet, han säger sig under en lång följd af år hafva gjort, att nemligen, vid de tillfällen då i krigsrättsmål fråga uppkomme om tillämpning af allmänna rättsbegrepp eller om allmänna lagens rätta förstånd, en konflikt ofta skall hafva uppstått emellan Krigshofrättens militära ledamöter, å ena sidan, och dess civile ledamöter, å den andra.

Äfven jag har nemligen haft tillfälle, under en temligen lång tid, att med uppmärksamhet följa de i Krigshofrätten handlagda mål, synnerligen för så vidt de kommit under Högsta Domstolens pröfning; och jag vågar förklara, att jag dervid icke funnit något stöd för den nämnde talarens erfarenhet. Tvärtom har jag i frågor, som rört den allmänna lagfarenhetens tillämpning, funnit den anmärkta meningsskilnaden endast undantagsvis hafva egt rum.

I sjelfva saken ber jag — medan jag har ordet — att i korthet få framlägga min åsigt.

Man har under diskussionen synnerligen framhållit det olämpliga deri, att särskilda domstolar för behandlingen af ifrågakvarande mål förefunnos. Men om man strängt håller sig härvid, och alltså föreställer sig, att Sverige, med afseende å denna del af sin krigslagstiftning, lämpligen borde afvika från det system, som i fråga härom är inom det öfriga Europa gällande, då måste man ock taga steget fullt ut och konsekvent begära indragning afven af Krigsrätterna. Ty det är uppenbart, att då man på Krigshofrättens egenskap af undantagsdomstol grundar sin argumentation emot dess bibehållande, så träffar man på samma gång hvarje Krigsrätt, hvilken icke i mindre grad än öfverrätten har karakteren af undantagsdomstol. Man måste derjemte besinna, att Krigshofrätten *icke allena* fungerar såsom öfverdomstol utan tillika utgör första instansen i alla de mål, som röra öfverbefälet, och så länge man fasthåller den grundsats, att soldaten bör dömas af särskilda krigsrätter, i hvilka det militära elementet är öfvervägande, torde man ej heller, utan uppoffring af nödig konsekvens, kunna öfverlemnna pröfningen af befälets tjenstefel i första hand åt en hufvudsakligen af civila ledamöter sammansatt domstol.

Jag antager afven att genomförandet af denna förändring, på sätt man sistlidne riksdag inom denna Kammare tänkte sig saken, torde stöta på en formel svårighet. För så vidt nemligen meningen är, att Kongl. Maj:t måtte gå i författning om denna anordning, att de allmänna Hofrätterna finge på sig öfverflyttad handläggningen af de mål, med hvilka Krigshofrätten för närvarande har befattning, samt för sådant ändamål låta förstärka de allmänna Hofrätterna med militära ledamöter, så måste jag fästa uppmärksamheten derå, att dessa Hofrätters organisation är genom allmän lag bestämd, och att en förändring härutinnan alltså svårigen torde kunna genomföras annorledes än i den ordning om sådan lags stiftande gäller. Genom krigsmålen öfverlemnande till de allmänna Hofrätterna synes afven trekan kunna uppstå, om vid dessa måls fullföljd i Högsta domstolen militära ledamöter längre borde tillkallas, när sådant i grundlagen endast medgifves i mål, som från *krigsdomstolarne* dragas under Kongl. Maj:ts pröfning.

Man har slutligen anmärkt, att det låge vikt derpå, att mål, som angå rättskollisioner emellan civila och militära personer, icke komma under militärdomstols pröfning. Jag bekänner, att jag icke riktigt fattar det sammanhang med nu förevarande ärende, som denna fråga kan anses ega, ty vare sig att Krigshofrätten indrages eller icke, läser det alltid blifva föremål för särskildt bedömande, huruvida ifrågakvarande mål skola handläggas af de allmänna domstolarne eller såsom krigsrättsmål behandlas. Emellertid får jag upplysa, att man uti den nya Krigslagen icke lemnat denna fråga ur sigte, utan tvärtom bemödat sig att från Krigsrätts behandling afsöndra alla rättsförhållanden emellan civile och militärer, i den mån deras pröfning vid allmän domstol under i öfrigt bestående förhållanden ansågs möjligt och lämpligt.

Herr Kinmanson: Då jag nu yttrar mig i detta ämne, sker det ej med förkärlek för Krigshofrättens bibehållande, utan emedan jag tror, att man, enligt åtskillige talaresh yttranden, gör saken värre än den verkliga är. Då Krigshofrätten bibehållits, ehuru i förändrad form, torde detta

hufvudsakligen vara föranledt deraf, att dess ändamål, bland annat, är att såsom första instans döma öfver officerares förbrytelser. Skulle nu behandlingen af åtal derom förflyttas i första instansen till de vanliga Hofrätterna, måste otvifvelaktigt åt en och samma division i hvarje Hofrätt uppdragas handläggningen af dessa mål, och vidare blefve det nödvändigt att militäre ledamöter i denna division adjungerades. Men då skulle vi ju i sjelfva verket få tre Krigshofrätter i stället för en.

En annan utväg vore, att så omorganisera Krigsrätterna i första instansen, att de äfven kunde döma öfver förbrytelser, begångna af officerare. Jag är visserligen icke särdeles hemmastadd i detta ämne, men har mig bekant, att frågan härom upptagits af den komité, som haft uppdrag att föreslå ändringar i krigslagstiftningen, och att komitéen i sitt betänkande äfven lemnat en utredning af samma fråga, derutaf likväl visar sig, att en sådan organisation skulle blifva dyrare än om den nuvarande Krigshofrätten qvarsår. Jag antager, att också denna omständighet föranledt Högsta Domstolen såväl som Kongl. Maj:t att föredraga bibehållandet af Krigshofrätten i en förenklad form. Här har förut blifvit erinradt, att vi i förenämnda hänseende visserligen icke stå efter andra Europeiska länder, och jag kan härvid särskildt nämna ett land, som i denna Kammare någon gång blifvit återopadt för dess liberala institutioners skull, nemligen Schweiz. Der finnas nemligen sådana institutioner, som fullkomligt motsvara både våra Krigsrätter i första instansen och Krigshofrätten i den andra.

Den reform i krigslagarne, hvilken nu blifvit verkställd, afser i allmänhet att förenkla rättegången samt synnerligast att bringa denna del af brottmåls-lagstiftningen i full öfverensstämmelse med den allmänna kriminallagen och särskildt att utplåna en straffart, som blifvit ansedd såsom neslig. Det är således denna reforms stora förtjenst att utgöra ett ej ringa steg framåt i kultur.

Jag kan för min del ej hafva något emot att man söker bereda en förändring i organisationen af de domstolar, som skola upptaga förbrytelser emot krigslagarne. Jag finner tvärtom ett sådant bemödande både befogadt och berättigadt. Men man må ej anse det redan vunna alltför ringa och obetydligt. I öfrigt har ju Stats-Utskottet genom dess förslag sökt gynna en blifvande förändring, då det hemställt, att Krigshofrättens reglering icke skulle genom bestämmande af vissa lönebelopp definitivt fastställas. På dessa skäl anser jag Stats-Utskottets Utlåtande böra bifallas.

Herr Carl Ifvarsson: Oaktadt förra Riksdagens beslut uti ifrågasvarande hänseende icke kommit till verkställighet, så att nemligen Krigshofrätten blifvit indragen, tror jag likväl, att man, såsom frågan för närvarande åtminstone gestaltar sig, icke har något annat att göra än bifalla hvad Utskottet föreslagit. Hade deremot Utskottet genom dess förslag åsyftat att afskära tillfället till eller inlägga en protest emot framtida förändringar i det afseende, hvarom fråga är, och hvilka förändringar förra Riksdagen förordat, då skulle jag hafva dragit mig för att föreslå ett sådant bifall. Sådan är likväl icke Utskottets mening. Utskottet har nemligen i motiven till dess förslag anfört, att genom den slutliga lösningen

af frågan om försvarsväsendets ordnande samt den förestående omorganisationen af domstolsväsendet på landet det kan vara att vänta, det Krigsrätterna i fredstid skola betinnas vara obehöfliga. Genom detta uttalande har Utskottet visat sig grunda sitt Betänkande på den förhoppningen att lagstiftningen allt framgent skall fortgå i en sådan riktning, som gör alla särskilda domstolar överflödiga.

En bland de största principer, som national-medvetandet har att upprätthålla, är den om alla medborgares likställighet inför lagen. Till denna princip har man att hålla sig och söka genomföra densamma allt mer och mer, allt efter som samhällsförhållandena hinna utvecklas, samt i samma mån äfven frångå förutvarande afvikelser från den rätta stråten. Under Utskottets Betänkande ligger ock denna grundsats. Då så skett, anser jag lämpligt att, på sätt föreslaget blifvit, bifalla den Kongl. Propositionen, hvarigenom man äfven synes komma att undanrödja alla trätofrön så från ena som andra sidan.

En bland Kammarens utmärktaste jurister har förklarat, det han ej anser sig kompetent att bedöma sådana mål, som för närvarande handläggas af Krigsrätterna, men jag hoppas, att, om det på allvar skulle komma i fråga för honom, han nog skulle gå i land dermed. Jag föreställer mig nemligen, att, om militära personer, en eller två, adjungerades i domstolen för att lemna alla de special-upplysningar, som kunde erfordras, en jurist sedermera icke skulle hafva någon större svårighet att afgöra ett slikt mål än andra. Från den synpunkten tror jag således ej, att någon fara möter vid Krigsrätternas indragning.

Jag vill emellertid nu ej längre upptaga Kammarens tid utan inskränker mig till att upprepa mitt yrkande om bifall till Utskottets framställning.

Herr Key: Jag har begärt ordet, endast för att bemöta ett par inkast. Man har talat om privilegierade fora, och en talare från Christianstad har önskat att få bort dessa, ju flera dess bättre. Men äfven privilegierade straff böra då försvinna, ju flera dess bättre. Det ligger i sakens natur, att i samma mån försvarsväsendet blir ställdt på annan fot, skola de allmänna domstolarne handlägga mål angående militärer. Den ärade talaren från Christianstad har väl befarat, att han skulle få svårt att sätta sig in i tienstgörings-reglementet, men jag tror dock, att sådant skulle gå för sig äfven för personer, hvilka icke ega lyckan af ett så skarpt förstånd som han, nota bene om de hysa litet god vilja i detta afseende. Man har ock invändt, att kostnaden för den ifrågasatta omorganisationen skulle blifva stor. Då man emellertid ser, att militärmål kunna i Högsta Domstolen handläggas, endast med tillkallande af två militära ledamöter, framställer sig helt naturligt den frågan, hvarföre kan så ej ske äfven i Hofrätterna? Visserligen skulle häraf uppstå någon resekostnad för de adjungerade ledamöterna, men hvad Stockholm och Christianstad beträffar, blefve dock ej denna kostnad större än för en åkning i droska upp till Hofrätten. I Stockholm finnes nemligen god tillgång på militärer ibland garnisonen och i Christianstad saknar man ej heller sådana, så länge Wendes artilleri är der förlagdt. I Jönköping deremot finnes väl ej garnison, men många militärer bo dels i staden och dels i dess grannskap, så att icke heller der skulle möta någon särdeles svårighet att adjungera militärer.

De mål, som af hvarje Hofrätt skulle komma att handläggas, skulle icke öfverstiga 35 om året. Detta antal synes verkligen vara så obetydligt, att sådant ej borde medföra hvarken större tidsutdrägt eller större kostnad.

Jag får slutligen förklara min tacksamhet till Herr Statsrådet Berg, som nyss upplyst, att anledningen, hvarföre Regeringen icke lyssnat till Representationens önskan, att Krigshofrätten måtte indragas, varit den, att man icke tillika yrkat Krigsrätternas indragning och sålunda, såsom Herr Statsrådet uttryckte sig, icke gått till roten med frågan. Denna förklaring var lika öfverraskande som löftesrik.

Jag upprepar mitt yrkande om bifall till Utlåtandet.

Herr Hedlund: Då en föregående talare, den ärade representanten från Christianstad, skiljt emellan privilegierade domstolar för vissa saker och sådana för vissa personer, har han gjort fullkomligt rätt, men då han hänfört krigsdomstolarne till det förra slaget, tror jag honom deremot hafva begått ett misstag. Roten och upphovet till dem äro nemligen alldeles desamma som till öfriga personliga privilegierade domstolar, eller rätten att dömas af sina likar. Krigarekasten var, såsom vi veta, fordomsdags ganska mäktig uti vårt land och, ehuru ej adlig, hade den likväl samma anspråk på särskilda domstolar; och derifrån är det, vi böra härleda militärdomstolarne. Jag kan således ej biträda nämnde talares åsigt, att militärmål skulle kräfva särskilda domstolar, derföre att de beröra ämnen af en så speciel natur, att för deras afdömande skulle fordras särskilda insigter.

Jag tror nemligen, att dessa ämnen dock icke kunna i svårighet jemföras med hvad som kan fordras af en domare i hvarjehanda andra saker. Men äfven om så skulle vara, äfven om de erfordrade speciella insigter, icke torde man deraf vara berättigad till den slutsatsen, att särskilda domstolar äro för deras handläggning nödvändiga.

I våra dagar har man yrkat på särskilda domstolar för hvarjehanda saker, till exempel på handelsdomstolar, derför man anført såsom skäl, att i handeln förekomma en mängd coutumer och omständigheter af beskaffenhet att kräfva särskilda kunskaper hos den domstol, som har att afgöra dithörande mål. Ej utan skäl har dock Richert uppträdt emot införande af handelsdomstolar, och hvad han dervid yttrat torde kunna tillämpas äfven emot den åsigt, Christianstads-representanten framställt. Jag ber att få uppläsa några rader af detta Richerts yttrande: "I fråga åter om de särskilda kunskaper," säger han, "som skulle fordras för afgörandet af vissa tvister, har man förblandat det, som hör till *bevisningen*, med det, som hör till *domsätgården*. Onekligen är mängden sak af den egenskap, att för dess pröfning upplysningar tarfvas, hvilka ej kunna meddelas utan insigt och erfarenhet i ämnen af helt annan natur, än dem man kan föra inom juridikens omfång, och som man bör känna för att i allmänhet vara skicklig domare. Så förekomma, t. ex. i en sak om bergshandteringen stridigheter, hvilka ej kunna lösas utan kändedom, än af det vetenskapliga, än af det praktiska i denna handtering; i åtskilliga saker ingå tvisteämnen, som ej stå att reda utan läkarevetenskappens biträde; i andra åter är det angeläget, att beskaffenheten af en viss

lokal utrönes genom mätning eller afvägning; *stundom äro underrättelser nödiga om handelsförhållanden och dit hörande coutumer*; stundom beror tvistens utgång på det begrepp man gör sig om en viss konstfärdighet eller slöjd; men deraf att kunskaper i dessa olika ämnen omöjligen kunna förutsättas hos domaren, följer alldeles icke, att hvarje sak ej skulle kunna blifva tillräckligen upplyst och utredd, för att med rättvisa af-dömas. Innan dom fälles, bör bevisningen å ömse sidor bringas till den fullständighet, som parternes rätt kräver; dit är äfven att hänföra in-hemtandet af de upplysningar, som kunna vara af nöden från sakkunnige män". Jag vill ej upptaga tiden med att citera mer af Richerts yttrande. Af hvad jag nu uppläst framgår emellertid, att det för att kunna skilja lag och rätt icke tarvas några hemliga eller särskilda kunskaper, utan att domen är beroende af *bevisföringen*. Jag är således temligen trygg för de allmänna Hofrätternas förmåga att bedöma militärmål, i trots af en ledamots ådagalagda blygsamhet. För min del har jag uppfattat Krigsrätterna såsom en institution, der bevisningen skall åstadkommas, och tviflar alldeles icke, att ej Hofrätterna lika väl som Högsta Domstolen kunna slutligen afdöma mål, som i första instansen varit under Krigsrätts särskilda behandling.

Hvad beträffar den anmärkning, som här blifvit gjord, att vid konflikter emellan civila och militära intressen de förra grundligen skulle blifvit underkända, tror jag, att den upplysning, som ifrån regeringsbänken i sådant hänseende lemnats, varit fullt berättigad. Ehuru i annan egenskap än såsom domare, har äfven jag någon gång haft anledning att pröfva sådana mål och vanligen funnit klagomålen obefogade. Så har deremot ej varit fallet i fråga om subordinationsmål. I detta afseende gäller ej längre regeln, att man skall dömas af sina likar. Officerarne endast dömas af sina likar, soldaterna ej. Detsamma gäller således i afseende härpå, som i många andra fall. Utan att vilja rikta några förebräelser emot Herrar domare, för hvilka jag har all aktning, skulle jag likväl kunna anföra mål af rätt betänklig beskaffenhet — men det hör ej hit. Jag instämmer för min del i Stats-Utskottets förslag, som lemnar Representationen vägen öppen att fortgå på den bana, den redan inslagit.

Herr Åstrand: För att bedöma, huruvida Krigshofrätten bör bibehållas eller indragas, synes man mig först böra vara på det klara med två frågor, nemligen om lagskipningen derutaf skulle komma att lida, och för det andra om någon besparing derigenom skulle kunna beredas Statsverket. Hvad den förra bland dessa omständigheter beträffar, är jag af den åsigt, att genom öfverflyttande till de allmänna Hofrätterna af de mål, som för det närvarande utaf Krigshofrätten handläggas, lagskipningen *icke* kommer att lida något men. Det synes mig icke tänkbart, att dessa mål skulle i Hofrätterna bedömas mindre skickligt än nu, då endast en civil ledamot deltagar i deras afgörande. Jag föreställer mig nemligen, att, om de skulle öfverflyttas till Hofrätterna, de borde utan lottning på en viss division föredragas af en ledamot, i hvars fullmakt ett sådant åliggande inginge, och att det antal öfriga mål, haa sålunda borde erhålla mindre än öfriga ledamöter, komme att regleras genom lottning.

Hvad åter angår sammansättningen af den division, som skulle komma att handlägga militärmål, blefve det kanske nödvändigt, att denna division bestode af 3 militära och 2 civila ledamöter, för att sålunda åt det militära elementet lemna den öfvervigt, som möjligen kan vara behöflig. Någon svårighet för adjungerande af militära ledamöter torde ej heller komma att möta. Såsom en föregående talare sagt, torde sådant både här i Stockholm och i Christianstad, i hvilka städer garnison är förlagd, gå ganska lätt för sig. Äfven i Jönköping bör det ej heller blifva synnerligen svårt. Såväl chefen för Jönköpings regemente som åtskillige regements-officerare bo i staden eller närmaste trakten deromkring; och om så skulle behöivas, blefve det medelst jernvägen lätt att ej mindre från Smålands husarer och de andra Småländska regementena än från Westgötaregementena adjungera officerare utan några betydande resekostnader. Det möter dock för det närvarande ett hinder för denna omorganisation, hvilket Herr Statsrådet Berg påpekat; och det är, att civillagen derförinnan måste omarbetas. Min mening är likväl ej att nu föreslå indragning af Krigshofrätten, utan endast att Riksdagen måtte vidtaga en sådan förändring af klämman i Stats-Utskottets Betänkande, att Riksdagen beslöte att till Kongl. Maj:t ingå med en underdånig anhållan, att de platser i Krigshofrätten, som kunna blifva lediga, tillsvidare icke måtte återbesättas annorledes än på förordnande. Med de åsigtter Herr Key uttalat, synes det mig nemligen icke väl kunna förlikas att på en gång bibehålla tjänsterna i Krigshofrätten och möjliggöra indragningen af densamma, ty om det under tiden händer, att en embetsman i Krigshofrätten afgår, blir följdén den, att en ny person utnämnes, innan Krigshofrätten skall indragas; och sedan har man kanske ej så lätt att bli af med denna institution.

Beträffande åter frågan om kostnaderna för den ifrågasatta omorganisationen är jag ej i tillfälle att kunna säga, om indragningen af Krigshofrätten skulle komma att medföra någon besparing. Det hade varit lämpligt, att Stats-Utskottet, som sådant tillkommer, försökt att lemna åtminstone en approximativ utredning i detta hänseende, och sådant borde ej hafva varit så svårt. Om man antager, att tvänne militära ledamöter behöfva adjungeras i hvarje Hofrätt, blir det således sex sådana. Härtill kommer, att sådana mål, som röra flottan, torde erfordra adjunktion af tvänne bland flottans officerare. Men de ökade kostnader, hvartill det skulle leda, om dylika mål komme att handläggas af alla Hofrätterna, torde lämpligast kunna undvikas, derigenom att alla dylika mål ginge till Svea Hofrätt, som för dem särskildt finge två sjöofficerare adjungerade. Hela antalet af de militära ledamöter, som skulle behöfva adjungeras, blefve sålunda åtta. Kostnaden för denna adjunktion kan jag ej så noga beräkna, lika litet som jag tilltror mig att säga, huruvida det skulle kunna leda derhän, att en adjungerad ledamot under någon längre tid kunde komma att behöfva aflönas för ökade göromål, eller om någon ny notarie- eller kanslistbefattning kunde blifva erforderlig. Detta sistnämnda tror jag dock ej. Men det synes mig i allt fall, som om *någon* besparing skulle uppstå. Ty om de adjungerade ledamöterna erhöles hvardera fem eller sex hundra Riksdaler per år, skulle kostnaderna för omorganisationen ej överstiga 10,000 R:dr.

Jag

Jag anhåller, med anledning af hvad jag nu anfört, att Betänkandet i denna del måtte återremitteras till Stats-Utskottet, för att Utskottet måtte så omredigera klämman i Betänkandet, att derigenom föreslås en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t att, i händelse ledigheter uppstå inom Krigshofrättens embetsmannapersonal, dessa tjänster tillsvi vidare återbesättas endast på förordnande och ej några nya tjänstemän derstädes utnämnas.

Herr Jöns Pehrsson: Herr Talman! Mine Herrar! Jag har begärt ordet endast med anledning af ett yttrande från den ärade representanten för Christianstad, hvilken nu — och troligen är det första gången sådant händt honom — tillkännagifvit sin okunnighet att icke förstå huru han skulle göra, om han på egen hand och utan biträde af någon militärperson hade att döma i ett krigsmål. Men om man frågade honom huru han skulle göra, i händelse han komme in i Högsta Domstolen och der hade att döma i ett dylikt mål, om han äfven der skulle helt och hållet rätta sig efter en bisittande militärperson, så tror jag att svaret skulle låta helt annorlunda. Detta är en omständighet som för min del gör, att jag anser honom så erfaren, att man kunde sätta honom i bredd med hvilken general som helst. Men det är en annan sida af hans yttrande, som jag egentligen vill fästa uppmärksamheten vid. Han påstod neuligen, att saken är af en mer omfattande beskaffenhet än mängden tänker. Med afseende derpå vill jag, oakadt det icke egentligen hör till saken, fråga huru det skulle gå, om en allmännare värnpligt infördes i vårt land och denna undantagslag äfven utsträcktes till de värnpligtige? Både jag och andra skola gerna lemna våra söner till fosterlandets tjänst, men vi skulle ogera göra det, om vi genast skulle nödgas se dem ställda under krigslagarna, och detta skulle säkerligen icke stärka fosterlandskänslan.

Således tror jag, att frågan måste falla, om icke för annat så för denna lilla omständighet, och jag förenar mig derföre med Herr Åstrand i anhållan om återremiss.

Herr Witt: Då en ärad talare på Stockholms-bänken yttrat, att olägenheten af denna särskilda krigslagstiftning drabbar de civila medborgare, som skola dömas efter krigslagarne, så ber jag endast få upplysa, att det har så varit förr, men är det icke numera; ty det stadgas nu i de nya krigslagarne, uti 26 § af den del som handlar om rättegångsordningen, på följande sätt:

“Angifves någon, som ej under krigslag lyder, för delaktighet i brott, hvilket vid krigsdomstol åtalas; ege denna domstol väl att äfven angående den delaktige ransaka, men insände sedan protokollen i målet till vederbörande allmän domstol, som öfver honom dömer.

Lag samma vare, om den, som är tilltalad vid krigsdomstol, der yrkat för angifvelsen brottmålsansvar å person, som ej lyder under krigslag.

Varder i mål, som, hvad hufvudmannen angår, hörer till allmän domstols upptagande, någon vid krigsmagten angifven för delaktighet, döme ock den allmänna domstolen deröfver, ändå att ansvaret skall bestämmas efter strafflagen för krigsmagten“.

Häraf torde tydligt framgå, att sagda olägenhet icke mer finnes.

Herr John Ericson: Herr Talman! Mine Herrar! Föreliggande fråga har så nyligen utgjort föremål för diskussion inom Kammaren, och de olika åsigheterna hafva derunder så tillräckligt fått utbyta sig emot hvarandra, att icke mycket skulle kunna återstå att ytterligare tillägga. Förliden riksdag var dock frågans ställning annorlunda än nu, ty då stod Kongl. Maj:t i begrepp att utgifva en ny krigslag, och under sådana omständigheter var det riktigt och på sin plats, att Andra Kammaren uttalade en opinion i frågan och uti underdånig skrifvelse bad Kongl. Maj:t taga i nådigt öfvervägande, om icke Krigshofrätten kunde indragas.

Sedan dess har emellertid en ny krigslag blifvit af Kongl. Maj:t utfärdad, och Kongl. Maj:t har i denna icke ansett sig böra fästa afseende vid Andra Kammarens gjorda hemställan. Att då *nu* ånyo opinera i saken tror jag icke skulle tjena något till, enär Kongl. Maj:t väl ännu har samma åsikter om Krigshofrättens nödvändighet, då Konungen har samma rådgifvare som när berörda lag utkom.

Emellertid vill jag icke underlåta att äfven nu uttala min åsigt, att undantagsdomstolar icke böra finnas. Den nu ifrågavarande isynnerhet anser jag vara fullkomligt onödig, ty de mål, som der förekomma, äro redan förut utredda och blifva endast afdömda af Krigshofrätten; de äro således icke heller så svåra att afgöra, och om ock den värde representanten från Christianstad icke tilltror sig att kunna göra det, så torde dock en så långt drifven blygsamhet icke vara att vänta hos hans öfriga kamrater i Hofrätterna. Då vi kunna öfverlemna så viktiga och krångliga mål som till exempel sammanstötningar på jernvägarne och på sjön åt de civila domstolarne, så böra de ännu mindre hafva någon svårighet att upptaga de enkla mål, som hufvudsakligast vid Krigshofrätten förekomma; der är sällan fråga om något värre, än om en kapten varit ohöflig mot en underofficer eller om en underofficer varit ohöflig mot en kapten, om en soldat brutit af en gevärstock af slarf eller af våda, och dylikt. En talare på statsrådsbänken sade, att det vore inkonseqvent att indraga Krigshofrätten, utan att äfven upphäfva Krigsrätterna, och — såvidt jag fattade meningen rätt — skulle det möta svårighet att afgöra dithörande mål i civil Hofrätt, då målen icke kommo från civil underdomstol utan från en Krigsrätt. Men jag tror tvärtom, att om ock fackutredning är nödig i den lägre instansen, så är den det mindre i den högre, hvilken ju skulle hafva lättare att döma, sedan en förberedande utredning af fackmän redan blifvit gjord i den lägre instansen.

Såsom jag redan yttrat, tror jag likväl icke, att ett opinerande af Andra Kammaren nu skulle hafva någon effekt, och således kan det äfven gerna sparas.

Med visshet tror jag mig emellertid kunna förutse, att den princip, hvilken jag anser vara alldeles riktig — att alla undantagsdomstolar böra upphäfas — förr eller sednare vinner anklång.

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Friherre De Geer: Då jag vid sista riksdagen hade tillfälle att bjuda några skäl, hvarför jag ansåg Krigshofrättens indragning icke böra ega rum, och flere talare äfven nu anfört skäl för samma åsigt, så vill jag endast i största korthet upptaga några af de framställningar som här i dag blifvit gjorda.

Då man är ense derom, att Högsta Domstolen bör vara den sista instansen, som åtminstone under fredstid skall bedöma alla militära mål, så borde man väl äfven tillerkänna en temligen stor auktoritet åt Högsta Domstolens åsigt, huruvida den anser sig bättre i tillfälle att fullgöra sitt åliggande i detta afseende, om ärendena äro förut handlagda af i krigs- ärenden sakkunnige personer, än eljest; och det har visat sig, att Högsta Domstolen föredragit och tillstyrkt att förut få dem utredda af Krigshof- rätten, heldre än af allmän öfverdomstol eller Hofrätt. En så beskaffad sammansättning af allmänna Hofrätterna, som förra riksdagen var ifråga- satt och af Andra Kammaren vid samma riksdag föreslogs, har jag svårt att finna vara en förbättring; ty genom de tillkallade militära ledamöterna blefve äfven denna en sorts Krigshofrätt eller privilegierad domstol, som icke gällde för andra än militära personer. Och ehuru jag instämmer med de talare, som förnekat giltigheten af Christianstads-representautens påstående, att en civil Hofrätts ledamöter icke skulle kunna sätta sig in i det militära tjenstgöringsreglementet, så anser jag honom likväl så till vida hafva rätt deruti, att det skulle vara förenadt med ganska betydlig svårig- het för dessa ledamöter att taga reda på icke endast tjenstgöringsreglementet utan äfven en mångfald af andra författningar om krigsväsendet, som endast i mål rörande krigsmän komma i fråga. Om nu alla dessa mål skulle fördelas på de trenne allmänna Hofrätterna och der förekomma plockvis, eller lottade på än den ena, än den andra afdelningen, så skulle i och för sådana mål, som möjligen endast några få eller ett par gånger under en hofrättsledamots hela tjenstetid fölle på hans lott, denna likväl nödgas göra omfattande studier, för att sätta sig in i ämnet och derpå öda en dyrbar tid, som med större nytta eljest skulle kunnat egnas åt den all- männa lagfarenheten. Men derigenom att dessa mål, såsom nu sker, samlas i Krigshofrätten, har en der tjenstgörande jurist tillfälle att sätta sig in i dem och uppfatta dem såsom sig bör.

Här har blifvit sagdt, att krigslagsstiftningen utgått från principen att låta arméen dömas, såsom adeln, endast af sina likar. Men jag för min del tror, att en riktigare grund finnes för denna lagstiftning, och att den utgått från den åsigt, att de militära målen skulle dömas af öfver- ordnade personer och framför allt af personer som ega sakkunskap i dessa ämnen.

Samme talare, som framställde denna anmärkning, ansåg det också lika lätt låta sig göra att taga bort Krigshofrätten såsom andra instans i militärmål och i stället låta dessa mål gå till andra Hofrätter, som att göra en särskild krigsdomstol för de mål angående befälet, som nu hand- läggas af Krigshofrätten såsom första instans. Jag anser icke detta sed- nare så lätt som talaren förmenat, och de förslag som hittills blifvit gjorda i detta syfte hafva befunnits medföra så betydliga kostnader och kompli- kationer, att man icke ansett sig kunna tillstyrka deras införande. Han åberopade den stora juridiska auktoriteten Richerts mening, att vissa slags civila mål, som fordra tekniska insigter, ganska väl skulle kunna bedömas af vanlig domstol; men jag vill fästa hans uppmärksamhet derpå, att Richert har uti lagberedningen deltagit uti att uppdraga alldeles samma gränser för krigslagar och krigsdomstolar, som i nu gällande krigslag äro iakttagna.

Jag ber vidare att få fästa Kammarens uppmärksamhet på, att de förändringar, som nyss äro gjorda i krigslagstiftningen, alla gå i den riktning för hvilken Andra Kammaren sig uttalat, ehuru man icke ansett sig kunna gå så långt, som Kammarerna ansett önskvärdt. Jag tror också, att tänkesättet allt mer kommer att utveckla sig i denna riktning, och att man framdeles skall göra ännu färre och färre ärenden till föremål för särskild krigslagstiftning och behandling af krigsdomstol; men att nu göra en så beskaffad förändring, som att bibehålla krigsdomstolar för manskapet i första instansen, men låta befälet dömas af allmänna domstolar, likväl med förändrad organisation, det tror jag icke vara hvarken principenligt eller lämpligt.

En talare har föreslagit, att Krigshofrättens civila personal endast skulle tillsättas på förordnande. Men en ibland de giltigaste anmärkningar, som mot Krigshofrättens organisation tillföre framstälts, har varit just den, att de militära ledamöterna varit tillsatte endast på förordnande och således på rörligare fot, än som vore med domarekallet förenligt; denna olägenhet har man nu sökt afhjelpa genom att de militära ledamöterna förordnats på vissa år. Att nu åter börja samma praxis i afseende på den civila personalen torde därför icke vara lämpligt.

Det har äfven blifvit nämndt, att de mål, som nu handläggas i Krigshofrätten, skulle vara af särdeles enkel beskaffenhet. Vissa mål äro verkligen så, nemligen många af dem, som förekomma i Krigshofrätten såsom andra instans. Men af dem, som der behandlas i första instansen, äro många deremot af en ganska svår beskaffenhet; hvarpå jag nyligen sett exempel i ett mål, som slutligen i nådeväg kommit till konseljen, nemligen om krigskorvetten Orädds strandning, uti hvilket det visade sig ytterst svårt att bedöma allt som i tjensten bort af befälhafvaren iakttagas och, om det äfven var klart att något fel blifvit begånget, bestämma, hvad som borde läggas befälhafvaren såsom straffbart till last. De civila medlemmarne i domstolen ansågo äfven säkerligen frågan svår och voro glada att kunna stödja sig på den utredning, som vunnits derigenom, att sjö-officerare deltagit i målets föregående pröfning.

Då för öfrigt här icke blifvit satt i fråga indragning eller nedsättning i det begärda anslaget, så vill jag icke motsätta mig, om Andra Kammarerna skulle vilja ingå med skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet; men jag bekänner, att min åsigt icke skall derigenom förändras. Andra Kammarerna bör ock taga i betraktande, att den icke ensam utgör Representationen, och att Första Kammarerna uttalade sig förhuden riksdag för Krigshofrättens bibehållande. Om Kongl. Maj:t äfven skulle till denna riksdag framlagt ett förslag till indragning af Krigshofrätten i öfverensstämmelse med Kammarens åsigt, är det därför osäkert, om detta förslag skulle vunnit Riksdagens bifall.

Heer Björck: Jag ber endast med anledning af de påståenden, som framstälts om återremiss, få erinra, att de skäl, som legat till grund för dessa påståenden, i sjelfva verket icke äro förenliga med den synpunkt, hvarifrån Stats-Utskottet utgått och som i Utlatandet angifves; och jag tror, att Stats-Utskottet gjort allt hvad som för närvarande kan göras. Det torde dock snart nog blifva tillfälle för dem, som hafva samma åsigt

som jag, att i detta afseende göra sina meningar gällande; men för närvarande tror jag det icke vara ur konstitutionel synpunkt rätt eller klokt att drifva saken längre, hvarföre jag vördsamt anhåller om bifall till Stats-Utskottets hemställan i föreliggande punkt.

Herr Jan Andersson: Herr Talman! Mine Herrar! Jag hade egentligen begärt ordet för att yrka återremiss; men på grund af de upplysningar, som nyss blifvit gifna, fruktar jag att resultatet endast skulle blifva sämre genom frågans återmitterande, och derföre vill jag i stället yrka bifall till Utlåtandet sådant det är.

Vidare anfördes icke och momenten *a)* och *b)* i första punkten biföllos.

Mom. c).

Biföllos.

Punkterna 2—7.

Biföllos hvar efter annan.

Punkten 8.

Herr Jöns Pebrsson: Det är med verklig ledsnad och smärta, som man ser att anslaget till fängvården allt mer och mer öfverskrider det derför anvisade beloppet. År 1868 öfverskreds detta anslag med ända till 400,000 R:dr. Väl ökas fångarnes antal, men kostnaden för deras underhåll växer dock i en sådan orimlig proportion, att man vore frestad tro, att åtskilliga missförhållanden inom sjelfva Fångvårdsstyrelsen förefunnnes.

Jag anser, att det icke är nödigt att nu bevilja den föreslagna tillökningen, enär vi ju äfven nästa år hafva riksdag och då genom ytterligare anslag kunna fylla den möjligen uppkommande bristen. Deremot torde det vara skäl att se till, om möjligen fångarnes ökade antal kan stå i något sammanhang med den nya Strafflagens skärpta straffbestämmelser, eller om icke måhända snarare — såsom ock åtskilliga bedröfliga exempel från en och annan landsdel gifva vid handen — hvarjehanda missförhållanden finnas inom sjelfva fängvården. För min del vill jag ej spilla många ord i ämnet, men otvivelaktigt är den omständigheten ganska behjertansvärd, att den stora nöden och fattigdomen inom landet i icke ringa mån bidrager att fylla våra fångelser.

En annan fråga är dock, hvarföre Fångvårdsstyrelsen nödvändigt skall bestå af ända till 20 embetsmän, då likväl hvarje fångelse har sin särskilda direktör. Jag tror det vara skäl att se till, om icke någon förminskning i antalet af dessa embetsmän kunde ske, hvaraf besparingar, som bättre kunde användas, skulle uppkomma.

Då emellertid för närvarande ingen oundviklig nödvändighet bjuder att öka anslaget till fångvården, yrkar jag rent afslag å Stats-Utskottets hemställan i denna punkt.

Vidare anfördes icke, och hemställandet i denna punkt bifölls.

Punkten 9.

Bifölls.

Punkten 10.

Mom. a).

Herr Trädgårdh: Herr Talman! Mine Herrar! Det anslag, som i denna punkt är föremål för behandling, har hittills utgått med 160,000 R:dr, uti hvilket belopp nu af Kongl. Maj:t blifvit föreslagen en nedsättning af 40,000 R:dr. Denna nedsättning skulle dock ske på bekostnad af de bötesersättningar, som hittills utgått till härader, städer, fattigvårdsstyrelser och kyrkor. Väl har jag funnit af det Statsråds-protokoll som åtföljer den Kongl. Propositionen att framställningen grundar sig på Rikets Ständers skrifvelse af den 21 Oktober 1863, men jemte det jag anser tidpunkten icke vara inne anser jag det icke vara billigt och måhända icke ens fullt öfverensstämmande med rättvisa, att för närvarande företaga denna nedsättning.

Hvad nu först angår understödet till fattigvården, utgörande ett belopp af 13,834 R:dr, så, enär nöden i flera landskap är så stor, att till dess afhjelpande Statsmagterna måste mellankomma och kommunerna gjort betydliga uppföringar, på samma gång som den enskilda välgörenheten, hvilken nu som alltid ömmat för nöden, äfven anlitas, synes mig icke lämpligt att nu indraga detta anslag, ty för dessa 13,834 R:dr kunde ju mycket bröd köpas, många hungriga mättas och flera menniskolif räddas från hungersdöden.

Beträffande vidare frågan om indragningen af de medel, som blifvit härader och städer tillagda, så anser jag icke fullt rättvist att borttaga dem, emedan såväl härader som städer hafva skyldighet att icke allenast bygga och underhålla häkten, utan äfven att underhålla de olyckliga som der måste inspärras. Statsråds-protokollet upplyser visserligen, att Rikets Ständer i den nyss återopade underdåniga skrifvelsen hafva antydt, att en billig ersättning af statsmedel borde utgå för vissa ändamål, hvaribland det till byggande af fångelser väl kunde vara att hänföra; men mig synes, att man icke behöfver kasta blicken långt, vare sig fram eller tillbaka, för att inhemta hvilket svar som skulle gifvas, i händelse en framställning i detta syfte gjordes, och äfven om emot förmodan sådana anslag skulle beviljas, skola de medföra vida större kostnader för Staten, än hvad som vinnes genom den föreslagna nedsättningen af nu utgående anslaget. Fattigskatten, såväl i städerna som på landet, ökas betydligt med hvarje år, städernas öfriga utgifter stiga också mer och mer, och det finnes städer

inom landet, der kommunalafgifterna redan belöpa sig till sju gånger be-
villningsriksdalern, om icke derutöfver.

På dessa i korthet anförda skäl vågar jag föreslå, att denna punkt af
Stats-Utskottets Utlåtande måtte återremitteras i det syfte, att det anslag,
hvilket hittills såsom bötesersättning utgått till härader, städer, fattig-
vårdsstyrelser och kyrkor, måtte under nästa statsregeringsperiod till
oförändradt belopp bibehållas.

Efter detta anförande blef Utskottets hemställan bifallen.

Mom. b).

Bifölls.

Punkten 11.

Bifölls.

Punkten 12.

Härvid yttrade:

Herr Svensén: Det förefaller mig egendomligt att, sedan beslut
blifvit fattadt att uppbygga ett kronohäkte i Wimmerby och denna stad
för ändamålet inköpt en tomt samt häradet förbundet sig att till bygg-
naden årligen bidra med ett icke ringa belopp, likväl nu framställning
blifvit gjord att, i stället för till Wimmerby, förlägga detta fängelse till
Westervik, en plats hvilken, såsom belägen i skärgården och långt från
allmänna landsvägen, synes mig vida mindre lämplig än Wimmerby. Af
bilagan till Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet finner man, att det förnämsta
skäl som blifvit anfördt för kronohäktets förläggande till Westervik är:
"att fråga om Calmar läns delning i två län, med Westervik till residens
i det nordligare, flera gånger varit väckt och under olika tidpunkter till-
vunnit sig afseende dels hos Kongl. Maj:t och dels hos Rikets Ständer;
samt att, för den händelse ett sådant förslag, såsom troligt vore, komme
till verkställighet, ett länsfängelse i Westervik nödvändigt erfordrades."
Jag får härtill svara, att opinionen i denna landsort enstämmigt uttalat
sig mot Calmar läns fördelning i tvänne, hvarigenom Staten skulle belastas
med ännu flera tjenstemän än hittills; deremot är man fullt ense om att
ett enda landshöfdingedöme är aldeles tillräckligt för detta lilla län, så
mycket mer som man vid jemförelse med t. ex. Linköpings län finner,
att detta sednare har en mångdubbelt större folkmängd, utan att derföre
fråga uppstått om dess delning.

Hvad åter frågan om den lämpligaste platsen för det nya cellfängelset
beträffar, så, ehuru jag medgifver att, under nuvarande bedröfliga förhål-
landen, då till följd af det sednaste missväxtåret nød och elände råda
inom länet, man måste vara betänkt på att uppbygga ett nytt kronohäkte,
enär cellfängelset i Calmar redan är öfverfyldt af fångar, hoppas jag dock,
att de nuvarande missgynnande omständigheterna skola inom kort tid hafva

en öfvergång eller utjemna sig så, att fångantalet småningom minskas och det framdeles möjligen skulle blifva tillräckligt att för hela länet hafva blott den fängelsebyggnad, som nu finnes i residensstaden. Men om verkligen ett nytt kronohäkte i norra delen af länet skulle blifva af behofvet påkalladt, tvekar jag ej, hvad platsen för dess förläggande beträffar, att gifva Wimmerby företrädet framför Westervik. Den förra staden är nemligen i alla afseenden mer centralt belägen inom länet; och hvad särskildt fängstransporter beträffar, så blefve dessa billigare och komme att taga en kortare väg om kronohäktet vore förlagdt i Wimmerby, mot hvad förhållandet skulle blifva om detsamma läge i Westervik.

På grund af dessa skäl yrkar jag, att Kammaren måtte afslå denna punkt af Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Key: Då den värde representanten, min granne här till venster, ansett nödigt att tala om opinionen inom Calmar län med afseende å dess delning i tvänne, samt förnekat att någon önskan härom skulle existera uti den nordliga länsdelen, så är det märkvärdigt, att jag, som äfven der icke bor så långt ifrån honom, tvärtom funnit allmänna meningen om denna länsdelning vara en helt annan, och detta är minsann icke att undra på; ty, mine Herrar! förhållandena äro sådana, att befolkningen i den nordligaste delen af länet har längre väg till residensstaden Calmar, än om de skulle resa genom trenne län, Linköpings, Södermanlands och Stockholms län, till hufvudstaden. Följaktligen skulle dessa hafva närmare till sin landshöfding, om denne bodde i Stockholm, än de nu hafva då han bor i Calmar. Må detta vara nog såsom skäl, ibland många, för nödvändigheten af en framtida administrativ fördelning af Calmar län. Hvad särskildt behofvet af ett nytt cellfängelse i denna landsort beträffar, så må jag nämna att, då jag sistlidne höst under min vistelse i Calmar kom att samtala med landshöfdingen om behofvet af ett nytt kronohäkte inom länet, denne förklarade, att cellfängelset i Calmar vore så öfverfullt, att man hade nödgats inrymma tvänne fångar i hvarje cell, och att det gamla slottet derjemte var upplåtet samt begagnadt för så många fångar det kunde hysa. Af Statsråds-protokollet i ämnet framgår äfven, att genom byggande af ett cellfängelse i Westervik en ganska stor besparing skulle uppstå i den fängstransportkostnad, som nu till ganska betydligt belopp utgår för den långa förslingen till länsfängelset af personer från norra delen af länet, hvilka, ofta blott för några få dagar, skola undergå fängelse vid vatten och bröd. Slutligen ber jag att få fästa uppmärksamheten derå att, då den föregående talaren anförde det nyss åberopade Statsråds-protokollet och uppläste ett par af de skäl, som der anföras till stöd för fängelsebyggnadens förläggande till Westervik, ehuru han tillämpade dem på Wimmerby, så afbröt han sig sjelf just i den intressantaste delen. Fortsättningen lyder nemligen så här: "Styrelsen, som delar Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt i denna fråga, har till ytterligare stöd för valet af Westervik anført, att ett ändamålsenligt fängelse i en stad med den vidsträckta rörelse som af Westervik bedrifves, torde vara mera behöfligt än i Wimmerby, samt att Westervik är en tilläggningspunkt för fängstransporter till sjös emellan Gotland och andra orter.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, yrkar jag bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Ekerot: Denna fråga om uppförande af ett särskildt kronohäkte inom norra delen af Calmar län är visserligen icke ny, utan har förut varit under Riksdagens behandling. Hvad nu först beträffar den ort, till hvilken detta häkte borde förläggas, torde hvar och en inse fördelen af att få det beläget så centralt som möjligt, och i detta fall tvekar jag visserligen icke, att man allmänt skall medgifva, att Wimmerby i den del af länet, för hvars behof fängelset ifrågasatts, ligger mera centralt än Westervik.

Sedan emellertid fråga om anslags beviljande uppstått, har en ihärdig slitning mellan dessa städer uppkommit, i det att båda velat hafva fängelset hvar till sin stad förlagdt, i hvilket afseende ock, såsom Statsråds-protokollet upplyser, man å ömse sidor gjort ansträngningar. Att dock i detta hänseende Wimmerby gått längst, framgår deraf, att denna kommun, för den händelse häktet skulle komma att dit förläggas, erbjudit ett större bidrag till byggnadens årliga underhåll. Dertill kommer ock, att Lefvedes häradsboer, under sådan förutsättning, hvad beträffar bidrag till byggnads-kostnad och årligt underhåll, gjort enahanda anbud med icke obetydliga belopp.

Vidkommande åter Westervik, har visserligen denna kommun utlofvat en kostnadsfri byggnadsplan samt en mindre årlig afgift, men deremot ha norra och södra Tjusts samt Tunaläns häradsboer uttryckligen förklarat, att de för hvad fall som helst *icke* vilja utgifva något bidrag, hvarken till det ena eller andra ändamålet.

Till förmån för Westervik talar visserligen den omständigheten, att i en framtid möjligen ett landshöfdingeembete kan komma att der upprättas, och i så fall erkänner jag, att fängelset borde vara der beläget; men vill man, såsom mig här synes vara hufvudsak, sträfva att få häktet förlagdt till en central ort, så upprepar jag, att det lilla Wimmerby måste tillerkännas företrädet.

Beträffande slutligen det påståendet, att Westervik skulle vara lämpligare, derföre att det kunde utgöra en tilläggningspunkt för fängstransporter till sjös från Gotland, vill jag endast fästa uppmärksamheten på den betydliga fängstransport, som eger rum mellan städerna Calmar och Linköping, hvilken, ifall Westervik blefve platsen för fängelset, skulle få göra en betydlig omväg och derigenom blifva ytterligare betungande för Statsverket.

Jag vet visserligen, att jag icke kan imponera på Kammaren i afseende å frågans afgörande, men såsom representant för Wimmerby har jag ansett mig böra anföra hvad jag nu yttrat, och ber att få förena mig med Herr Svensén.

Ytterligare blef icke anfördt, och Utskottets förslag bifölls.

Punkten 13.

Bifölls.

Slutligen godkändes den Utlåtandet bifogade tabel, så vidt den öfverensstäme med Kammarens fattade beslut.

Sammanträdet afbröts nu, kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m., men fortsattes

Kl. 6 e. m.

§ 9.

Herr Sven Nilsson, som, på begäran, erhållit ordet, yttrade: "Det är anledning till anmärkning mot Chefen för Landtförsvars-departementet, hvarom remiss begäres till Konstitutions-Utskottet, inför hvilket anledningen skall uppgifvas.

Denna anmälan hänvisades till Konstitutions-Utskottet.

§ 10.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 34, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Tredje Hufvudtitel.

Punkten 1.

Hans Excellens Herr Utrikes-Statsministern Grefve Wachtmeister erhöill ordet och yttrade: Uti det Statsrådsprotokoll och de beräkningar, som finnas vidfogade Kongl. Maj:ts till Riksdagen afgifna Proposition om Statsverkets tillstånd och behof, i hvad angår Tredje Hufvudtiteln, finnas de motiver uppgifna, som legat till grund för utarbetandet af budgeten för Utrikes-departementet för år 1870. Jag har der anfört de skäl, som föranledt mig att tillstyrka nedsättning i Utrikes-departementets stat, sådan den blifvit beviljad för sistlidna år, så att budgeten för detta departement för nästkommande år skulle uppgå till 440,000 R:dr på Sverges anpart. Jag har ock der anfört de orsaker, på grund hvaraf jag ansett mig icke böra tillstyrka Kongl. Maj:t att låta uppgöra vissa beräkningar rörande denna stat för framtiden och hvarför således den nu uppgjorda beräkningen omfattar allenast närmast liggande statsreglering. För det erkännande dessa motiver vunnit inom Utskottet, hembär jag min tacksamhet; och skulle denna blifva ännu större, om Andra Kammaren, i likhet med hvad den Första Kammaren redan gjort, ville antaga den Kongl. Propositionen oförändrad, så att icke någon del af anslaget uppfördes såsom öfvergångsanslag. Vål har Utskottet tillstyrkt bifall till det å denna stat uppförda anslag, så att, om Utskottets majoritets beslut gillas af denna Kammare och Riksdagen, det af mig begärda anslag för år 1870 kommer att i dess helhet beviljas, och icke heller synes något intrång hafva skett i den Kongl. Maj:t hittills tillerkända rätt att inom de särskilda underafdelningarna fördela anslaget på sätt Honom bäst synes. hvadan således, äfven för den händelse Utskottets förslag godkännes, något hinder icke möter för mig att under denna statsregleringsperiod fortsätta att förvalta

Utrikes-departementets angelägenheter efter den af mig uppgjorda budget, men deremot kan jag i afseende å framtiden omöjligen ingå några förpligtelser. Jag kan icke för mig fördölja, att ju under nuvarande tidpunkt mycken oro råder i sinnena, och att de internationela förhållandena i Europa icke äro ordnade på så säker och fast grund, att man ju icke har anledning att motse förvecklingar; att då vilja på förhand bestämma huru budgeten för Utrikes-departementet skall se ut om några år finner jag icke särdeles lämpligt. Vål skall jag, för att gå de åsigheter till mötes som blifvit framställda inom Stats-Utskottet, såvidt möjligt är förorda ytterligare besparingar under denna Hufvudtitel, men hvarken beloppet af dessa besparingar eller tidpunkten då de möjligen kunna ske anser jag mig kunna på förhand bestämma. Skulle derföre, på sätt Herr Grefve af Ugglas i Första Kammaren antydt, vid kommande riksdag, till följd af under tiden möjligen inträffande ledighet inom Utrikes-departementets embetsmannapersonal, fråga uppstå om ytterligare nedsättning i Utrikes-departementets budget, så kommer jag att betrakta detta såsom en alldeles ny fråga, och förbehåller mig frihet att till- eller afstyrka ett sådant förslag, allt efter som detsamma i det ögonblick det framlägges synes mig öfverensstämmande med de förenade rikenas intressen eller icke. Slutligen vågar jag uttala min förhoppning, att Kammaren skall i oförändradt skick bifalla den framställda Propositionen.

Herr Carl Anders Larsson: Det tyckes förhålla sig på samma sätt med Tredje som med Första Hufvudtiteln, att nemligen om förändring deruti skall ifrågakomma, sådan bör ske vid ett regentombyte. Vi hafva af erfarenheten sett huru svårt det är att utverka någon nedsättning i denna Hufvudtitel; och hade jag derför trott, att nu, då en ny minister trädit i spetsen för detta departement, rätta tidpunkten vore inne för dylika nedsättningar, liksom jag äfven förmodar, att besparingar under denna Hufvudtitel icke skulle kunna ofördelaktigt inverka på landets intresse eller dess förhållanden till utlandet. Här företer sig visserligen den omständighet, att i vissa Stater det icke skulle låta sig göra att hålla diplomatiska embetsmän utan höga löner. Jag har dock påpekat, att Svenska statens anseende antagligen icke skulle lida i utländingens ögon, om aflöningen till våra utländska ministrar i vissa stormagtsstater, vid inträffande ledighet, nedsattes till lika belopp med den lön Sverige består sin egen Utrikesminister, och har jag kalkylerat att en icke så obetydlig summa derigenom skulle inbesparas. Jag har derföre också i min reservation föreslagit, att det till öfvergående utgifter af Utskottet föreslagna anslag, 17,200 R:dr, måtte sättas på öfvergångsstat, så att de öfriga titlarne i en kommande framtid måtte kunna minskas med denna summa. Visserligen hörde jag inom Utskottet invändas, att svårighet skulle möta, att i de större residensstäderna hålla envoyéer med samma lönebelopp som består vår Utrikesminister, men jag tror dock icke att detta är alldeles omöjligt. Skulle så olyckligt vara, att dessa ministrar icke kunna förskaffa sig anseende utrikes, derest de icke äro försedde med stora löner, så får man väl vara betänkt på att nedsätta deras rang, i hvilket fall de väl äfven torde kunna slå sig ut med mindre lön. Jag yrkar derföre proposition på bifall till de af mig i min reservation föreslagna nedsättningar.

Herr Björck: Man måste hålla Chefen för Utrikes-departementet räkning, derföre att han så oförbehållsamt uttalat sin uppfattning om förhållandena, sådana han ämnar tillämpa dem. I praktiskt hänseende är icke heller mycket att deremot invända, ty det kan lätteligen lända att, äfven om nu på förhand indragningar bestämmas, i en kommande framtid, då samma indragningar skola bringas till verkställighet, allvarsamma hinder resa sig häremot. Det är derföre också naturligt, att Chefen för Utrikes-departementet intager en sådan ställning, att han icke binder sig i något hänseende, men om *det* är naturligt, så må det å andra sidan icke heller förtänkas Representationen, om den i tid ser till hvilken ställning den bör intaga, så att den icke heller binder sig. Detta kan icke ske på annat sätt, än genom att jämföra utgifterna under Tredje Hufvudtiteln med Statsverkets fordringar under de öfriga Hufvudtitlarne, och på så sätt tillse huru Tredje Hufvudtiteln skall kunna uppehållas utan men för de öfriga Hufvudtitlarne. Man skall då nödgas medgifva, att under närvarande förhållanden, då man söker åstadkomma alla möjliga besparingar, anledning är för handen att tillse, om icke sådana äfven skulle kunna ske på Tredje Hufvudtiteln. Åtminstone måste man väl medgifva, att det är skäl att tillse, om utgifterna på denna Hufvudtitel stå så i öfverensstämmelse med utgifterna å de öfriga Hufvudtitlarne, att man kan helt enkelt bevilja de anslag, som deri blifvit begärda. Om så skulle vara förhållandet att omständigheterna påkalla anslag till det begärda beloppet, så må man underkasta sig en sådan uppoffring, men å andra sidan åter, om behofvet icke skulle vara fortfarande, så må man söka göra besparingar. I Utskottet har man icke velat inskränka det fordrade anslaget, utan blott uttala den åsigt, att Statens ställning för närvarande är sådan, att utgifterna under denna Hufvudtitel böra till oförändradt belopp utgå endast för den händelse, att sådant oundgängligen erfordras. Icke heller har Utskottet föreslagit någon viss grund för normalstat, utan blott uttalat ett omdöme, att om Regeringen viddtog alla de nedsättningar, som möjligen kunna ske, så skulle denna Hufvudtitels slutsumma icke blifva så hög, som för närvarande är fallet, och har Utskottet icke derigenom betagit en kommande Riksdag tillfälle att göra större besparingar, vare sig omedelbart eller öfvergående, hvarjemte Utskottet velat på Regeringens omsorg lägga, att vidtaga alla erforderliga åtgärder för att så fort ske kan bringa denna Hufvudtitels utgiftssumma till den punkt Utskottet för sig uppställt såsom den rätta. I öfrigt tror jag, att Utskottets förslag måste leda dertill att, då ledighet inträffar eller annars tillfälle till indragningar af platser å Utrikes-ministerstaten under kommande år yppas, en noggrann undersökning skall ske, huruvida sådan indragning må kunna ega rum; och anser jag Representationen ega rätt att förvänta, att efter hvarje sådan undersökning förklaring afgifves till det protokoll, som hos Kongl. Maj:t i Stats-Radet föres, hvarföre sådan indragning icke kunnat ske, samt huruvida under tiden något af de fall inträffat, som skulle utgöra första grunden till minskning i det på öfvergångsstat uppförda belopp, på sätt förhandlingarne vid nästföregående riksdag närmare upplysa. För min del ser jag icke något orätt i förslaget om en dylik öfvergångsstat, hvilket i sig allenast innebär uttalande af förhoppning derom, att utgifterna under denna Hufvudtitel må, så vidt möjligt är, minskas. På dessa skäl

tager jag mig friheten hemställa till Chefen för Utrikes-departementet, om egentligen det ligger något i Utskottets framställning, som syftar derhän att leda saken i annat spår, än hans Excellens sjelf uttalat, och tror jag därför, att man allt för väl kan godkänna Utskottets Utlåtande i denna punkt, hvarom jag också vågar anhålla.

Herr Grefve Posse: Vid afgifvande af nu ifrågavarande förslag till utgiftsstat under Tredje Hufvudtiteln har Utskottet tillämpat hufvudsakligast samma grunder som vid sistförflutna riksdagen, och hvilka då blefvo af Representationen godkända. Skilnaden emellan Utskottets förslag och den Kongl. Propositionen är till slutsumman alldeles ingen; den består allenast deruti, att Utskottet i sitt förslag, på grund af beräkningar som vid sistförflutna riksdagen blifvit uppgjorda, förutsätter såsom möjligt, att om någon tid, förr eller sednare, 17,200 R:dr skola kunna inom denna Hufvudtitel inbesparas, och är det af sådan anledning Utskottet uppfört denna summa såsom öfvergångsanslag.

Då jag med tacksamhet hört Utrikes-ministern medgifva, att den anordning Utskottet vidtagit icke i något afseende försvårar möjligheten för honom att under nästa statsregleringsperiod fullgöra hvad man af honom fordrar, så hoppas jag också, att Utskottets förslag icke skall möta något synnerligt motstånd inom denna Kammare, och tager jag mig således friheten hemställa om bifall till detsamma.

Herr Jöns Pehrsson: Det är icke utan, att jag icke hyser stor betänksamhet för att öka budgeten för Utrikes-ministerstaten med de rå uppförda beloppet 17,200 R:dr, då af haudlingarne ingalunda klart framgår hvad som egentligen menas med denna summa, utan vill det synas mig, som skulle detta belopp kunna inbegripas under någon af de andra rubrikerna, såsom t. ex. utgifter till skrifmaterialier m. m. eller under ministerstaten. Jag kan icke underlåta att beklaga, att den ledamot af denna Kammare, som så länge kämpat för nedsättning i utgifterna å denna Hufvudtitel, skall vara af sjukdom hindrad att deltaga i frågans behandling. Emellertid anhåller jag, att någon af Stats-Utskottets ledamöter behagade upplysa hvad egentligen menas med dessa 17,200 R:dr, men för den händelse nöjaktig upplysning härom icke lemnas, yrkar jag att Hufvudtitelns slutsumma måtte minskas med detta belopp.

Herr Treffenberg: Jag har med flit begärt ordet sist, för att under tiden erfara, om icke mitt uppträdande i denna fråga möjligen skulle blifva öfverflödigt, derigenom att yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition hade blifvit framställt från något annat håll än ministerbänken; då så icke skett, anhåller jag att få yttra några ord. Det torde medgifvas, att här icke, såsom det blifvit yttradt, ligger så mycken vikt uppå att utreda, huruvida utgifterna under denna Hufvudtitel äro för stora eller icke, utan att hufvudfrågan egentligen är den, om Representationen eger laglig rätt att nedsätta eller indraga sådana anslag, hvilka redan blifvit i grundlagsenlig ordning beviljade såsom ständiga och utan förbehåll uppförda å ordinarie Riksstat. Då jag för min del tror, att Representationen icke eger en sådan rätt, och då jag delar de åsikter, som innehållas

i den utaf Grefve af Ugglas afgifna, Utlåtandet vidfogade reservation, så ser jag mig föranlåten yrka bifall till den Kongl. Propositionen.

En talare i dag på förmiddagen nämnde, att det vore önskvärdt, om något medel kunde uppfinnas, hvarigenom man kunde förekomma de den ena riksdagen efter den andra uppstående slitningarne emellan Regering och Representation i afseende på utgifterna under Riksstatens Första Hufvudtitel, och uppgaf han ett ganska verksamt botemedel deremot, nemligen att i grundlagen skulle införas stadgande derom, att vid hvarje regentombyte civil-listan borde till beloppet bestämmas, samt att densamma sedermera icke finge ökas eller minskas, förrän ett nytt regentombyte inträffade. Det är utan tvifvel, att jemväl i förevarande fråga icke blott Riksdagsordningens vänner, utan äfven de, hvilka, efter hvad man tyckes förmoda. "le i mjugg" åt de förlägenheter, hvilka genom samma förslag hllifvit vederbörande beredda, skulle blifva hjertligen tillfredsställda, om samma representant kunde uppgifva något botemedel jemväl mot det onda, som de upprepede tvisterna emellan Regering och Representation angående den förutnämnda principfrågan åstadkomma, och som synes blifva af kronisk natur.

Herr Björck angaf i dag på förmiddagen ett slags medelvägsförslag till frågans lösning, då han yttrade den åsigten, att Riksdagen egde rätt nedsätta ordinarie anslag, endast derest enskilda personers rättigheter derigenom icke förnärmades; detta var dock blott att göra sig en dygd af nödvändigheten, och är således icke mycket att tacka för; ty antag, att Representationen nedsatte eller indroge aflöningsstaterna, så att en med fullmakt försedd tjänsteman icke kunde utfå sin lön, hvad skulle följden blifva? I sådant fall föreställer jag mig, att tjänstemännen först skulle vända sig till Regeringen med begäran att erhålla sin rätt, samt att, sedan Regeringen lemnat honom det besked, att några löne-medel icke blifvit anslagna, han dermed icke skulle låta sig nöjas, utan uttaga stämning å Kronan, i hvilken händelse det lär vara utom allt tvifvel, att i sista hand Högsta Domstolen skulle förpligta Kronan att utgifva lönen; och hade detta väl skett, så vore nästa steg, att Öfverståhållaren anbefalldes utmätning å Kronan tillhörig egendom; och eftersom löst gods skall först i mät gå, så kunde man i så fall tänka sig den händelse, att i mät toges just den stol, hvarpå den värde representanten från Göteborg nu residerar.

I öfrigt skulle jag vilja ställa några ord till de ledamöter af Kam-maren, hvilka anse sig hafva utsigt att vid ett blifvande omval komma i åtanke och möjligen inom sig hysa det hopp att en stundande riksdag blifva insatte i Konstitutions-Utskottet, jag skulle nemligen vilja rekommendera till deras begrundande en särdeles förtjenstfull artikel rörande ifrågavarande ämne, som finnes införd i den af Justitierådet Naumann ut-gifna juridiska tidskrift för år 1868, pag. 454; här förekommer nemli-gen dels ett yttrande till Statsrådets protokoll af förre Civilministern, Statsrådet Fähræus, i anledning af de utaf Rikets Ständer år 1851 gjorda nedsättningar i anslaget till Bergskollegium, dels ett anförande under förra riksdagen i Första Kammaren af en utaf landets ypperste rättslärd och dels en uppsats, insänd till Post- och Inrikes Tidningar för den 6 Maj 1868, hvilka alla handlingar, efter mitt förmenande, äro egnade att sprida klarhet öfver detta ämne och innehålla en utredning af frågan, säker-

ligen af vida högre värde än den mången representant på egen hand kunde åstadkomma.

Herr Björck: Jag är ense med siste talaren så tillvida, att jag villigt medgifver att, om Representationen i allmänhet saknar befogenhet att nedsätta ordinarie anslag, så har Utskottet icke heller haft rättighet att nu i fråga om denna Hufvudtitel tillstyrka en dylik nedsättning, men jag vågar likväl hemställa till alla här närvarande, såväl representanter som ministrar, om det någonsin varit ifrågasatt, att Representationen icke skulle ega rätt att nedsätta anslag å Tredje Hufvudtiteln, samt lämpa utgifterna å samma Hufvudtitel efter omständigheterna. Om detta nu erkännes eller icke, så hafva dock dylika nedsättningar förut faktiskt egt rum, och förmodar jag att Representationen aldrig kommer att afsäga sig denna rättighet. Förhåller det sig nu så, att Representationens rättighet att bestämma öfver utgifterna under denna Hufvudtitel icke skiljer sig från det anspråk att höja eller minska utgifterna i fråga om de andra Hufvudtitlarne, hvilket Representationen i allmänhet förbehållit sig, så har saken genom den siste talarens anförande blifvit bragt till full klarhet; och förväntar jag mig, att vid behandlingen af de följande Hufvudtitlarne han icke vidare skall besvära Kammaren med tvister i denna syftning.

Efter denna öfverläggning bifölls Utskottets förslag.

Punkten 2, mom. a) och b)

Biföllos.

Punkten 3, mom. a).

Hans Excellens Herr Grefve Wachtmeister: Med anledning af Utskottets i nu förevarande moment gjorda hemställan om en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, får jag tillkännagifva att, enligt min åsigt, de förenade Rikenas konsulat i Tanger, Tunis och Malta för framtiden kunna undvaras, samt att, när dessa platser en gång blifva lediga, jag, för den händelse jag då fortfarande skulle stå i spetsen för Utrikesdepartementet, ämnar föreslå deras indragning, på det att de till innehafvarne af dessa konsulat utgående anslag må kunna bättre användas; och skall jag göra allt hvad på mig beror för att påskynda denna tidpunkt genom att, då andra dermed jemförliga konsulsplatser blifva lediga, söka förmå de nuvarande innehafvarne af konsulsbeställningarne i Tanger, Tunis och Malta att i utbyte emottaga de sålunda ledigblifna konsulsbefattningarne.

I afseende å inrättandet af nya konsulsbeställningar sätter äfvenledes jag i främsta rummet anställandet af en konsul i New-York, emedan jag anser det för våra handelsintressen i Förenta Staterna vara af vigt att å nämnde plats hafva en aflönad konsul, men anser deremot, att generalkonsulatet fortfarande bör vara förenadt med Kongl. Maj:ts beskickning i Washington, helst denna beskickning har ett på samma gång kommersielt och politiskt ändamål. Våra intressen i Förenta Staterna blifva med hvarje

är alltmera viktiga samt våra förhållanden med denna stora framtidsmagt alltmera hjertliga, så att man med säkerhet kan antaga, att denna beskicknings och generalkonsulats verksamhet i en icke aflägsen framtid kommer att betydligt ökas. hvarföre det torde vara på sin plats att, jemte denna beskickning, hålla en aflönad konsul i New-York, hviken för våra handelsintressen och den från vårt land alltmera tilltagande emigrationen kan blifva af stor vigt. Så snart derföre tillfälle dertill yppar sig, ämnar jag föreslå inrättandet af ett konsulat i New-York; och vill jag derjemte begagna detta tillfälle för att tillkännagifva, att det skulle vara mig särdeles kärt, om tillgångarne jemväl kunde medgifva anställandet af en aflönad konsul eller möjligen diplomatisk agent i Japan, med hvilket land Kongl. Maj:t nyligen afslutat en handelstraktat, och hvilket land, såsom jag vågar hoppas, kan i en framtid blifva en god afsättningsort för våra produkter. För att bereda nödigt skydd åt våra intressen i nämnda land, tror jag derföre, att det skulle vara af stor vigt, om de förenade Rikena jemväl derstädes hölle en aflönad tjänsteman, af hvilken man kunde påräkna det skydd, som svårigen är att förvänta af en konsul, hvilken tillika på platsen utöfvar handelsrörelse.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b).

Härvid yttrade:

Hans Excellens Herr Grefve Wachtmeister: I afseende å detta moment vill jag allenast gifva tillkänna, att genom ett af Kongl. Maj:t för flera år tillbaka fattadt beslut redan blifvit afgjort, att, när generalkonsulsbeställningen i London en gång blifver ledig, läst-afgiften i hela Storbritannien skall nedsättas till hälften af det belopp, hvarmed den för närvarande utgår, samt att genom ett annat Kongl. Maj:ts beslut likaledes blifvit bestämdt, att den kommande generalkonsuln i London icke skall ega rätt att uppbära mera än halfva lästafgiften i de hamnar, der vice konsuler äro anställda. Häraf följer, att då denna generalkonsuls-befattning blifver ledig, de inkomster, som genom lästafgiften tillflyta innehafvaren af samma beställning, för det första nedsättas med hälften af lästafgiftens nuvarande belopp, derigenom att han icke eger uppbära mer än hälften af lästafgiften i London, och för det andra ytterligare förminskas i de andra hamnarne, som äro försedda med vice konsuler, då nu deremot generalkonsulns inkomster från dessa hamnar beror på särskild träffad öfverenskommelse mellan honom och vice konsulerne. Häraf följer således, att i en kommande framtid generalkonsulns i London inkomster blifva mindre än hälften, mot hvad nu är förhållandet. Likväl skall jag icke underlåta att, då denna eventualitet inträffar, underställa Kongl. Maj:ts pröfning, huruvida det icke skulle vara klokt att för generalkonsuln i London och öfriga tjänstemän vid detta af göromål särdeles öfverhopade konsulat fastställa en bestämd lön och låta alla lästafgifterna ingå till Utlåtandets fonden. Det vore derföre önskligt, om denna punkt kunde ur
Herr

Herr Key: Jag ber till en början att få uttrycka och hembära Herr Utrikes-ministern min tacksamhet för det frimodiga och vackra tillmötesgående i afseende å första momentet af denna punkt, som han bevisat Kam-maren, helst jag tror det vara hög tid att vidtaga förändring i nu gäl-lande missförhållanden rörande åtskilliga konsulater; och vill jag tillika uttrycka min tacksamhet för den förklaring Herr Utrikes-ministern afgifvit i fråga om inskränkning af de inkomster, som genom lästafgiften tillflyta generalkonsuln i London; men då jag hörde fråga vara å bane att för framtiden nedsätta dessa afgifter till hälften af det belopp, hvarmed läst-afgiften för närvarande utgår i Engelska hamnar, så ber jag att få betona önskvärdheten deraf, att denna generalkonsul finge uppbära en fast be-stämmd lön, samt att handeln och sjöfarten finge räkna sig till godo dessa lästafgifter, på sätt Utskottet föreslagit. Denna anmärkning är icke utan sin befogethet; och anhåller jag att, till bevis derom, få anföra några siffror. I London uppbär generalkonsuln för närvarande 12 öre för hvarje svår läst och 4 skilling Norskt specie per kommersläst; antager man nu en kommersläst och en svår läst utgöra hälften af en nyläst, så uppbär alltså generalkonsuln 21 öre för hvarje nyläst i London och något mindre öfver allt i hamn der konsul eller vice konsul finnes. År 1856 bestämdes derutöfver att såsom särskild ersättning utbetalas till generalkonsuln i stället för den gamla högre lästafgiften 1,000 Pund Sterling, men på de sista tio åren har de förenade Rikenas handel på Storbritannien så betyd-ligen ökats, att år 1866 afgift erlades för 714,000 nyläster. Jag har räk-nat efter och kommit till den oerhörda summan af 141,000 R:dr, som generalkonsuln i London år 1866 uppbär, äfven med den nedsatta läst-afgiften. Vål vet jag, att den nuvarande innehafvaren af denna beställning sutit länge på platsen och skött densamma på ett förtjenstfullt sätt, men jag vågar dock hänvisa till 35 § Regeringsformen, som bland derstädes uppräknade förtroende-embetsmän äfven upptager »sändebud och agenter för handeln» såsom de der kunna när som helst af Konungen entledigas. Jag vill väl härmed icke hafva sagt, att man skall gå konsiderationslöst till väga mot en gammal och förtjent embetsman, men jag kan dock icke underlåta att uttala den åsigt jag hyser, att, huru gammal och huru för-tjenstfull han än må vara, han skall hafva en alltför god matsmältning för att vilja fortfarande uppbära detta oerhörda anslag, hvilket för när-varande säkert uppgår till öfver 200,000 R:dr årligen. Jag anser dessa inkomster vara så exceptionela, att frågan väl torde tarfa någon påstöt-ning, och då den ifrågavarande embetsmannen dessutom vetat att förskaffa sig kolossala inkomster i och för det biträde han lemnat genom beställ-ningen och hit-transporten af vår jernvägsmateriel, så tror jag att tiden nu gerna kan vara inne för honom att lemna sin befattning för att icke genom sitt kvarstادنande på densamma förhindra den omorganisation i afseende å löneincomster som nu är ifrågasatt. Det vore derföre särdeles önskligt, om generalkonsuln i London för framtiden finge uppbära fast lön, så att hans inkomster icke vore beroende på lästafgifterna.

Hans Excellens Herr Grefve Wachtmeister: Med anledning af Herr Keys nyss hafda yttrande beder jag att få lemna några upplysningar.

Herr Key sade till en början, att det från Handels- och Sjöfartsfonden till Generalkonsuln Tottie utgående anslag i ersättning för minskade inkomster uppginge till 1,000 P. Sterling. Jag vill med anledning deraf nämna att förhållandet är, att denna ersättning beviljades Tottie samtidigt med det lästafgiften för Svenska fartyg nedsattes till dess nuvarande belopp. Förut utgick denna afgift olika vid olika konsulater, hvilket förhållande icke gerna låter förena sig med sunda principer för förvaltningen. För närvarande finnas blott två kategorier, i det lästafgiften utgår till belopp af dels 25 öre och dels 12 öre per svår läst. I London utgår den med 25 öre och uppbär Generalkonsuln Tottie af Handels- och Sjöfartsfonden ersättning för skilnaden emellan dessa 25 öre och det belopp hvartill afgiften, sådan den förut var bestämd, uppgick. Men, i hvilket fall som helst, får emellertid denna ersättning icke uppgå till mera än 1,000 P. Sterling årligen, hvilket stadgats såsom maximi-belopp. Vidare säger Herr Key att det skulle vara ändamålsenligt att nu genast tilldela generalkonsuln fast lön och till Statsverket indraga de inkomster, som genom lästafgiften tillfalla bemälda generalkonsul. Detta skulle dock ej låta sig verkställas efter de i Sverige och Norge en gång antagna principer. De generalkonsuln tillfallande lästafgifter i England, som Herr Key uppskattade till 140,000 R:dr, uti hvilket belopp jag dock förmodar han inberäknat de till vice konsulerna utgående afgifter, utgå hufvudsakligen af Norska skepp, och jag tror att, enligt Norsk jurisprudens, generalkonsuln för utbekommande af dessa afgifter skulle kunna söka Norska Regeringen vid domstol och tvinga henne att ersätta beloppet. Enda utvägen vore således att återkalla eller med andra ord afsätta generalkonsuln — en utväg som jag för min del dock icke skulle vilja tillstyrka. Af nu gällande konsulsstadga framgår nemligen att en sådan afsättningsåtgärd bör ifrågakomma allenast i det fall, då anledning till missnöje mot en konsul förefinnes eller han i öfrigt mistat Kongl. Maj:ts förtroende; åtminstone är detta, om icke bokstafven, så dock andan i vår nu gällande konsulsstadga. Dessutom har Generalkonsuln Tottie numera kommit till den framskridna ålder, att antagligt är, det hans återstående lefnad icke kommer att blifva alltför lång; och anser jag det därför ändamålsenligt och med de förenade Rikenas värdighet mest öfverensstämmande, att uppskjuta den ifrågasatta förändringen till dess platsen blir ledig.

Herr Key tycktes förutsätta att, om lästafgiften i London upphörde och generalkonsuln erhöle fast lön, detta skulle komma de trafikerande skeppen tillgodo; så är likväl icke förhållandet, utan komme i så fall lästafgifterna att tillfalla konsulsfonden, såvida icke en ny praxis skulle införas vid generalkonsulatet i London, hvilket vore stridande mot den nu gällande principen af likformighet. Kanske likväl att jag misstagit mig i min uppfattning om hvad Herr Key menat med sitt yttrande i fråga om detta ämne.

Herr Hedlund: Då jag yrkar på afslag af ifrågavarande punkt i Utskottets Utlåtande, så sker det dels på grund af de bindande skäl, som af H. Excellens Herr Statsministern för Utrikes ärendena blifvit anförda och dels af det principiella skälet, att dessa inkomster alltid böra, enligt mitt förmenande, bestämmas efter rörelsens storlek. Konsulns kansli måste

vara inrättadt derefter; det måste blifva större och dyrare allt efter som trafiken ökas, hvarjemte naturligtvis hans egna göromål växa i samma proportion. Härtill kommer att, då det är Norges sjöfart som lemnar det största bidraget till generalkonsulns i London aflöning, så skulle ju den Svenska Staten förlora på att hans aflöning bestämdes till ett fast belopp, med tillämpning af den mellan de förenade Rikena antagna fördelningsgrunden, så att Sverige komme att till denna fasta lön bidraga med $\frac{12}{17}$ -delar. Af dessa skäl yrkar jag afslag å Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr Hierta: Jag kan icke instämma med den siste värde talaren, att Generalkonsulns i London utgifter för konsulatets kansli skulle vara så betungande, att det skulle hindra Kongl. Maj:t att vidtaga någon åtgärd för att reducera denne tjänstemans löneinkomster till skäliga proportioner; för öfrigt står det ju i Stats-Utskottets Utlåtande endast att Utskottet hemställer att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla "att Kongl. Maj:t ville vidtaga åtgärd, att de inkomster, som genom lästafgiften tillflyta generalkonsuln i London må, i den mån de finnas för hans aflöning öfverflödiga, Konsulsfonden tillgodokomma". Stats-Utskottet vill ju således endast att Regeringen skall tillse, huruvida icke någon del af generalkonsulns nuvarande inkomster skulle kunna, i den mån de befinnas öfverflödiga, komma Konsulsfonden till godo. Jag har, och i likhet med mig säkert hela Kammaren, med tacksamhet emottagit Hans Excellens yttrande att Regeringen äfven inom denna gren af förvaltningen vill göra sparsamhetens grundsats gällande. En liten anmärkning ber jag likväl att få göra med afseende på ett par ord af Hans Excellens. Hans Excellens yttrade nemligen, att det aldrig kan komma i fråga att afskeda Generalkonsul Tottie. Jag ber att i detta hänseende få göra en jämförelse med hvad som sker med gamla militärer, hvilka Kongl. Maj:t låter vid pensionsåldern afgå mot pension, ehuru våra gamla generaler under fred väl skulle kunna tjena ända till sin dödsstund. Generalkonsul Tottie är en man om några och åttio år, som icke numera förmår sjelf sköta en tjänst af så utomordentlig omfattning. Det är nemligen väl bekant att den i många år hufvudsakligen besörjdes af hans äldste son som nu är död, och att numera en yngre son, förut etablerad i Stockholm, öfverflyttat till London för att öfvertaga befattningen, ehuru den gamle ännu ofta träffas på konsulatet. Jag menar därför icke att han genom någon våldsam åtgärd skall aflägsnas från sin befattning, utan det förefaller mig att det ganska väl kunde ske genom en fredlig öfverenskommelse. Jag vill för öfrigt visst icke neka, att han skött sin tjänst på ett tillfredsställande och aktningvärdt sätt, men så har han ock blifvit därför väl remunererad. Nu kan man emellertid med skäl säga om honom, som det hos Bellman hette om Movitz: "Han har nu tjent ut sin tid, arbetat och fått lof." Detta har jag, med all aktning för Generalkonsul Tottie, velat säga. Jag yrkar bifall till den förevarande punkten.

Hans Excellens Herr Grefve Wachtmeister: Jag ber att ännu få yttra några ord med afseende på generalkonsulatet i London och får i första rummet fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att göromålen under de sednare åren vuxit till den höjd, att generalkonsuln för deras be-

stridande måste vidkännas högst betydliga utgifter. Förutom vice-konsuln utgöres hans kansli af tvenne sekreterare och en tolk, hvartill dessutom kommer tillfälligt biträde af en advokat och en eller två skrivvare. Jag anser det som en skyldighet mot Generalkonsul Tottie, att här ingå i några närmare detaljer. Generalkonsuln är hvarje dag uppe i generalkonsulatet; han låter der för sig uppläsa de skrivelser, som skola expedieras och under-tecknar dem sjelf. Jag har i vinter mottagit tvenne skrivelser af hans egen hand. Vice-konsuln sköter de löpande göromålen och måste ofta uppträda inför de engelska domstolarne, der allt beror på den muntliga framställningen. Den förste sekreteraren var, så vidt jag minnes, under mitt vistande i London, aflönad med 1,000 Pund sterling och den andre med 600. För konsulatet betalades för några år sedan en hyra af 1,000 pd; nu är den sannolikt högre. Man kan af dessa siffror göra sig ett begrepp om hvilka kostnader generalkonsuln i London i och för sin tjenstebefattning måste vidkännas. Skulle en fast lön bestämmas för honom sjelf, borde detsamma ske äfven för hans biträden. Hvad beträffar att pensionera Generalkonsul Tottie, så har jag verkligen tänkt derpå, men dervid möter först den svårigheten, att han, ehuru försedd med ganska goda inkomster, icke är en *aflönad* konsul, och vidare tillstår jag, att, då en man kommit till så hög ålder, och ändock sköter sin tjenst, så förefaller det hårdt att entlediga honom. En generalkonsul kan icke med afseende på aflöning och pensionering jemföras med militäriska eller diplomatiska tjänstemän. Hans inkomster, särdeles då han icke uppbär fast lön, äro så egenartade, att de nästan antaga karakteren af en förvärfvad rätt. Af dessa skäl anser jag någon omreglering af generalkonsulns i London aflöning icke böra företagas, så länge Generalkonsul Tottie kvarstagnar, utan att dermed bör uppskjutas till efter hans afgang. Jag tillstyrker derföre afslag å denna punkt af Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Meijerberg: Jag får säga att jag anser att det vore en skam för Regeringen och Representationen att företaga några åtgärder mot en så förtjent man som Generalkonsul Tottie. För öfrigt får jag med anledning af de viktiga upplysningar, som af Hans Excellens Herr Utrikesstatsministern blifvit lemnade, utan vidare yrka afslag å denna punkt.

Herr Key: Jag skall icke blifva mångordig. Hans Excellens förmodade, att jag i mina beräkningar af Generalkonsul Totties löneförmåner icke gjort något afdrag för de inkomster af anlända Svenska och Norska fartyg i öfriga Storbritanniens hamnar, som komma der anställda konsuler till del. Detta har jag dock gjort. 1866 anlände till London fartyg om tillhopa 198,792 nyläster, och till uthamnarne till belopp af 516,197 nyläster. De förra å 21 öre gör 41,746: 32
 ¼ af inkomsten för de sednare 81,300: 87
 Godtgörelse från Handels- och Sjöfartsfonden 1,000 pd. å 18 rdr 18,000: —

Summa R:mt R:dr 141,047: 19

och vågar jag tro att denna beräkning skall befinnas riktig, med tillägg af den förhöjning i inkomster etc. sedan 1866 ytterligare ökad t lästetal medfört.

En annan talares anförande om våra generaler innebar, så vidt jag fattade det, icke annat än en vink och då vi veta att både generaler och landshöfdingar erhållit dylika, skulle icke äfven en generalkonsul kunna få en likadan påstötning? En annan talare har yttrat sig om Generalkonsul Totties stora utgifter för biträden och kontorshyra. I detta afseende får jag hänvisa till Kongl. Maj:ts Proposition, hvaraf synes att till kontorshyra och dylikt är för icke få af våra konsulter särskilda bestämda belopp anslagna. Måne det icke gick an att göra detsamma, hvad beträffar generalkonsulatet i London? Jag vill visst icke förorda eller tillstyrka några kraftåtgärder emot i öfrigt förtjenta tjenstemän, men då förhållandena äro så exceptionela som här, så anser jag att man icke får drifva konsiderationerna för långt, icke ens till förmån för dynastien Tottie. Jag yrkar fortfarande bifall till Utskottets Betänkande i denna punkt.

Herr Lithner: Ehuru jag icke är bevandrad i denna fråga. så anser jag mig dock böra göra en kort hemställan, och jag ville önska att någon Kammarens ledamot, som hade mer anseende och inflytande än jag, hade velat göra den i mitt ställe. Jag ville endast hemställa, huruvida icke Kammararen skulle anse sig värdigt, att efter de öppet afgifna förklaringar och upplysningar Hans Excellens Herr Utrikes-statsministern afgifvit, gå honom till mötes i denna punkt. Jag beder att här få enrinna om den situation, hvori vi befinna oss. Det är första gången, som Hans Excellens möter Kammararen, sedan den frejdade diplomat, som förr ledde våra utrikes affärer, ansett sig heldre böra lemna sin plats än foga sig i de önskningsar, som Riksdagen förra året uttalade. Det har ingen af de talare som här uppträdt kunnat annat än betyga Hans Excellens sin erkänsla för det sätt hvarpå han gått och förklarat sig villig att gå Kammarens önskningsar om besparingar till mötes. Vore då icke skäl att visa denna erkänsla annorlunda än i komplimenter? Förtroende kräver förtroende, och då Hans Excellens öppet och förtroendefullt gifvit tillkänna, att han har för afsigt, att, när omständigheterna det tillåta, göra hvarje besparing, som är med de förenade Rikenas sanna fördel öfverensstämmande, så tror jag, att Kammararen bör vara nöjd med denna Hans Excellens' försäkran. Jag yrkar därför afslag å den förevarande punkten. Hvad Herr Hierta yttrade om gamla generaler var väl icke så allvarligt menadt med syftning på närvarande fråga, som icke mer och egentligen för att begagna ett lyckligt tillfälle att få säga något om gamla generaler.

Herr Friherre *Gripenstedt* förklarade, att han instämde i sednare delen af Herr Lithners yttrande.

Herr Reutercrona: Jag är förekommen af Herr Lithner, hvarföre jag förenar mig i hans hemställan, att Kammararen måtte såsom ett förtroendevotum för Hans Excellens Herr Utrikes-statsministern utsluta den ifrågakvarande punkten från den bestämda skrifvelsen till Kongl. Maj:t.

Herr Hierta: Jag skulle måhända icke hafva ånyo begärt ordet, om icke Herr Lithners anförande och isynnerhet Herr Reutercronas, som sist yttrade sig, hade lagt en så ofantlig tyngd i vågskålen å den andra sidan.

Jag anhåller derföre att få fästa Kammarens uppmärksamhet och — om det må tillåtas mig — äfven Hans Excellens Herr Utrikes-statsministerns uppå, att Stats-Utskottets framställning derom, att "Kongl. Maj:t ville vidtaga åtgärd, att de inkomster, som genom lästafgiften tillflyta generalkonsuln i London, må, i den mån de finnas för hans aflöning öfverflödiga, konsulsfonden tillgodokomma", — icke på något sätt ovilkorligen ledderar Generalkonsul Tottie, emedan han der icke menas och det icke behöfver komma i fråga, att något sådant skall ske, om han icke går af med döden, före nästa riksdag.

Icke heller kan jag finna, att ett beslut i denna syftning bör anses förolämpande mot det tillmötesgående Hans Excellens Herr Utrikes-statsministern bevisat Kammaren och för hvilket Kammaren tvifvelsutan är tacksam. Jag tror, att den saken kan i och för sig vara giltig anledning till att, med fullkomligt instämmande i den känsla, som rättvisligen här gjort sig gällande för Herr Utrikes-ministerns person, likväl derjemte vidhålla hvad Stats-Utskottet här föreslagit angående en nedsättning af de öfverdrifvet höga inkomsterna för generalkonsuln i London, om man närmare vill genomläsa detta förslag.

Öfverläggningen förklarades vara slutad. Herr Talmannen framställde propositioner i enlighet med de under öfverläggningen gjorda yrkanden; hvarefter och då skiljaktiga meningar förnummos och votering fordrades, följande voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt uti momentet *b* i tredje punkten af dess Utlåtande N:o 34,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är ifrågavarande hemställan af Kammaren afslagen.

Omröstningen, som i vanlig ordning anställdes, utföll med 61 ja mot 111 nej; i följd hvaraf förevarande hemställan var af Kammaren afslagen.

Härefter godkändes den vid Utlåtandet fogade tabell, så vidt den öfverensstämde med Kammarens redan fattade beslut.

Ordet begärdes härefter af Herr Hierta: Jag har icke velat begära ordet vid första punkten af detta Betänkande, derföre att jag icke heller anser, att Riksdagen kunnat komma till annat resultat än Utskottet. Men då den ledamot, som här väckt motion i ämnet, Friherre Liljencrantz, i följd af sjukdom ej kan vara närvarande, i hvilket fall han utan tvifvel hade yttrat sig i saken, anhåller jag, icke på hans vägnar, utan af egen drift, få nämna — hvad som således icke får anses vara ett uttryck af hans mening, utan blott är ett resonnement af mig — att nemligen Stats-Utskottet icke synes mig hafva på ett fullt tillfredsställande sätt utlätit sig öfver hans motion, då Utskottet, öfverst på sidan 4 af Betänkandet, yttrar följande: "deremot har hvarken hvad som i Statsråds-protokollet finnes anfördt såsom skäl för bestämmande af ministerstatens anslag till

den af Kongl. Maj:t äskade summan eller de i förberörda motion åberopade motiver för nedsättning af samma anslag syntes Utskottet böra föranleda till frånträdande i öfrigt af de åsigter, som i afseende å dessa anslag vid föregående riksdag uttalades.“ Här af finner man, att Utskottet icke ansett på något sätt behöfligt att upptaga de motiver, som finnas anförda i motionen till stöd för den begärda nedsättningen. För min del vill jag blott fästa mig vid en af punkterna, eller den, som afser nedsättningen i ministeranslaget nu *genast* och före de närvarande innehafvarnes afgang.

Friherre Liljencrantz har i sin motion framställt såsom skäl därför frågan, hvarför icke vår diplomatiska representation kunde rimligen nöja sig med samma aflöning, som består de diplomatiska embetsmännen från andra magter, hvilka äro af samma rang som Sverige, eller till och med rikare. För egen del anser jag, att frågan inför det allmänna omdömet är af så betydlig vikt, att det varit skäl för Utskottet att ingå i någon pröfning deraf, antingen till godkännande eller till vederläggning; och jag tager mig friheten anmärka detta, som, efter mitt förmenande, utgör en brist i Utskottets Betänkande, efter som jag icke hade tillfälle att göra denna min uppfattning gällande inom Utskottet, då jag icke kunde deltaga i Utskottets öfverläggningar rörande detta ämne.

§ 11.

Förekom Stats-Utskottets Utlåtande N:o 35, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Fjerde Hufvudtitel.

Punkterna 1—3.

Utskottets hemställanden biföllos, hvar efter annan.

Punkten 4.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Emot Utskottets tillstyrkande af detta anslag har, såsom Kammaren finner af Betänkandet, jag anmält min reservation. Ifrågavarande anslag beviljades till utgående vid 1856—1858 årens riksdag och betraktades då såsom ett s. k. dyrtidstillägg. Samma anslag har sedermera blifvit för hvarje riksdag ånyo äskadt och hvarje riksdag åter beviljadt, oaktadt för hvarje gång allt flera röster inom Representationen höjt sig för att söka få det afskaffadt. Den fördel, som det svagast aflönade befälet vid indelta arméen hittills haft af detta anslag, hvars behöflighet för dem under denna eller annan form jag icke vill förneka, synes Regeringen dock hafva bort kunna under så många år se på annat sätt tillgodo och sålunda gå en del af Representationens önsknings tillmötes. Med god vilja lära utvägar dertill icke varit svåra att finna. Genom indragning vid innehafvarens afgang af dem tillslagna boställen, genom att derefter utarrendera dem i ett något så när rimligt förhållande till deras verkliga värde, och genom en rättvis fördelning slutligen af dessa sålunda ökade tillgångar kunde man tvifvelsutän redan, likasom man efter mitt förmenande kan och bör för eller sednare, komma derhän, att samma

och tillräcklig aflöning bereddes alla militära tjänstemän af samma grad, utan att vidare göra dessa årliga extra tillskott behöfliga.

Allvarliga bemödanden i sådan riktning blifva allt mera trängande. Andra förhållanden hafva nu inträdt. Hvarje enskild medborgare måste för att undgå skuldsättning och behof göra inknappningar och besparingar. Statens ställning är densamma. Önskningarne i landet äro ock allmänna derom, att indragning borde ega rum i de öfverhufvud ganska högt tilltagna lönerna för Statens embets- och tjänstemän. Då emellertid dessa löner blifvit uppförda å ordinarie stat och tjänstemännen tillförsäkrade för deras lifstid, lärer någon sådan åtgärd för närvarande icke kunna sättas i fråga. Helt annat är deremot förhållandet med nu förevarande anslag, hvilket skall särskilt beviljas vid hvarje riksdag. Här synes vara tillfälle att göra en för Statsverket väl behöflig indragning. Vid frågans behandling i Stats-Utskottet hördes visserligen en del röster försvara anslaget fortgående, men å andra sidan höjde sig flera för att det borde indragas. Och då i sjelfva anslaget beskaffenhet för ett sådant beslut intet hinder möter; då den finansiella ställningen är alltför allvarsam för att medgifva en utgift, som, efter hvad jag här ofvan antydt, bör kunna undvikas särskildt vid detta tillfälle, då det varit ganska svårt för Stats-Utskottet att jemka staten ihop; och då slutligen en icke ringa summa här är i fråga — af icke mindre än 100,000 R:dr — får jag, af dessa grunder och i enlighet med reservationen, yrka afslag å denna punkt.

Herr Ola Bosson Olsson: På sätt den föregående talaren nyss omnämnt, beviljade vid 1856—1858 årens riksdag Rikets Ständer ifrågavarande så kallade dyrtidsförhöjning till understöd för de svagast aflönade af arméens underbefäl och subalternofficerare. En dylik åtgärd från Statens sida kunde vara billig den tiden, när i betraktande tages, dels att Statsverket då hade godt om penningar, och dels äfven att lefnadsförmödenheterna vore dyrare då än nu, hvarpå såsom exempel kan anföras, att spannmålen var uppe ända till 24—30 R:dr per tunna. Men Statsverkets ställning har, dess värre, sedan dess väsendtligen förändrats, och det under gynnsammare tidsomständigheter meddelade anslaget fortgående kan derföre icke undgå att numera vara ganska betungade för budgeten. Andra missförhållanden i afseende å detta anslag skulle äfven kunna framvisas.

Inom Representationen har ock under en temligen lång följd af år — jag tror ända från omkring 15 år tillbaka — vid hvarje riksdag yrkanden framställt om anslaget indragning för Statens räkning. Detta har emellertid icke skett; och oakadt rätt allvarsamma påstötningar i sådan syftning egt rum, isynnerhet inom Bondeståndet och sedermera här i Andra Kammaren, står saken ännu på samma punkt. För mig vill det synas, som skulle Regeringen ej ämna att göra allvar af den så länge väntade regleringen af lönerna vid indelta arméen, förr än Riksdagen drager in hela anslaget.

Inom Arméförvaltningen har jag tagit reda på, till hvilka belopp en del boställen, som blifvit för innehafvarnes räkning bortarrenderade och hvilkas arrendesumma jag känner, blifvit uppskattade. Jag har dervid funnit, bland annat, att öfverstelöjtnantsbostället Wemnerlöf, uppskattadt till 951 R:dr 50 öre, lemnar i årligt arrende mellan 3 och 4,000 R:dr;

att öfverstelöjtnantsbostället Johnshult, uppskattadt till 2,097 R:dr, gifver i arrende 6,000 R:dr; att ryttmästarebostället Sandby kungsgård, uppskattadt till endast 1,908 R:dr, är utarrenderadt för 3,500 R:dr; att fanjunkarebostället Gislöf, uppskattadt till 378 R:dr, gifver i arrende 3,000 R:dr; samt slutligen att sergeantsboställena Stoby, Skabo och Bodarp, uppskattade till respektive 285 R:dr, 208 R:dr 50 öre och 115 R:dr 50 öre, gifva i arrende, det första 1,200 R:dr, det andra likaledes 1,200 R:dr samt det tredje 500 R:dr. Jag skulle kunna nämna ännu flera, vid hvilka förhållandet eller rättare sagdt missförhållandet mellan det antagna uppskattningsvärdet och arrendebeloppet är ungefär enahanda; men jag vill icke trötta Kammaren med uppräknandet. Häraf synes emellertid, att de officerare och underofficerare, hvilka äro så lyckliga att ega boställen sig tilldelade, hafva 3-4 gånger så höga löneinkomster som andra deras vederlikar inom arméen på samma grad och med samma tjenstgöringsskyldighet. Ett dylikt sakernas skick finner jag vara i högsta måtto obilligt, och jag föreställer mig, att förhållandet borde en gång regleras så, att *samma* tjänst komme att betinga *samma* lön, icke på papperet blott, utan i verkligheten. Föga utsigt att vinna detta mål torde dock förefinnas, så länge en del tjänstemän huggas med boställen och en annan del icke, samt boställena icke uppskattas till ett värde, som någorlunda motsvaras af det belopp, hvartill de kunna bortarrenderas, eller af den inkomst, som innehafvaren deraf kan erhålla, om det af honom brukas. Jag medgifver visserligen, att det måhända skulle för somliga kännas hårdt, om Riksdagen indroge anslaget, men då, såsom jag förut antydt, jag icke känner något annat medel att förmå Regeringen att vidtaga den åtgärd, som Riksdagen så länge påyrkat och hvares befogenhet jag äfven tror mig hafva ådagalagt, får jag, för min del, yrka afslag å hvad Stats-Utskottet här tillstyrkt.

Herr A. von Proschwitz: Jag vill härmed bemöta några gjorda framställningar emot anslagets fortfarande utgående. Motionären Herr Jöns Pehrsson har motiverat sitt afslag med, "att så länge detta anslag kvarstår blir aldrig rättvist fördelad lönen för arméens befäl", men just detta anslag användes för att utjemna orättvisan uti arméens aflöning. Enligt 1833 års lönebref är fastställd en lönestat, enligt hvilken underofficerarne hafva 180 R:dr, underlöjtnanter 300, löjtnanter 450 à 525 och andre kaptener 750 R:dr, hvilka löner hufvudsakligen utgå af regementena tilldelade boställen. Vid vissa regementen har boställsafkastningen ökats så, att löntagare få 80 à 100 procent, men vid andra regementen har icke eller endast i ringa grad boställsafkastningen ökats och befålet vid dessa regementen således fått lägre löner. Detta anslag är nu användt att utjemna dessa missförhållanden.

Hvad invändningen om de goda boställena beträffar, så tilldelas icke boställshafvare af detta anslag någon andel.

En talare har kallat detta anslag ett dyrtidstillägg. Så är det icke, utan det är ett anslag för åstadkommande af rättvisa uti lönefördelningen i de lägre graderna. Slutligen vill jag tillägga, att jag aldrig haft någon utdelning af detta anslag, emedan vid det regemente, vid hvilket jag tjenar, boställsafkastningen varit god och det endast tillfaller de lägre graderna.

Herr Rosenberg: Till en början får jag tillkännagifva, att jag förenar mig med dem, som å nu föredragna punkten yrka afslag. Detta är visserligen obehagligt, då man känner, hvilka yrkandet gäller, och då man derjemte icke kan uudgå att hysa den öfvertygelsen, att, om detsamma skulle blifva Riksdagens beslut, dessa personer i början åtminstone skulle tillskyndas en för dem ganska kännbar minskning i sina påräknade inkomster. Men detta oaktadt måste jag ändå begära proposition på afslag, emedan jag är förvissad, att utvägar kunna vidtagas, ledande derhän att nödig förbättring i lönerna kan beredas, utan att det här äskade anslaget behöfver dertill användas. Jag är förvissad derom, emedan jag vet, att indelningsverket har jordegendom af så högt värde, att, om denna förvaltades ändamålsenligt, den skulle lemna full tillgång till ordentliga löner, icke blott åt dem, som nu hafva boställen, utan jemväl för de öfriga, och att lönerna skulle kunna blifva lika för tjänster i samma lönegrad. En föregående talare har redan påpekat, hurudant förhållandet för närvarande är med militieiboställena. Han har visat, att dessa boställen, utarrenderade på innehafvarnes tjänstetid, gifva dessa i årlig behållning 5, 7, ja, kanske på sina ställen ända till 10 gånger det uppskattade värdet. Blevde dessa boställen utarrenderade på viss tid, så gifve de ändå högre afkastning.

Nu tillgår det sålunda, att till lön åt indelningshafvaren beräknas det nuvarande uppskattningsvärdet af bostället, hvarefter lönefyllnad betalas kontant. Vill man deremot indraga och på viss tid utarrendera boställen i den mån de blifva lediga, så skulle redan i den närmaste framtiden kunna erhållas betydliga medel till lönetillägg för det med boställen ej försedda befälet, som kan vara deraf i behof. Det synes mig vara alldeles tydligt, att, om förvaltningen af dessa boställen ordnades på sådant sätt, och isynnerhet om de utarrenderades för någon längre tidrymd af t. ex. 20 år, de skulle lemna icke blott den behållning, som nu af dem utgår till vissa boställshafvare, utan troligen vida mera, så att det, hvarmed nu en sergeant aflönas, kunde räcka till för fyra eller fem sådana. Det kan icke vara rätt att så hushålla med de tillgångar man har, under det att de militära tjänstemän af lägre grader, som icke ega boställen, måste af Staten förses med särskildt understöd, emedan de eljest komme i trångmål. Jag vill ingalunda neka, att deras löner äro små, tvärtom; men jag påstår, att de icke behöfva vara så ringa och förbättras genom att betunga statsverket med ett stort årligt extra anslag, som under nuvarande förhållanden bättre erfordras på annat håll — ty indelningsverket, rätt skött, har dertill tvifvelsutän fullt tillräckliga tillgångar.

Representationen har ock under flera riksdagar ventilerat frågan, huru en ändamålsenlig reglering af armébefälets löner skulle kunna åstadkommas. Jag erinrar mig, att i början af min riksdagsmannatid förslag väcktes af Regeringen, att boställena skulle undergå en ny och noggrann uppskattning, på det att officiell visshet kunde vinnas om deras verkliga värde, innan de utarrenderas; men förslaget förföll, då man icke ville bevilja medel för ändamålet, emedan man ansåg utarrenderingen detta förutan kunna gå för sig och äfven jag delar denna åsigt. Sedermera har frågan varit stående, och anslaget riksdag efter riksdag beviljadt; och jag ser icke, att i det förslag, som vid denna riksdag blifvit framlagdt, till reglering af för-

svarsväsendet, något synnerligt afseende fästats vid Representationens önskan i detta fall. Jag tror dock, att dessa båda saker icke stå i en så nära gemenskap med hvarandra, att ju icke boställsfrågan kan ordnas utan sammanhang med bevärningsfrågan och oberoende af den utgång, som förslaget till försvarsverkets ordnande må erhålla. Ty vare sig att Riksdagen godkänner eller icke godkänner Kongl. Maj:ts derom aflåtna nådiga Proposition, kan sådant icke utöfva någon egentlig inverkan på denna fråga. I alla afseenden måste arméen hafva befäl och befälet måste hafva löner, och dertill äro boställena i hvad fall som helst en fullt disponibel tillgång.

Min tanke är således den, att, om ifrågavarande boställen, i mån af blifvande ledighet, indragas och utarrenderas på någon längre tid, de skola gifva sådana inkomster, att man icke behöfver riksdag efter riksdag diskutera, om dessa 100,000 R:dr böra anslås eller ej. Af sådan anledning och på det att åtgärder ju förr desto heldre må vidtagas att bereda lindring åt det nu nära nog lönlösa befäl, som saknar boställen, yrkar jag afslag å punkten. Kanske kunde detta i någon mån bereda framgång åt boställsfrågan.

Herr Statsrådet Abelin: Då jag vid förra riksdagen yttrade mig i denna fråga, upplyste jag, hurusom detta anslag kommer allenast de svagast aflönade grader vid de i afseende å lönetillgångarne mest vanlottade regementen till godo. Jag upplyste vidare, att om detta anslag indroges, skulle en del officerare komma att i årlig lön uppbära endast 290 R:dr och åtskillige underofficerare blott 180 R:dr. Jag ansåg derföre, att billigheten fordrade, att detta anslag fortfarande utginge, och jag anser äfven nu att billigheten talar derför.

Jag anser ock, att en indragning af detta anslag så mycket mindre bör ifrågakomma nu, då i det förslag till landförsvarets ordnande, som på nådig befallning blifvit af mig utarbetadt och hvilket förslag såsom varande i sin helhet Kammarrens ledamöter till kännedom meddeladt, icke borde vara till någon dess väsentligare del obekant, förekommer ett fullständigt förslag till löneroglering för indelta arméen. Detta lönerogleringsförslag afser indragning till Statsverket af alla till arméens aflöning nu anslagna indelta räntor, kronotionden, arrenden m. m., boställenas utarrendering på 20 år samt lönernas utgående i kontant och jemnande till lika belopp inom hvarje grad af de olika vapnen öfver hela arméen; med ett ord: att afhjelpa alla de olägenheter, som vidlåda det nuvarande aflöningsättet.

Under sådana förhållanden torde det vara öfverflödigt att anföra de ytterligare skäl, som tala för anslagets bibehållande, intilldess nämnda förslag blifvit pröfvadt, hvarför jag inskränker mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Jöns Olsson i Nordanå: Då Stats-Utskottet grundat sitt tillstyrkande af anslagets fortfarande utgående endast derpå, att Kongl. Maj:tt förklarar anslaget fortfarande vara behöfligt, utan att Utskottet ingått i någon pröfning af huruvida så kan vara förhållandet eller icke, så yrkar jag afslag å Utskottets förslag. Ty skola vi vänta, till dess Regeringen

förklarar anslaget ej vidare vara behöfligt, då få vi säkerligen vänta ganska länge.

Jag yrkar därför afslag å Stats-Utskottets Utlåtande och bifall till motionen.

Herr Björck: Det bör ej för någon synas förunderligt, att man önskar draga in detta anslag. Det är nemligen nu många år sedan man började sätta sådant i fråga och på samma gång uttalade sin önskan om en förändring i sättet för aflönandet af arméens befäl.

Till en början lyssnade Regeringen ej härtill. Sedermera sökte man undflykter och började framkomma med anspråk på anslag för uppmätning af de till arméens befäl anslagna boställen. Slutligen och då man såg, att man icke på denna väg kunde komma saken att bortdö, så började man inse, hvilken väg man i denna fråga borde gå, och Regeringen synes nu också hafva beträdd den rätta vägen.

Men om man nu ock kan lägga Regeringen till last vissa försummelser i denna sak och deraf skulle kunna anse sig ega skäl att indraga anslaget, så tror jag likväl att man här vid lag äfven bör taga i betraktande, att frågan också gäller enskilda personers rätt, som genom en dylik indragning skulle förnärmast.

Det är visserligen sannt, att man skulle kunna säga, att de till befälens aflöning anslagna boställen äfven under närvarande förhållanden borde vara för ändamålet tillräckliga, och jag ber att i detta hänseende få erinra, hurusom vi för icke många dagar sedan af en Kongl. Proposition erforo, att ett boställe var utarrenderadt för en så ringa penning, att endast en mindre del af utmarken ansågs i arrende böra gifva dubbelt mera än hela arrendet för bostället. Då nu emellertid ett förslag till förändradt aflöningsätt för arméens befäl blifvit utarbetadt i öfverensstämmelse med de åsichter föregående Riksdagar i ämnet uttalat, och detta förslag så att säga redan ligger på Riksdagens bord, anser jag att man nu ej bör indraga anslaget. De löntagare, som skulle drabbas af en sådan indragning, rå ju ej för det dröjsmål, som med sakens ordnande egt rum.

I öfrigt skulle det varit önskligt, att de talare, som nu här yttrat sig för anslagets indragande, varit med vid 1856 års riksdag, då detsamma beviljades, och då sökt förekomma sådant. Både vid 1856 och 1860 årens riksdagar motsatte jag mig anslagets beviljande, men jag misslyckades, och jag erkänner, att jag sedermera ej gjort några vidare försök i den vägen, ty jag har insett, att det ej skäligen kunde borttagas annorledes än i förening med en reglering af sjelfva aflöningsättet för arméens befäl.

Jag tillåter mig vidare upplysa, att Regeringen, sedan den till 1856 års riksdag framlagt en ny, från 1833 års normalstat afvikande stat för arméens aflöning, för tillämpning af denna nya stat begärde ett anslag af 250,000 R:dr. Denna, om jag så må kalla den, interimnormalstat har sedermera blifvit följd och de särskilda regementena hafva i enlighet med denna stats bestämmelser åtnjutit olika andelar i det anslag af 100,000 R:dr, som Riksdagen, sannolikt med afseende å samma normalstat, beviljade. I denna stund lära också lönerna vid samtliga regementen utgå med fulla beloppet enligt 1856 års stat på en half procent när. Man ser sålunda,

att det af Riksdagen beviljade beloppet, 100,000 R:dr, småningom blifvit i det närmaste fullt tillräckligt för det ändamål, hvartill Kongl. Maj:t äskade 250,000 R:dr. Detta visar att arrendeafgifterna för de till arméens befäl anslagna boställen numera i betydligt större mån förslå till detta ändamål, än förhållandet var för tolf år sedan.

Men som jag redan nämnt, tror jag, att man ej nu, då frågan om en reorganisation af sättet för aflöningen af indelta arméens befäl fortskridit så långt, som nu är händelsen, bör indraga detta anslag, och att sådant ej kan ske, utan att Riksdagen gör sig skyldig till en inkonsequens, hvarför jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Ola Nilsson: Då fråga här blifvit väckt om, huruvida icke åtskilliga af arméens befäl, som sitta med boställen, skulle kunna af de inkomster, de draga af dessa boställen, lemna ifrån sig en del, och att man på detta sätt skulle kunna erhålla tillräckliga medel för aflöningen af arméens befäl, utan att det för detta ändamål nu utgående anslag vidare skulle erfordras, ber jag att i fråga härom få lemna några upplysningar.

I min hemort finnas två sergeantboställen som, ehuru de äro utarrenderade allenast för de nuvarande innehafvarnes tjenstetid, likväl i arrende inbringa, det ena 2,600 R:dr om året, samt det andra något mera, och i samma by, som jag är bosatt, finnes ett ryttmästareboställe, hvilket lemnade dess innehafvare nära 6,000 R:dr i årlig inkomst, oaktadt tvenne från samma boställe afsöndrade lägenheter blifvit utarrenderade med stor byggnadsskyldighet.

Under sådana förhållanden och på de öfriga skäl, som redan blifvit anförda af de talare, hvilka yrkat afslag å Utskottets Utlåtande i denna punkt och bifall till motionen, biträder äfven jag detta yrkande.

Herr Anders Jonsson: På de skäl, som blifvit anförda af de föregående talare, hvilka yrkat afslag å Utskottets Betänkande i denna punkt och bifall till Herr Jöns Pehrssons motion, biträder jag samma yrkande.

Herr Hedlund: Ifrågavarande år från år, under lång tid utgående anslag har, särdeles genom sättet för dess disposition till utjemnande af lönernas ojämnhet, erhållit karakteren af ett ordinarie anslag. De tjenstemän, som blifvit vana att uppbära dessa lönetillägg och som i icke ringa mån ordnat sina lefnadsförhållanden derefter, skulle genom förlusten deraf drabbas af bekymmer, som ovilkorligt måste inverka på deras sinnesstämning gent emot den nya Riksdagens Andra Kammare. När denna på detta vis skulle ådraga sig hundratal af mer eller mindre bittra veder-sakare, och när dessa hundratal tillhöra ungdomen af Svenska arméens officerare, så vill jag för min ringa del icke bidra till att framkalla sådana känslor. Varmt behjertande behofvet af sparsamhet och förmenande att på ingen annan gren af förvaltningen sparsamheten bör göra sig mer gällande än på den Fjerde Hufvudtiteln, anser jag likväl att det icke är vid *detta* moment, som denna princip bör tillämpas.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets Betänkande.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Jag önskar blott att få fästa uppmärksamheten vid en omständighet, som synes mig vara af beskaffenhet att höra bestämma Kammarens beslut i denna fråga.

Sedan Riksdagen 1867 beslutit att till Kongl. Maj:t ingå med en skrifvelse i fråga om landtförsvarets ordnande och deri uttryckt den önskan att de till arméén anslagna boställen måtte till Statsverket indragas, har denna önskan i det förslag till landtförsvarets reorganisation, som Herr Krigsministern utarbetat, rönt det tillmötesgående att i detta förslag blifvit tillstyrkt indragning af icke allenast dessa boställen utan äfven de till arméén anslagna indelta räntor. Det är visserligen sannt, att detta förslag ännu icke i alla delar blifvit af Kongl. Maj:t slutligen pröfvadt, men det har dock till sina hufvudgrunder vunnit Kongl. Maj:ts godkännande, och jag tror mig kunna säga att allenast rent finansiella skäl varit orsaken till att förslaget, i hvad det angår aflöningar af indelta armééns befäl, ej redan vid denna riksdag blifvit för Representationen framlagdt. Genomförandet af denna del af förslaget skulle nemligen medföra nödvändigheten af ersättningsars lemnande för mistning af fardagsår m. m., hvilket allt skulle kräfva en icke obetydlig utgift.

Under sådana förhållanden och då frågan om en förändrad aflöning för armééns befäl, på sätt en föregående talare yttrat, så att säga redan hvilar på Riksdagens bord, hemställer jag om det kan vara skäl att nu indraga detta anslag och derigenom minska lönerna för de sämst aflönade bland detta befäl. Jag tror det för min del icke och anhåller därför att Kammaren måtte bifalla Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Jöns Pehrsson: Det är ganska sannt att de personer, som få uppbära detta anslag, kunna vara i behof af den lönetillökning, de derigenom erhålla. Men då jag i min motion vidrört detta anslag, så har orsaken dertill varit den, att det icke blir något allvar med frågan om en ny reglering af befålets löner, så länge detta anslag utgår.

Tänker man för öfrigt på huru det nu ser ut i landet och huru det såg ut 1856, så tror jag man skall finna att det nu står mycket sämre till för landets medborgare, än för de tjenstemän, som åtnjuta detta anslag.

En annan sak, som man ej heller bör förglömma, är den att dessa tjenstemän icke äro upptagne af sin tjänst mer än två eller tre månader af året. Under den öfriga tiden kunna de, om de vilja, göra något annat än gå i granna uniformer. För öfrigt ha de ganska goda förtjenster såsom bränvinskontrollörer m. m. dylikt. Jag anser därför, att anslaget bör indragas, så mycket hellre som i alla fall Statens tillgångar ej förslå till behofven. Dessa tjenstemän kunna ju också påyrka en rättvisare fördelning af de inkomster boställena lemna. Jag yrkar därför afslag å Utskottets Utlåtande och bifall till min motion.

Herr John Ericsson: Jag behöfver ej yttra många ord om sjelfva frågans beskaffenhet. Jag vill endast påminna derom, att det ej äro de bland indelta armééns befäl, som sitta med stora boställen, hvilka uppbära detta anslag, utan att medlen gå allenast till dem, som *icke hafva boställen* och att, om detta anslag skulle indragas, en underlöjtnant vid

något af de mindre lyckligt lottade regementena, t. ex. icke skulle komma att i behållen lön uppbära mer än 250 à 260 R:dr.

Frågan står nu på den ståndpunkt att man ifrågasätter, huruvida Regeringen i denna sak gjort hvad den bort göra, och det torde sålunda vara behöfligt att se till hvad Regeringen, angående saken i fråga, gjort eller icke gjort.

Vid 1856 års riksdag begärde Regeringen 250,000 R:dr för tillämpning af den nya aflöningsstaten för indelta arméens befäl, men Riksdagen beviljade endast som extra anslag 100,000 R:dr för detta ändamål, med begäran att Kongl. Maj:t ville låta utreda i hvad mån indelta arméens tillgångar voro tillräckliga om de jemnare fördelades. Regeringen har sedan två gånger begärt medel för att verkställa en uppskattning af arméens boställen och de tillgångar, som dessa kunde lemna till befälets aflöning. En gång begärde Regeringen till en början 100,000 R:dr för detta ändamål och denna framställning beledsagades af en beräkning af Chefen för Landtmäteriet, som visade att kostnaderna för en dylik uppskattning skulle uppgå till 350,000 R:dr. En annan gång begärde Regeringen 50,000 R:dr för samma ändamål. Riksdagen afslog båda gångerna de begärda anslagen, men beviljade att nu ifrågavarande anslag, 100,000 R:dr, fortfarande finge utgå, under förutsättning att Regeringen skulle uppfylla sitt förut gifna löfte att inkomma med förslag till reglering af befälets aflöning.

I det förslag till arméens organisation, som Regeringen vid 1865 års riksdag framlade, ingick äfven frågan om löneförhållandena, och detta ämne har äfven ingått i det yttrande om landtförsvarets organisation, som herr Krigsministern afgifvit till Statsråds-protokollet den 31 December 1868.

Men, mina Herrar, då nu Riksdagen beviljade detta extra anslag och fäste såsom vilkor dervid, att Regeringen skulle inkomma med förslag till reglering af arméens löner, så om Regeringen äfven haft *något* skäl att för fullgörande häraf, begära anslag af Representationen, så har dock för visso $\frac{9}{10}$ delar af dessa skäl varit svepskäl. Det är icke heller nödigt att inskjuta frågan om reglering af indelta befälets aflöning såsom en del i planen för arméens organisation. Denna fråga behöfver icke höra till sjelfva organisationsplanen och en åsyftad lönereglering kan äfven numera, efter min tanke, uppgöras utan några särskilda synnerliga kostnader då, genom den nuvarande chefens för landtförsvaret nitiska bemödanden, rätt fullständiga uppgifter om värdet af arméens boställen föreligga. De flesta talare, som yttrat sig för afslag å Kongl. Maj:ts Proposition, synas haft till syfte att tillfoga Regeringen ett nederlag genom anslaget vägrande, och sålunda framtvinga ett löneregleringsförslag, som Regeringen icke hittills förmåtts framlägga annat än antingen i sällskap med stora förespeglade kostnader, eller instuckat i mer eller mindre oantagliga armé-organisationsplaner — och så till vida står jag fullkomligt på dessa talares ståndpunkt.

Men, mina Herrar, genom att nu indraga anslaget i fråga, skulle de sämst aflönade af det lägre befälet blifva oskyldiga offer för en strid mellan Regering och Representation, och detta vore bra obilligt mot dessa tjänstemän, som förut sannerligen icke njuta af något öfverflöd och jag tror derjemte åtgärden vara onödig, ty — nog har Representationen magt

att göra sina önskingar gällande utan att behöfva sätta oskyldiga underordnade tjänstemän i mellanhand.

Lika lifligt som jag önskar att Regeringen skulle skiljt frågan om en reglering af arméens löneförhållanden från frågan om landtforsvarets organisation, och säkert är att om jag vetat att Regeringen icke skulle komma att till denna riksdag framlägga ett förslag till reglering af dessa löneförhållanden, så skulle ett sådant förslag hafva framkommit i form af enskild motion — lika lifligt ber jag Kammaren att icke afslå anslaget, och hoppas jag på samma gång att Regeringen skall till nästa riksdag framkomma med sitt så länge väntade förslag i frågan. Jag röstar för bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Wigardt: Jag medgifver gerna, att de personer, som komma i åtnjutande af detta anslag, kunna vara i behof deraf. Men jag tror ej, att vi så i alla punkter få undanskjuta Herr Jöns Pehrssons motion. Jag tror att vi böra akta på den i denna punkt, om ej alla tillfällen att göra besparingar skola gå oss ur händerna.

Detta anslag är ju gifvet på behaglig tid, och medel för aflönandet af arméens befäl skulle väl finnas på annat håll, i den händelse anslaget indrages. Dessutom kan det väl ej dröja så länge innan förslaget om en ny reglering af befälets löner kommer att gå igenom.

Jag yrkar därför afslag å Utlåtandet och bifall till Herr Jöns Pehrssons motion.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Vid alla riksdagarne efter representationsförändringen har nu denna fråga varit å bane i denna Kammaré. Iugen gång har jag hört någon bestrida att icke detta anslag kommer allenast de svagast aflönade bland arméns befäl tillgodo. Detta befäl bor midt ibland oss och vi borde nästan bäst veta, att de minst aflönade bland detsamma väl behöfva detta bidrag.

Och hvarför vill man då indraga detta anslag? Jo, för att framtvinga en reglering af löneförhållandena. Man tror att genomgripande förändringar kunna verkställas på en dag, och man vill framtvinga sådana hastigare, än det är möjligt att kunna åstadkomma dem, och för att nu göra detta, så vill man indraga ett anslag, hvars fortfarande utgående billigheten fordrar. Jag kan ej fatta annat än att en dylik åtgärd skulle vara både obillig och oklok. Jag tror nemligen att vi böra sträfva efter att erhålla en folk-här, der befäl och manskap äro innerligt förenade med hvarandra. Kan det då vara klokt att Representationen ingjuter missnöje bland detta befäl genom att vägra detsamma de tillskott i dess löner, som det behöfver för att kunna draga sig fram?

En indragning af anslaget skulle hafva till följd att alla nu bestående löneförhållanden upplöstes, intill dess den nya regleringen af lönerna kunde blifva genomförd, och detta utan något ändamål. Ty hvad som skulle framkallas genom anslagets indragning, det måste i alla fall komma att af Regeringen framläggas för nästa Riksdag. Här har en talare sagt att en reglering af löneförhållandena skulle kunna ega rum på sidan om och utan sammanhang med den ifrågasatta reorganisationen af vårt landtforsvar.

Jag

Jag kan ej se huru sådant skulle vara möjligt, då en dylik reorganisation fordrar en förändring i befälets placering. Det kan väl vara möjligt att skilja dessa saker åt i fråga om besluts fattande deri, men nog torde det vara skäl att göra upp förslagen till dessa förhållandens ordnande i ett sammanhang.

Jag slutar med att tillstyrka bifall till Utskottets Utlåtande, under erinran att vi just äro på väg att vinna detta ändamål, som man här velat genom anslagets indragning uppnå, och att för den skull en sådan åtgärd skulle vara ändamålslös.

Herr Meijerberg: Det förefaller mig, som det icke skulle vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande att nu indraga eller förminska detta anslag, som under en tid af 12 år varit anvisadt till förbättrande af en del officerares och underofficerares aflöningsvilkor. Man säger visserligen, att detta var ett tillfälligt anslag i och för den dyra tiden då detsamma beviljades, ett dyrtidstillägg; men jag hemställer, huruvida det icke förr kan vara skäl att vända sig mot andra dylika, som ännu kvarstå, än mot detta, som jag anser att man i sista rummet bör angripa, då det sannolikt af alla dessa var det mest behöfliga. Äfven synes det som man, genom vägran af detta anslag, skulle vilja liksom framtvinga en arméorganisation, men detta synes mig vara ett alldeles obehöfligt sätt att gå till väga, då arméorganisationen står på dagordningen och blott väntar ett ord af Riksdagen för att genomföras. Dessutom vore detta ett dåligt medel att befrämja en god sak. Vidare har man såsom skäl för afslag anfört, att arméens tjänstemannapersonal endast en kortare tid af året äro i tjänstgöring och icke som andra tjänstemän året om äro bundne vid sina befattningar. Denna anmärkning må väl ega sin giltighet för en del af dem, men icke för alla: icke heller är det deras fel att tjänstgöringen icke eger större omfattning än som nu finnes bestämd och således står det alldeles icke i deras magt att afhjelpa detta förhållande. Jag är icke någon vän af höga löner och ännu mindre af omätligt höga, men de nu ifrågasvarande tjänstemännen hafva deremot ganska små aflöningar, och då det för dem säkerligen skulle vara ett ganska hårdt och kännbart slag att gå i mistning af denna lilla tillökning i den förut otillräckliga aflöningen vill jag för min del bifalla Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Ridderstad: Under de många år denna fråga vid hvarje riksdag återkommit har man fått fullkomligt utredt att denna förhöjning är af behovet påkallad, då ingen väl lärer bestrida att de tjänstemän, hvarom här är fråga, äro de sämst aflönade bland alla Statens tjenare, och att de som befinna sig i de lägsta lönegraderna ovilkorligen behöfva denna förhöjning för att kunna existera. Jag tror således icke att anslagssumman bör betraktas blott och bart såsom ett dyrtidstillägg, men om äfven så vore, så fortfar den dyra tiden ännu, och jag frågar Eder, I Herrar Landtbrukare, när steg väl spanmålen till så höga pris i allmänhet, som i år? Enligt min tanke var det insigten om den oafvisliga nödvändigheten af en förhöjning i aflöningen för en del af arméens embetsmannapersonal, som framkallade det första beslutet om beviljande af detta anslag, som jemväl

bör kvarstå till dess en allmän reglering af aflöningarne för militär-staten kan ifrågakomma. Man får dock kanske icke så mycket förundra sig deröfver, att en motsatt åsigt här söker göra sig gällande, då nu under tiden, som detta anslag utgått, tanken på en fullständig reorganisation af hela vårt försvarsväsende uppstått; men, sedan man insett nödvändigheten häraf, bör man ock företaga arméorganisationen och lönereruleringsfrågan på en gång till genomförande. För min del tror jag dock skäl härför förefinnas och att vi böra afvakta det härför gynmande ögonblicket, hvilket icke bör vara långt aflägsset, hvadan jag ock anhåller om bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt föreslagit.

Herr Bjerkander: Ehuru jag på förhand ganska väl vet att det till intet tjänar att söka motsätta sig beviljandet af detta anslag, vill jag ändock uttala min åsigt i detta ämne. Jag har vid föregående riksdagar sökt motverka bifall till detta anslag, utan att detta lyckats. Vid denna riksdag har jag icke ansett det löna mödan att inom Utskottet reservera mig mot denna punkt; men till följd häraf vill jag dock tillkännagifva att, för den händelse denna diskussion föranleder till votering, jag kommer att lägga ett nej i voteringsurnan.

Vore förhållandet sådant, att, till afhjelpande af det lägre befålets löner, icke andra tillgångar finnes än dessa hundra tusen riksdaler, då skulle det aldrig falla mig in att motsätta mig detta anslag; men då regementena hafva så stora tillgångar att disponera, bland annat i de öfverskottsmedel som uppkomma af arrendena för de utarrenderade löningsboställena, hvilka för närvarande utdelas på alla grader med lika procent, -- ett förhållande som gör, att de högre officerarne tjena för orimligt höga löner, anser jag att detta anslag är alldeles obehöfligt. Om de vid regementena samlade öfverskottsmedlen fördelades endast på de lägre graderna, skulle vid många regementen underofficerarnes löner blifva dubbelt så höga som 1833 års stat bestämmer, och då kan väl ej sägas att desse tjenstemän behöfva befinna sig "på bar backe."

Man uppger såsom skäl för anslaget bibehållande, att en löner reglering snart måste komma till stånd; och ett förslag härtill är också uppgjort, men då frågan om en omorganisation af försvarsväsendet i sin helhet sammanhänger med detta förslag, torde det dröja lång tid innan något resultat häraf kan vinnas, helst det nu framlagda förslaget är förbundet med sådana villkor, att, om dessa icke uppgifvas, det vore önskvärdt att detta förslag aldrig måtte antagas.

Man har sagt, att Regeringen flera gånger äskat medel i och för uppskattning af arméens boställen, och att denna fordran städse blifvit afslagen; men då meningen med denna uppskattning, å Regeringens sida endast varit att fortfarande låta tjenstemännen behålla sina boställen, i strid mot Representationens uttalade mening, hvilken åsyftar att indraga boställena till Staten och gifva tjenstemännen kontanta löner, har man ansett en kostbar uppskattning onödig, då lika höga arrenden kunnat erhållas utan en sådan åtgärd. Jag yrkar afslag på Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Sven Nilsson: Vid flera föregående riksdagar har jag talat emot beviljandet af detta anslag, men omständigheterna då voro

icke desamma, som de nu äro. Då hade icke förevarit någon fråga om ändring utaf vårt militärväsende i sin helhet, då deremot nu Riksdagen beslutat en allmän reorganisation af hela vårt landtförsvar och i sammanhang dermed militärbostälernas indragning, för hvilket ändamål ock Regeringen framlagt ett till alla sina detaljer utarbetadt fullständigt förslag. Klart är, att man icke, så att säga, på stående fot eller på en dag kan genomföra ett så djupt gående förslag, utan då härtill utan tvifvel erfordras en tid, som vi icke kunna tillförlitligt beräkna, utgör detta för mig ett skäl att under nuvarande förhållanden bifalla Utskottets hemställan i detta fall. Mycket hårdt vore det äfven att undandraga de nu ifrågasvarande svagt aflönade tjänstemännen denna lilla tillökning i deras aflöningsförmåner, helst de nu under en längre följd af år uppburit densamma. Detta är äfven ett talande skäl, och ehuru jag väl skulle kunna anföra ännu några flera till stöd för min åsigt, vill jag dermed ej upptaga tiden, utan yrkar helt enkelt bifall till hvad Utskottet i denna punkt hemställt.

Herr Rosenberg: En föregående talare har med en synnerlig betoning ifrågasatt, huruvida detta ärende skulle kunna afgöras utan i sammanhang med omorganisationen af landtförsvaret, eller om dessa båda frågor skulle kunna skiljas åt. Jag för min del tror, att detta skulle ganska väl kunna gå för sig, ty, i den mån tjänsterna blefve lediga, skulle boställena kunna utarrenderas på 20 år eller annan viss tid och medlen derför ingå antingen till Statsverket eller boställskassan. Det synes nästan som man här endast ville taga deras öde i betraktande, som genom den nuvarande ojemna aflönningen blifvit vanlottade, och icke dem, som derpå hafva sin rikliga utkomst. Låt om oss dock litet närmare skärskåda missförhållandet, sådant det verkligen uppenbarar sig deruti, att, då tjänstemän i samma lönegrad borde åtnjuta enahanda och lika stor aflöning, den ene kamraten uppbär några hundra riksdaler, under det den andra inkasserar kanske några tusende om året för alldeles likartad tjänstgöring. Detta är enligt min tanke alldeles oriktigt och jag tror att detta missförhållande bör kunna afhjelpas. Om det nu är obilligt att den ene har för litet, så är det lika obilligt att den andre har för mycket, allt för enahanda slags tjänstgöring, och rättelse härutinnan bör kunna åstadkommas, oberoende af alla möjliga organisationsplaner, de må gå mer eller mindre på djupet. Skola vi fortfarande bevilja dessa nådegåfvor ända intill dess den stora arméorganisationsplanen hunnit blifva genomförd, så vore väl behändigast att helt enkelt uppföra nu ifrågasvarande 100,000 R:dr rent på ordinarie stat. För min del vill jag icke ingå på hvarken den ena eller andra af dessa åtgärder. Jag får bedja om ursäkt derför att jag ej visste att förslaget nu redan var föredraget för Kongl. Maj:t, och huru långt frågan således redan fortskridit; jag hade visserligen läst Herr Statsrådets och föredragandens anförande, men jag hade ej i den Kongl. Propositionen funnit något om boställsfrågan, hvadan jag drog den slutsats, jag nyss omförmälde. Väl märkes inom Kammaren en viss otålighet, men för min del anser jag icke den tid illa använd, som inom Kammaren användes på diskuterandet af detta ämne, isynnerhet om diskussionen

kunde i någon mån påskynda boställsfrågans lösning. — Jag förnyar min anhållan om afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Jöns Pehrsson: Jag skulle icke hafva begärt ordet, och hade icke ämnat uppträda i denna fråga, ifall jag icke dertill fått anledning och känt mig uppfordrad af ett yttrande från Stockholmsbänkens talare. Vid handläggningen af Tredje Hufvudtiteln förklarade denne talare, att man då icke kunde göra någon nedsättning i ett anslag derföre att det gällde en gammal Statens tjenare och nu finner samme talare att nu ifrågavarande anslag icke kan indragas, derför att detsamma utgör lönetillökning för jemförelsevis yngre tjänstemän. Jag kan icke finna att detta anslag kan göra den ringaste nytta, ty med undantag af bankdirektörer tyckas nu alla vara lika illa lottade, och en tillökning af några få riksdaler lärer väl ej synnerligen mycket betyda för den enskilde, fastän summan i sin helhet är af betydighet för Staten. Af denna anledning anhåller jag om afslag af denna punkt i Utlåtandet.

Herr Per Nilsson i Espö: Jag märker att här tillgår alldeles på samma sätt som i Stats-Utskottet, der alla tala om sparsamhet, men endast i allmänhet, och då man kommer till hvarje punkt särskildt, förklara det vara omöjligt att just vid denna punkt iakttaga någon bättre hushållning, utan föreslå att dermed vänta till dess man hunnit längre fram. En talare har sagt att en omreglering af dessa förhållanden ej kan gå för sig på en gång; men då nu tio år förflutit sedan frågan härom första gången väcktes, kan man väl ej säga att man brådstörtat afgörandet, och förebräelsen, att förändringen icke blifvit satt i verkställighet, kan icke drabba den nuvarande ministern, men väl möjligen den föregående. Jag har icke hört någon, som afundas våra yngre officerare och underofficerare denna lilla tillökning i deras aflöning, eller bestridt att densamma är behöflig, men jag har icke heller å andra sidan försport att någon förnekat det ju icke de, som hafva en högre aflöning än den hvartill lönegraden enligt stat berättigar dem, skulle kunna afstå från hvad de för mycket uppbara. Denna fråga skulle redan långt före detta hafva varit löst till belåtenhet för hela Representationen, i fall Regeringen tagit uti densamma med kraftig hand, men nu torde afgörandet vänta på sig. Man har här uppgifvit många medel att understödja våra underofficerare, och ett bland dessa sätt att bereda dem inkomster är att förskaffa dem platser såsom kontrollörer vid bränvinsbrännerierna, men ehuru de i de flesta fall torde vara härtill användbara, och den inkomst, de derutaf skulle skörda, i icke ringa mån borde afhjelpa deras ekonomiska betryck, är det dock mången, som torde tveka huruvida det är lämpligt att uppdraga åt dem dylika befattningar. — Jag yrkar fortfarande afslag å denna punkt.

Herr Petter Andersson: Jag vill icke bestrida att detta anslag kan vara af behofvet påkalladt för att förbättra det yngre befälets löneförmåner, ty dessa äro verkligen knappa och kläna; men i likhet med flera föregående talare anser jag att en förbättring i denna personals aflöning bör åstadkommas på annat sätt, nemligen på det sätt att de medel, som redan finnas anslagna till denna aflöning, användas rätt, och om en rättssnlig

reglering af det högre befålets boställen åvägabringas, samt den derigenom uppkomna behållning jemväl användes till upphjelpande af det yngre befålets löner skola de enligt mitt förmenande blifva tillräckliga för dermed afsedda ändamål. På denna grund kan jag ej annat än yrka afslag å Utskottets nu föredragna hemställan.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannens propositioner på dels bifall till och dels afslag å Utskottets förslag, besvarades med blandade ja och nej, hvarjemte begärdes omröstning; och blef i anledning deraff följande voteringsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i fjerde punkten af dess Utlåtande N:o 35,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är ifrågavarande hemställan af Kammaren afslagen.

Omröstningen utföll med 83 ja mot 68 nej, hvadan Kammaren beslutit i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Punkten 5.

Bifölls

Punkten 6.

Godkändes.

Punkten 7.

Bifölls.

Punkten 8.

Herr Statsrådet Abelin: Det torde tillåtas mig att inför Kammaren framlägga en kort redogörelse öfver dessa fonders uppkomst och användning, på det Kammaren må sättas i tillfälle att bedöma, huruvida det under nuvarande tidpunkt kan vara lämpligt att till Riksgälds-kontoret öfverflytta desamma.

En-per-mille-fonden grundar sig på en Kongl. Förordning 1794, hvarigenom, i sammanhang med den staden Göteborg förunnade nederlagsfriheten för utländskt gods, bestämdes att, vid inkommandet och utgåendet till och från staden af dylikt gods, en per mille af varornas värde skulle erläggas till bildande af en fond för allmänna byggnader i Göteborg, hörande till militärbehof och stadens försvar. Fonden är fortfarande till dessa ändamål afsedd.

Förenade mötes-passevolans-fonden är bildad genom afgifter, som rust- och rothållare tillförene på grund af kontrakt med Kronan erlagt till manskapets underhåll under marscher, möten och mönstringar. Sedan dessa

afgifter, till följe af 1840 års riksdagsbeslut att anvisa anslag till vederlag för desamma, upphört, ställdes fonden till Kongl. Maj:ts "fria disposition", för att användas till sådana behof, som redan af fondens tillgångar fylldes och vidare kunde uppkomma i och för arméens vapenöfningar och dermed gemenskap egande utgifter.

Fonden har sedermera användts dels till underhåll af byggnaderna och inventarier å åtskilliga mötesplatser och dels till bestridande af kostnaderna för de värfvade regementenas deltagande i öfningsläger, med flera utgifter.

Angående *trosspassevolans-fonden* beslöto Rikets Ständer vid 1850—51 års riksdag, att vederbörande rusthållares i berörda hänseende åtagna afgifter skulle till Statsverket ingå, hvaremot såsom ersättning för dessa å Riks-statens Fjerde Hufvudtitel uppfördes ett belopp af 26,520 R:dr årligen för trossens underhållande under fred. Fonden är till väsendtlig del afsedd till utgifters bestridande för anskaffning af trossfordon för arméens behof, och Kongl. Maj:t, som nyligen beslutat ordna och komplettera denna viktiga del af arméens materiel, har för sådant ändamål tagit fondens disponibla tillgångar i anspråk.

Volontärvakansmedelsfonden. För befrämjande af underofficersbildningen förordnade Kongl. Maj:t år 1836 att 2 nummer per kompani och sqvadron af indelta arméen skulle disponeras för tjenstbara volontärer, afsedde att till underofficerare befordras. Denna anordning förändrades derhän, att endast det ena volontärnumret skulle effektivt besättas, hvaremot för det andra borde erläggas vakansafgift, hvaraf sedermera fonden bildats. Vid infanteriet hålles fortfarande det ena numret vakant, men kavalleriet har fått tillåtelse att för begge numren antaga volontärer.

För närvarande bestrides af denna fond kostnaderna för korporalskolorna, för undervisning åt sjukvårdsmanskap, för underhåll af underbefälsskolornas materiel m. m. Fonden är fortfarande härtill afsedd och är föreslagen att till ej ringa del tagas i anspråk för uppsättning af kanonservis och öfrig materiel för de nya underbefälsskolor, om hvilkas bildande Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåtit nådig Proposition.

Allmänna beväringsskolorna, uppkommen af de afgifter, som, enligt Kongl. Kungörelsen den 30 November 1860, erlättes af beväringsskyldige, som söka befrielse från vapenöfning i fredstid, är afsedd för en ytterligare utbildning af beväringsskolorna. För närvarande bestrider denna fond en del kostnader för beväringsskolorna och är ämnad att, ifall Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om värnepligtens utsträckande vinner Riksdagens bifall, användas till de i sistnämnda hänseende först uppstående, oundgängligaste utgifterna.

Beträffande slutligen *Norrbyggens hästjägarskvadrons-fond*, så är den bildad af vakansafgifter från 115 rotar af Norrbottens fältjägare-corps och ursprungligen afsedd för uppsättande af en kavalleri-corps i Norrland, men har sedermera tagits i anspråk för bestridande af en del kostnader för det i Hernösand förlagda batteriet af Svea artilleri-regemente.

Vakansafgifterna för 16 af nämnda rotar äro anslagna till lönefyllnad åt underbefäl vid Norrbottens fältjägare-corps, hvarföre afgiften endast från återstående 99 rotar nu ingå till fonden.

Såsom Kammaren af denna redogörelse behagade finna, äro alla dessa fonder för vissa behof afsedda och till en del redan för uppgifna ändamål disponerade.

Herr John Ericson: Den nu förevarande frågan utgör ett nytt bevis för hvad jag för några dagar sedan under Kammarens diskussion öfver Handels- och Sjöfartsfonden hade äran framhålla, eller att det, i min tanke, är alldeles oriktigt, att de tillgångar, hvarmed Statens utgifter bestridas, ligga splittrade i en mängd olika fonder, i stället för att, samlade på ett ställe, förvaltas af ett gemensamt penningverk.

Hvad nu särskildt vidkommer de fonder, om hvilkas öfverflyttande till Riksgäldskontoret Friherre Liljencrantz motionerat, tillåter jag mig, dertill till en del föranledd af den föregående ärade talarens yttrande, att för några ögonblick taga Kammarens tid i anspråk.

Beträffande först Förenade mötes-passevolansfonden, om hvilken Herr Chefen för Landtförsvars-departementet lemnade den mig alldeles oväntade upplysningen, att den användes äfven för de *värfvade* regementenas deltagande i öfningsläger, må jag bekänna, att jag icke kan förstå, huru denna fond skall kunna användas för värfvade regementens behof, då den uppkommit genom afgifter af rust- och rothållarne och är afsedd till bidrag för de *indelta* regementenas underhåll under möten, marscher etc. etc. Ett sådant fondens begagnande, som Herr Departements-chefen omnämnt, tror jag vara ett afsteg från fondens egentliga ändamål, och mig synes att det varit riktigare, om Regeringen från denna fond, som är samlad af bidrag till *manskapets* underhåll och sjukvård under möten, marscher och dylikt, tagit medel för förbättrande af provianteringen vid arméén, i stället för att använda den på ett sätt, som, såsom jag nämnt, enligt mitt förmanande är för fondens ändamål fremmande.

Hvad dessa fonder i allmänhet angå, har jag icke medhunnit att förskaffa mig några specificerade uppgifter öfver deras användande, emedan tiden, sedan detta Betänkande kom ifrån Stats-Utskottet, dertill varit för kort, och kan således icke här ingå i detaljer, men, likasom nyss vid Förenade mötes-passevolansfonden, vill jag i afseende å Norrbottens hästjägareskvadronsfond anmärka, att jag icke kan få för mig klart, hvad för skäl man kan ega att för det i Hernösand förlagda batteriet af Svea artilleriregemente taga i anspråk denna sednare fond, som är samlad och afsedd för uppsättning af en kavalleristyrka i Norrland.

Jag tror att det är bäst — framför allt ur den synpunkten att dermed en klarare öfversigt af Riks-statens tillstånd och tillgångar vinnes — att dessa fonder indragas, för att af ett enda verk förvaltas, och i stället motsvarande anslag under denna Hufvudtitel uppföras och af Riksdagen beviljas. Då man vet att på sednare tiden det varit rätt kinkigt att få Statens utgifter och inkomster att gå ihop, så att man till och med måst låna sig fram, kan det icke vara lämpligt att å andra sidan Staten genom att lägga räntor på räntor samlar kassor och sålunda på samma gång lånar och kapitaliserar. Och se vi på dessa fonders belopp, så visar sig att det i sanning icke är fråga om några småsummor. Förenade mötes-passevolansfonden har under år 1866 ökat från 463,000 till 480,000 R:dr; Trosspassevolansfonden likaledes från 305,000 till 341,000 Rdr; Volontär-

vakansmedelsfonden från 277,000 till 305,000 R:dr; Norrbottens hästjägaresqvadronsfond endast från 221,000 till 223,000 R:dr; samt Allmänna beväringssvåringsfonden från 490,000 till nära 590,000 R:dr; och torde denna fond i närvarande ögonblick belöpa sig till omkring 800,000 R:dr. Denna allmänna beväringssvåringsfond hade egentligen till ändamål att befordra beväringssvåringsinrättningen i allmänhet med speciellt afseende fästadt på beväringssvåringseliternas utbildning. Denna institution var måhända från början, om jag så må säga, dödfödd, och att den icke fått den utveckling man förmodat, synes af 1866 års räkenskaper, der inkomsterna för året uppgå till 104,684 R:dr, men utgifterna endast till 5,615.

Samtliga fondernas behållning uppgick vid 1866 års slut till icke mindre än något öfver två millioner R:dr, och då, som sagdt, jag icke kan finna det ur finansiell eller statsekonomisk synpunkt klokt, att Staten samlar ett så betydligt kapital, på samma gång den laborerar med brist, får jag tillstyrka bifall till Stats-Utskottets förslag om en underdånig framställning i ämnet hos Kongl. Maj:t, så mycket heldre som jag finner detta sätt att gå till väga höfdigare, än att helt enkelt direkt besluta fondernas indragning.

Herr Björck: Stats-Utskottet har väl insett, att en särskild utredning i vissa fall varit nödig, innan omdömet kunde stadgas angående lämpligheten af att indraga några eller alla af dessa fonder. Vi hafva emellertid nu på förhand fått en sådan utredning, ehuru jag dock icke, med anledning häraf *nu* vill fälla något bestämt omdöme, rörande den särskilda beskaffenheten af de ifrågavarande fonderna. Af hvad jag hört, vill det dock synas mig, som om man fått tillräckliga upplysningar för att bilda sig en mening, i hvad mån denna skrifvelse är befogad. Det förefaller mig nemligen, som om några af dessa fonder tillkommit derigenom att, sedan man beslutat att vidtaga ändringar af vissa förhållanden eller inrättande af nya institutioner, man sedermera icke satt i verket hvad som bort följa, utan i stället börjat samla fonder af de medel, som endast för de gifna ändamålen varit afsedda. Ett annat sätt att samla fonder har äfven varit det, att Regeringen begagnat en rätt, som jag icke vill bestrida den, att sätta vissa nummer inom regementena på vakans och i stället låta medlen ingå till fonder, som Regeringen sedermera med fri och obegränsad disposition ansett sig kunna begagna. Jag kan dock icke underlåta att påpeka, att, om Regeringen utsträckt en sådan rättighet, skulle ju halfva arméen kunnat komma på vakans och betydliga belopp derigenom kommit till Regeringens fria disposition. Det synes sålunda äfven från denna sida af saken vara skäl, att densamma kommer under granskning.

Men en allmän grundsats framställer sig dessutom, hvarför dessa fonder icke böra finnas och hvarpå jag förut haft tillfälle fästa uppmärksamheten, och det är, att, då de icke samlas af annat än skattemedel, detta blir ett sätt att uppdriiva skatteberäkningen, på samma gång det ställer ganska betydliga belopp till Regeringens förfogaude. Detta skäl synes mig vara tillräckligt för att söka åstadkomma en förändring i dessa förhållanden. Om jag undantager den allmänna beväringssvåringsfonden, som nyligen tillkommit med Riksdagens bifall, torde Representationen på de öfriga

ifrågavarande fonderna ega rättmätiga anspråk, då den fordrar, att den beskattning, som på detta sätt blifvit oriktigt ålagd, till nationen återgifves. Jag tror man i motsatt fall träder den konstitutionela rätten för nära.

Hela saken synes mig sålunda viss: att förhållandet emellan representation och regering blifvit rubbadt, och fortfarande rubbas, i samma mån som ett sådant förfarande från Regeringens sida får fortfara.

Utskottet, som i sin framställning måst hålla sig till allmänna grunder, har dessuom fästat uppmärksamheten på de olägenheter och kostnader, som åtfölja en särskild fondförvaltning. Det synes mig sålunda som om den ifrågavarande skrifvelsen har skäl för sig, hvadan jag anhåller att densamma af Kammaren måtte bifallas.

Herr Kinmanson: Såsom ett väsendtligt skäl för Stats-Utskottets förslag, att Kammaren skulle besluta indragning af dessa ifrågakomna fonder, har Stats-Utskottet anfört att, genom en sådan åtgärd, förvaltnings- och redogörelsebestyren skulle lindras. Det kan också icke nekas, att Arméförvaltningen, som nu sköter samma fonder, icke är den rätta myndigheten dertill. Det kan icke vara förenligt med Arméförvaltningens ändamål, att tillika om händer hafva stora kassor med dertill hörande lånerörelse. Men då Utskottet derjemte sagt, att det skulle leda till mera enkelhet i den allmänna redovisningen och i samma mån lätta öfversigten af Statsverkets tillstånd, om fonderna till Riksgälds-kontoret öfverlemnades, måste jag förklara, att jag icke längre kan instämma med Utskottet. Det vill nemligen synas mig, att, om man vill vinna hvad Stats-Utskottet uppgifvit sig åsyfta, ifrågavarande fonder icke behöfva indragas eller öfvervinna bland Riksgälds-kontorets allmänna medel, utan deremot böra öfverflyttas till Statskontoret, der en öfversigt af fonderna i sammanhang med öfversigten af Statsverkets tillgångar i deras helhet bäst och lättast kan vinnas, och der i öfrigt fondernas förvaltning kan utan svårighet ordnas. Vill man således vinna större enkelhet i administrationen, är det rättast att öfverflytta dessa kassor till Statskontoret. Jag medgifver, att det i allmänhet icke må vara med statsekonomiska grunder fullt öfverensstämmande att för speciela ändamål bilda särskilda fonder. Men sedan de stora kassor, hvilka frågan nu gäller, en gång *blifvit* bildade, bör man väl kunna finna sig vid deras tillvaro. Lämpligaste sättet att använda dem är väl, att äfven med deras samlade kapital, om så fordras, bekosta de behof, hvartill de från början varit afsedda, och att på detta sätt söka bereda en lindring i beskattningen jemte gagn för framtiden. Af dessa skäl kan jag icke gilla Stats-Utskottets förslag; men, då detsamma inom Kammaren synes omfattas med välvilja, inskränker jag mig till detta yttrande.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Kammaren torde erinra sig, att vid förra riksdagen ett särskildt Utskott tillsattes för att utarbete ett förslag till förenkling inom vissa delar af den administrativa förvaltningen. Detta föranledde också en särskild skrifvelse af Riksdagen, deri, i hvad med detta ämne eger sammanhang, yttras att, "äfven oberoende af någon mera djupgående förändring af förvaltningssystemet, en väl behöflig förenkling

bör kunna åstadkommas, dels genom sammanförandet af alla fastigheters och fonders vård under gemensamma fastighets- och fondförvaltningar, dels genom en sådan förändring i sjelfva bokförings- och liquidationssättet, som, utan uppoffring af nödiga garantier, kan möjliggöra de skiljda kassornas förening till en statskassa"; vidare: "att den på flera embetsverk fördelade vården om Statens fonder, kassor och fastigheter, bör sammanföras för hvardera af dessa slag för sig till en gemensam förvaltning, med jemväl fästadt afseende derpå, att Statsverkets tillstånd i dess helhet må kunna, när så erfordras, med lätthet öfverskådas".

Det förefaller mig som om förra Riksdagen med denna skrifvelse hufvudsakligen afsett detsamma som Utskottet nu förordar, nemligen att åstadkomma en bättre öfversigt öfver Statsverkets tillstånd och förvaltning; men då förra Riksdagen icke haft den åsigten, att dessa olika fonder borde upphöra, utan endast ställas under en gemensam förvaltning, har deremot Utskottet nu velat öfverlemnna dessa fonder till Riksgäldskontoret.

I anledning af förra Riksdagens skrifvelse har Kongl. Maj:t emellertid anbefallt de förvaltande verken, särskildt Statskontoret, att till Kongl. Maj:t inkomma med underdånigt Utlåtande, huru en sådan gemensam förvaltning som den af förra Riksdagen föreslagna borde kunna lämpligast åstadkommas.

Jag har ansett mig böra påpeka detta förhållande för Kammaren, då Utskottets nu föreliggande förslag synes mig stå i någon strid med hvad som vid förra riksdagen i ämnet föreslagits.

Herr Björck: Jag nödgas medgifva, att, såsom Herr Statsrådet och Chefen för Finans-departementet anmärkt, förra Riksdagen beslöt en skrifvelse till Kongl. Maj:t af innehåll, bland annat, att Statens alla särskilda fonder borde till en gemensam förvaltning sammanföras. Men huru detta ämne kan ega gemenskap med den fråga, som nu föreligger, kan jag dock icke inse. Att 1868 års Riksdags beslut skulle stå i strid med hvad nu af Stats-Utskottet blifvit föreslaget torde omöjligen kunna påstås. Nu är fråga om att *upplösa* vissa särskilda fonder: *då* åter var fråga om att *ställa under gemensam förvaltning* alla de fonder, som Staten eger, och bör ega. Jag ber att få erinra derom, att, äfven om dessa fonder, hvarom nu är fråga, komma att indragas, Staten likväl har många fonder kvar, jag vill bland dem endast nämna den största af dem alla, nemligen Wadstena krigsmanshusfond. Jag tror icke, att Riksdagen, genom sitt förra året fattade beslut, uttalat sig om lämpligheten eller nödvändigheten att bibehålla alla de fonder som nu för ögonblicket finnas, och att sålunda, om några fonder verkligen skulle kunna indragas, förra Riksdagens beslut icke lägger något hinder härför. Det är ju tydligt, att förslaget endast åsyftar en ytterligare förenkling i förvaltningen, då det aiser att minska omfånget af denna. Sättet för förvaltningen är uppenbarligen en annan fråga, än den rörande omfånget af det, som bör förvaltas.

Efter denna öfverläggning bifölls hvad Utskottet föreslagit.

Punkten 9.

Herr Anders August Andersson: I en föregående punkt af detta Betänkande, nemligen den sjunde, har en af mig väckt motion blifvit af Stats-Utskottet behandlad och afslagen. Jag lät denna motion, som afsåg ett litet anslag till lindring af de rustandes besvär gå mig förbi, ty jag vet af gammal erfarenhet från de riksdagar, vid hvilka jag varit närvarande, huru svårt det är att erhålla ett anslag, om än aldrig så litet, då det har för ändamål att bereda lindring för den svenska skattejorden. I denna punkt är deremot den af mig väckta motionen af helt annan beskaffenhet. Denna motion fordrar icke några statsanslag, icke några utgifter från Statens sida. Den har endast fordrat befrielse för skattehemmansegare, för de roterade hemmanen vid första lifgrenadierregementet, från skyldigheten att bygga och underhålla trossbodnar. Transporten af soldatens alla effekter och utrustningspersedlar var fordom ganska svår och betungande, då man vet, huru fortskaffningssättet under den gamla tiden var olämpligt. Hemmansegarne åtog sig derföre att tillsläppa materialier till uppbyggande af trossbodnar inom hvarje kompani; men då dessa väl blifvit uppförda, hafva de på lång tid nu icke blifvit begagnade, enär numera vid regementenas exercisplatser finnas bodar, fullt tillräckliga för behoven. Trossbodarne äro derföre obehöfliga och byggas nu upp endast för att åter ruttna ned. Ingen lärer således hafva någon nytta af dessa onödiga utgifter, som ofta för rotehållarne äro ganska stora i anseende till trossbodarnes belägenhet långt ifrån de underhållsskyldiga hemmanen och de svåra reparationer och ombyggnader, som de allt emellanåt tarfva. Så har varit förhållandet inom min hemort, hvar-est äfven rotehållarne sökt utvägar att befria sig från detta onus. Kronobetjeningen har dock nitiskt sett till, att de svåra skyldigheterna uppfyllas; och detta har åter förorsakat rättegångar, hvilka ännu icke äro utagerade.

Af dessa anledningar är det, som jag ansett det vara lämpligt att från Riksdagen aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan att vederbörande måtte höras, huruvida de icke anse dessa trossbodnar vara utan nytta och sålunda obehöfliga, hvadan de förut hårdt beskattade rotehållarne borde kunna befrias från dessa utgifter. Jag kan icke säga, att Stats-Utskottet har ogillat min framställning; det har deremot icke velat befatta sig dermed utan i sammanhang med arméfrågan. Det torde dock ännu vara ovisst, om och när denna fråga blir afgjord; och ehuru den af mig väckta motionen kan synas mången obetydlig, försäkrar jag, att den är af ganska stor vikt för dessa små hemmansegare, som nu måste vidkännas de ganska betydliga utgifterna för dessa trossbodnar.

Af dessa skäl drager jag icke i betänkande anhålla, att Riksdagen måtte genom en skrifvelse till Kongl. Maj:t göra framställning derom, att en utredning måtte ske, huruvida icke dessa hemmansegare kunna befrias från den ifrågavarande skyldigheten. Jag anhåller om proposition derå.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Till bordläggning första gången anmäldes följande inkomna ärenden:
Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 37—40, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Sjette—Nionde Hufvudtitlar;

Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 42, angående ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade;

N:o 43, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader samt kanaler äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag;

och Memorial,

N:o 44, med förslag till allmänna villkor och stadganden i afseende på de statsbidrag, som under denna riksdag beviljas för väganläggningar och vägförbättringar, hamnanläggningar, kanaler och andra vattenkommunikationer, äfvensom för sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag; samt

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 9, i anledning af väckta motioner om ändring i Kongl. Förordningen angående grunderna och villkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 Augusti 1864.

På hemställan af Herr Talmannen bestämdes, att dessa nu första gången bordlagda ärenden skulle sättas främst till föredragning vid morgondagens sammanträde.

§ 13.

Protokollsutdrag angående de under detta sammanträde fattade beslut upplästes och godkändes.

Härefter afslutades sammanträdet kl. $\frac{3}{4}$ 10 e. m.

In fidem
Carl Kullberg.